

ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ ΚΡΗΤΗΣ

ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ

ΤΜΗΜΑ ΛΟΓΙΣΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

ΘΕΜΑ:

“Η ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΤΡΑΠΕΖΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ
ΑΠΟ ΤΟ 1990 ΕΩΣ ΚΑΙ ΣΗΜΕΡΑ”

ΕΙΣΗΓΗΤΡΙΑ: ΧΕΙΜΩΝΑΚΗ ΧΡΙΣΤΙΑΝΝΑ

ΦΟΙΤΗΤΡΙΕΣ:

ΣΥΝΤΥΧΑΚΗ ΚΑΛΛΙΟΠΗ Α.Μ.9649

ΜΑΘΙΟΥΔΑΚΗ ΜΑΡΓΑΡΙΤΑ Α.Μ.9657

Περιεχόμενα

ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	6
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: Η ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΩΝ ΤΡΑΠΕΖΩΝ	7
1.1 ΣΥΝΤΟΜΗ ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΕΞΕΛΙΞΗ	7
1.1.1. ΠΡΩΤΗ ΠΕΡΙΟΔΟΣ (1828-1927).....	7
1.1.2. ΔΕΥΤΕΡΗ ΠΕΡΙΟΔΟΣ (1928-1945).....	7
1.1.3. ΤΡΙΤΗ ΠΕΡΙΟΔΟΣ (1946 ΜΕΧΡΙ ΣΗΜΕΡΑ)	8
1.2 ΣΗΜΑΣΙΑ ΤΗΣ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ	8
1.3 Η ΣΥΝΘΕΣΗ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΤΡΑΠΕΖΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ ΚΑΙ ΟΙ ΣΥΝΘΗΚΕΣ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΜΟΥ ΣΕ ΑΥΤΟ	9
1.3.1 ΕΙΔΗ ΤΡΑΠΕΖΩΝ- ΕΤΑΙΡΙΕΣ ΠΟΥ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΠΟΙΟΥΝΤΑΙ ΣΤΟΝ ΤΟΜΕΑ ΠΑΡΟΧΗΣ ΤΡΑΠΕΖΙΚΩΝ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ.....	9
1.3.2 ΑΡΙΘΜΟΣ ΤΡΑΠΕΖΩΝ, ΜΕΡΙΔΙΑ ΑΓΟΡΑΣ ΚΑΙ ΒΑΘΜΟΣ ΣΥΓΚΕΝΤΡΩΣΗΣ, ΤΡΑΠΕΖΙΚΑ ΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΑ ΔΙΚΤΥΑ ΔΙΑΝΟΜΗΣ ΧΡΗΜΑΤΟΠΙΣΤΩΤΙΚΩΝ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ ΚΑΙ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ	13
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2 : ΔΙΑΡΘΡΩΣΗ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΤΡΑΠΕΖΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ.....	17
2.1 ΦΟΡΕΙΣ ΠΟΥ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΠΟΙΟΥΝΤΑΙ ΣΤΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΧΡΗΜΑΤΟΠΙΣΤΩΤΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ	17
2.2. ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΠΡΙΝ ΑΠΟ ΤΗΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΝΟΜΙΣΜΑΤΙΚΗ ΕΝΩΣΗ.....	19
2.3. ΔΙΕΘΝΕΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ	21
2.4. ΡΥΘΜΙΣΤΙΚΕΣ ΜΕΤΑΒΟΛΕΣ ΣΤΟ ΧΡΗΜΑΤΟΠΙΣΤΩΤΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ.....	23
2.5. ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ ΣΤΟ ΔΙΕΘΝΕΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ	24
2.6. ΔΙΕΘΝΕΙΣ ΤΑΣΕΙΣ.....	25
2.7. ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΤΡΑΠΕΖΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ	28

2.8. Η ΑΓΟΡΑ ΚΕΦΑΛΑΙΩΝ	30
2.9. ΕΠΙΤΟΚΙΑ ΚΑΙ ΔΙΑΤΡΑΠΕΖΙΚΗ ΑΓΟΡΑ	31
2.10. ΠΙΣΤΩΤΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ	32
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3 : ΤΡΑΠΕΖΙΚΟΣ ΚΛΑΔΟΣ ΚΑΙ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΟΤΗΤΑ	36
3.1 ΑΝΑΔΡΟΜΗ ΣΤΗΝ ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΟΥ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ ΤΡΑΠΕΖΙΚΟΥ ΚΛΑΔΟΥ	36
3.2 ΘΕΩΡΗΤΙΚΕΣ ΚΑΙ ΕΜΠΕΙΡΙΚΕΣ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΕΙΣ ΤΗΣ ΣΧΕΣΗΣ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΟΤΗΤΑΣ ΚΑΙ ΣΥΓΚΕΝΤΡΩΣΗΣ ΤΟΥ ΤΡΑΠΕΖΙΚΟΥ ΚΛΑΔΟΥ	38
3.3. ΠΙΣΤΩΤΙΚΗ ΕΠΕΚΤΑΣΗ	43
3.4. ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ ΤΟΥ ΙΔΙΩΤΙΚΟΥ ΤΟΜΕΑ ΚΑΤΑ ΚΛΑΔΟΥΣ	44
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4 : ΣΥΓΚΕΝΤΡΩΣΗ ΚΑΙ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΟΤΗΤΑ ΣΤΟΝ ΤΡΑΠΕΖΙΚΟ ΤΟΜΕΑ	46
4.1 ΘΕΣΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΚΛΑΔΟΥ	46
4.2 ΔΟΜΗ ΚΛΑΔΟΥ	46
4.3. ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ-ΤΑΣΕΙΣ	47
4.4. ΔΙΑΡΘΡΩΣΗ ΙΣΟΛΟΓΙΣΜΩΝ	48
4.5 ΠΗΓΕΣ ΚΕΡΔΟΦΟΡΙΑΣ-ΑΠΟΔΟΤΙΚΟΤΗΤΑ	48
4.6. ΕΤΑΙΡΕΙΕΣ ΠΟΥ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΠΟΙΟΥΝΤΑΙ ΣΤΟΝ ΤΟΜΕΑ ΤΗΣ ΠΑΡΟΧΗΣ ΤΡΑΠΕΖΙΚΩΝ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ	49
4.7. ΤΡΑΠΕΖΙΚΑ ΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΑ ΔΙΚΤΥΑ ΔΙΑΝΟΜΗΣ ΧΡΗΜΑΤΟΠΙΣΤΩΤΙΚΩΝ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ ΚΑΙ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ	53
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5 : ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΩΝ ΤΡΑΠΕΖΙΚΩΝ ΙΔΡΥΜΑΤΩΝ.....	55
5.1 ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΩΝ ΤΡΑΠΕΖΙΚΩΝ ΙΔΡΥΜΑΤΩΝ.....	55
5.2 Ο ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΣ ΡΟΛΟΣ ΤΩΝ ΤΡΑΠΕΖΙΚΩΝ ΙΔΡΥΜΑΤΩΝ	55
5.3 ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ.....	57
5.4 Η ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΤΟΥ ΙΣΟΛΟΓΙΣΜΟΥ ΤΕΛΟΥΣ ΧΡΗΣΗΣ	57
5.5. ΑΥΞΗΣΗ ΠΑΡΑΓΩΓΙΚΟΤΗΤΑΣ ΚΑΙ ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΜΟΥ.....	62
5.6 ΜΕΙΩΣΗ ΕΠΙΤΟΚΙΩΝ	63

5.7. ΜΕΙΩΣΗ ΠΛΗΘΩΡΙΣΜΟΥ	64
5.8. ΜΕΙΩΣΗ ΤΟΥ ΕΛΛΕΙΜΜΑΤΟΣ ΤΩΝ ΤΡΕΧΟΥΣΩΝ ΣΥΝΑΛΛΑΓΩΝ	65
5.9. ΕΞΑΛΕΙΨΗ ΤΟΥ ΚΟΣΤΟΥΣ ΚΑΤΑ ΤΗ ΜΕΤΑΤΡΟΠΗ ΤΩΝ ΝΟΜΙΣΜΑΤΩΝ	66
5.10. ΜΕΙΩΣΗ ΣΥΝΑΛΛΑΓΜΑΤΙΚΩΝ ΚΙΝΔΥΝΩΝ	66
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6 : ΤΡΑΠΕΖΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΚΑΙ ΑΕΠ, ΚΕΦΑΛΑΙΟΠΟΙΗΣΗ, ΜΕΤΟΧΟΛΟΓΙΟ ΤΡΑΠΕΖΩΝ ΚΑΙ ΞΕΝΕΣ ΑΜΕΣΕΣ ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ ΣΤΙΣ ΕΛΛΗΝΙΚΕΣ ΤΡΑΠΕΖΕΣ	68
6.1 ΤΡΑΠΕΖΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΚΑΙ ΑΕΠ	68
6.2 ΔΙΕΘΝΗΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΤΡΑΠΕΖΩΝ	68
6.3 ΚΑΘΥΣΤΕΡΗΣΕΙΣ ΔΑΝΕΙΩΝ	70
6.4 ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗΣ ΤΩΝ ΕΠΙΤΟΚΙΩΝ	73
6.5. ΤΡΑΠΕΖΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΚΑΙ ΑΕΠ	73
6.6. ΔΙΕΘΝΗΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΤΡΑΠΕΖΩΝ	75
6.7. ΕΠΙΠΕΔΟ ΕΠΙΤΟΚΙΩΝ ΚΑΙ ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗΣ ΤΟΥΣ	81
6.7.1. ΕΠΙΤΟΚΙΑ ΔΑΝΕΙΣΜΟΥ	81
6.7.2. ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗΣ ΤΩΝ ΕΠΙΤΟΚΙΩΝ	83
6.8. Η ΔΟΜΗ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΤΡΑΠΕΖΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ	87
6.9.. ΧΡΗΜΑΤΙΣΤΗΡΙΑΚΕΣ ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ	88
6.10. Η ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΕΠΙΠΕΔΟΥ ΤΩΝ ΤΙΜΩΝ ΤΟ 2002 ΕΛΛΑΔΑ (ΠΛΗΘΩΡΙΣΜΟΣ)	89
6.11. ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΤΙΚΟΙ ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ ΤΟΥ ΠΛΗΘΩΡΙΣΜΟΥ ΤΟ 2002	90
6.12. ΙΣΟΖΥΓΙΟ ΤΡΕΧΟΥΣΩΝ ΣΥΝΑΛΛΑΓΩΝ	92
6.13. ΙΣΟΖΥΓΙΟ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΣΥΝΑΛΛΑΓΩΝ	94
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7 : ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΡΑΠΕΖΩΝ ΚΑΙ ΚΡΙΣΗ	96
7.1 ΜΌΧΛΕΥΣΗ	96
7.2. ΡΕΥΣΤΌΤΗΤΑ	96
7.3. Η ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΤΩΝ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΩΝ ΓΙΝΕΤΑΙ ΑΠΟ ΤΙΣ ΤΡΑΠΕΖΕΣ	97

7.4. ΤΟ ΣΥΣΤΗΜΑ TARGET	97
7.5. ΣΥΝΑΛΛΑΓΕΣ ΜΕΣΩ ΤΟΥ TARGET	98
7.6. ΤΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΑΝΤΑΠΟΚΡΙΤΡΙΩΝ ΚΕΝΤΡΙΚΩΝ ΤΡΑΠΕΖΩΝ.....	99
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 8 : ΜΑΚΡΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΑΝΙΣΟΡΡΟΠΙΕΣ ΚΑΙ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΣΤΗΝ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ.....	100
8.1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	100
8.2 Η ΠΑΓΚΟΣΜΙΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΡΙΣΗ ΤΟΝΙΣΕ ΚΑΙ ΕΝΙΣΧΥΣΕ ΤΙΣ ΠΡΟΚΛΗΣΕΙΣ ΠΟΥ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΖΕΙ Η ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ.....	101
8.3 Η ΜΕΤΑΦΟΡΑ ΤΗΣ ΚΡΙΣΗΣ ΣΤΗΝ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ.....	103
8.4 ΔΗΜΟΣΙΟΝΟΜΙΚΟ ΧΡΕΟΣ ΚΑΙ Η ΑΝΗΣΥΧΙΑ ΤΩΝ ΑΓΟΡΩΝ	104
8.5 ΟΙ ΑΝΙΣΟΡΡΟΠΙΕΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ ΚΑΙ ΤΟ ΤΕΛΟΣ ΤΗΣ ΕΠΟΧΗΣ ΤΗΣ ΣΥΓΚΛΙΣΗΣ.....	106
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 9 : ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΤΡΑΠΕΖΩΝ ΑΠΟ ΟΙΚΟΥΣ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ	108
9.1. ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΙ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ ΠΙΣΤΟΛΗΠΤΙΚΗΣ ΙΚΑΝΟΤΗΤΑΣ	108
9.2. ΥΠΟΒΑΘΜΙΣΗ ΤΕΣΣΑΡΩΝ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΤΡΑΠΕΖΩΝ ΑΠΟ ΝΟΜΥΡΑ	108
9.3. FITCH: ΑΝΑΒΑΘΜΙΣΗ ΤΕΣΣΑΡΩΝ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΤΡΑΠΕΖΩΝ.....	108
ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ.....	110
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	111
ΞΕΝΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	111
ΒΙΒΛΙΑ.....	111
ΑΡΘΟΓΡΑΦΙΑ.....	113
ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	113
Άλλες Πηγές Διαδύκτιου	115

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Το ελληνικό τραπεζικό σύστημα, έχει δεχθεί σημαντικές αλλαγές από το 1990 έως και σήμερα εξαιτίας καταστάσεων και γεγονότων που έπαιξαν ρόλο στη πορεία του. Σκοπός αυτής της εργασίας είναι η παρουσίαση και η ανάλυση του τραπεζικού συστήματος. Στο πρώτο κεφάλαιο, αναφερόμαστε σε μία σύντομη ιστορική εξέλιξη των τραπεζών, στα είδη των τραπεζών - εταιριών που δραστηριοποιούνται στην Ελλάδα καθώς επίσης τονίζουμε και την τεχνολογική εξέλιξη που υπήρξε στο τραπεζικό σύστημα της χώρας μας. Στα παρακάτω κεφάλαια, επισυνάπτουμε τους φορείς που δραστηριοποιούνται στο ελληνικό χρηματοπιστωτικό σύστημα καθώς και τον οικονομικό ρόλο των τραπεζικών ιδρυμάτων και την μετατροπή του εθνικού νομίσματος.

INTRODUCTION

The Greek banking system, has experienced significant changes from 1990 until today due to situations and events that played a role in his path. The aim of this work is the presentation and analysis of the banking system. In the first chapter, a brief historical evolution of banks, types of banks-companies operating in Greece as well as stress and technological evolution that has been in our country's banking system. In the following chapters, we attach the entities operating on the Greek financial system and the economic role of banking institutions and the conversion of national currency.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: Η ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΩΝ ΤΡΑΠΕΖΩΝ

1.1 ΣΥΝΤΟΜΗ ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΕΞΕΛΙΞΗ

Η ιστορική εξέλιξη του Ελληνικού τραπεζικού συστήματος είναι στενά συνδεδεμένη με τις εξελικτικές φάσεις της νεότερης οικονομικής ιστορίας της χώρας μας, οι οποίες διακρίνονται σε τρεις περιόδους. Η πρώτη περίοδος εκτείνεται από την ουσιαστική εγκαθίδρυση του Νεότερου Ελληνικού Κράτους (1828) μέχρι το έτος 1927 περίπου. Η δεύτερη από το 1928 μέχρι το τέλος του δεύτερου Παγκοσμίου Πολέμου και η τελευταία από το 1946 μέχρι τη σημερινή εποχή. Αναλυτικότερα:

1.1.1. ΠΡΩΤΗ ΠΕΡΙΟΔΟΣ (1828-1927)

Η πρώτη εξελικτική φάση καλύπτει μεγάλη χρονική περίοδο και αφορά κυρίως την οργάνωση και την δραστηριότητα του τραπεζικού συστήματος, αλλά και γενικότερα τον βαθμό και τον ρυθμό της οικονομικής προόδου. Κύριο γνώρισμά της αποτελεί η απουσία του κράτους καθώς επίσης και ο έλεγχος από ειδικό νομοθετικό πλαίσιο. Εκδοτική αρμοδιότητα ασκούσε κυρίως η Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος από το 1841 έως το 1927 περίπου, δραστηριότητα την οποία αναγνώρισαν αργότερα και άλλα ιδρύματα κατά την χρονολογική αυτή φάση. Τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα στρέφονται προς όλους τους παραγωγικούς κλάδους, εκτελώντας αδιάκριτα όλες τις τραπεζικές εργασίες. Επίσης ιδρύθηκαν αρκετά τραπεζικά ιδρύματα από τα οποία τα περισσότερα ήταν τοπικού ή προσωπικού χαρακτήρα και ελάχιστα από εκείνα κατόρθωσαν να αναπτύξουν αξιόλογη δράση και να επιζήσουν τα επόμενα χρόνια.

1.1.2. ΔΕΥΤΕΡΗ ΠΕΡΙΟΔΟΣ (1928-1945)

Όπως επισημάνθηκε, το τραπεζικό σύστημα παρουσίαζε αδυναμία ανάπτυξης και οργάνωσης. Σ' αυτό συνέβαλε και η έλλειψη ειδικού νομοθετικού πλαισίου απαραίτητου για την λειτουργία των τραπεζών. Έχοντας στόχο την βελτίωση του κλάδου, οι τράπεζες επικεντρώθηκαν κυρίως στον σταδιακό καταμερισμό των βασικών τραπεζικών λειτουργιών, και της αντίστοιχης δημιουργίας εξειδικευμένων φορέων. Επίσης ψηφίστηκαν ειδικοί νόμοι οι οποίοι καθορίστηκαν για πρώτη φορά -

αρχικά με τις προϋποθέσεις και τους όρους της τραπεζικής λειτουργίας, αργότερα με περιοριστικούς κανόνες - στους τομείς των συναλλαγματικών δοσοληψιών και της κυκλοφορίας τραπεζογραμματίων.

1.1.3. ΤΡΙΤΗ ΠΕΡΙΟΔΟΣ (1946 ΜΕΧΡΙ ΣΗΜΕΡΑ)

Η τρίτη και τελευταία περίοδος χαρακτηρίζεται από την προσέλευση του ξένου τραπεζικού ενδιαφέροντος, σε συνδυασμό με την συνέχιση της τάσης συγκέντρωσης των ελληνικών τραπεζικών ιδρυμάτων σε επιχειρηματικού συνδυασμού συγκροτημάτων ευρύτερης βάσης και μεγαλύτερης δυναμικότητας. Παρατηρείται και η δημιουργία του οργανισμού τουριστικής πίστωσης το 1946, με σκοπό την ενίσχυση του τομέα του τουρισμού. Στη συνέχεια, ιδρύθηκαν δύο κρατικά ελεγχόμενοι οργανισμοί, ο οργανισμός χρηματοδοτήσεων οικονομικής ανάπτυξης το 1954 και της βιομηχανικής ανάπτυξης το 1960. Οι παραπάνω οργανισμοί συγχωνεύθηκαν το 1964 σε ενιαίο κρατικό οργανισμό με την επωνυμία Ελληνική Τράπεζα Βιομηχανικής Ανάπτυξης (Ε.Τ.Β.Α).

1.2 ΣΗΜΑΣΙΑ ΤΗΣ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ

Η αξιοποίηση της τεχνολογίας δεν μπορεί να εξεταστεί ξέχωρα από τις κοσμογονικές αλλαγές οι οποίες διαδραματίζονται στο τέλος του προηγούμενου αιώνα όσον αφορά την κυκλοφορία του χρήματος και των κεφαλαίων. Είναι γεγονός ότι οι οικονομικές ανατροπές τροφοδοτούν την ανάγκη χρήσης όλο και περισσότερο της τεχνολογίας ως υψίστης σημασίας για την ύπαρξη των τραπεζών. Ταυτόχρονα θέτουν τεράστια προβλήματα και ερωτήματα για το μέλλον της απασχόλησης, των αμοιβών και των εργασιακών σχέσεων στις τράπεζες. Είναι γενικά παραδεκτό ότι η αυτοματοποίηση καταργεί θέσεις εργασίας οι οποίες ήταν προσανατολισμένες σε χειρωνακτικούς διακανονισμούς, όπως πραγματοποίηση λογιστικών εγγραφών, ελέγχους και διάφορες άλλες συνηθισμένες εργασίες.

Επιπλέον όλες σχεδόν οι σύγχρονες τραπεζικές υπηρεσίες και προϊόντα στηρίζουν και διεκπεραιώνουν τις ενέργειες τους πλέον μέσω πληροφοριακών συστημάτων, τα οποία αποτελούν θεμελιώδη λίθο της ψηφιακής υποδομής τους.

Τέτοια συστήματα διαχειρίζονται τις back-office και front-office εργασίες του πιστωτικού ιδρύματος, από τις συναλλαγές στα καταστήματα, μέχρι εκείνες στο internet και τα άλλα εναλλακτικά δίκτυα, σε πραγματικό χρόνο, επί εικοσιτετραώρου

βάσης και υποστηρίζονται συναλλαγές σε διαφορετικά νομίσματα. Συνήθως, απαρτίζονται από υποκαταστήματα, οι οποίες επιτελούν συγκεκριμένες τραπεζικές λειτουργίες, όπως για παράδειγμα διαχείριση πελατών, προϊόντων, καταθέσεων, εισπράξεις, πληρωμές, πάγιες εντολές, χορηγήσεις, χρεόγραφα, αξιόγραφα, διοικητική πληροφόρηση και πολλά άλλα. Ένα σύγχρονο αξιόπιστο ίδρυμα του είδους διευκολύνει τη δημιουργία νέων προϊόντων και μπορεί να υποστηρίξει τη γρήγορη διάθεση τους στην αγορά. Παράλληλα, παρέχει λογιστική και χρηματοοικονομική ανάλυση και πληροφόρηση σε όλα τα επίπεδα μάνατζμεντ του οργανισμού. Ακόμα, βασικό στοιχείο ενός επιτυχημένου και ολοκληρωμένου συστήματος είναι το πελατοκεντρικό βάθος εστίασης, δηλαδή κατά πόσο μπορεί το σύστημα να βοηθήσει στη διακράτηση των υπάρχοντων πελατών και στην προσέλκυση καινούργιων, δημιουργώντας ευκαιρίες για την προώθηση νέων προϊόντων.

Έτσι λοιπόν η τράπεζα αποκτά καλύτερη επίγνωση των αναγκών του πελάτη, έτσι ώστε να είναι σε θέση να του προσφέρει τις ανάλογες υπηρεσίες, ενώ παράλληλα εξετάζονται τρόποι ανταπόκρισης του πελάτη σε καθετί που του παρέχει -σε συνάρτηση ασφαλώς και με άλλα στοιχεία- καταστρώνοντας την πελατειακή στρατηγική της. Βέβαια για την κάλυψη όλων αυτών των τεχνολογικών επιτευγμάτων απαιτείται ευρύ φάσμα υλικών υποδομών (υπολογιστών, μηχανημάτων, συσκευών) και λογισμικών εφαρμογών, όπου διακρίνονται σε δύο μεγάλες κατηγορίες. Σε εκείνες με τις οποίες ο πελάτης έρχεται σε άμεση επαφή (π. χ. ΑΤΜ) και σε αυτές που λειτουργούν υποστηρικτικά ή βάση των οποίων στηρίζονται οι υπηρεσίες και τα προϊόντα που προσφέρονται από την τράπεζα στους πελάτες της λιανικής (π.χ. διαχείριση αιτήματος δανείου). Αυτοί οι μηχανισμοί τήρησης και διακίνησης πληροφοριών αποτελούν τον απαραίτητο και κρίσιμο κρίκο ο οποίος διαφοροποιεί τη μία τράπεζα από την άλλη και συχνά δημιουργεί το ανταγωνιστικό πλεονέκτημα στην αγορά.

1.3 Η ΣΥΝΘΕΣΗ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΤΡΑΠΕΖΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ ΚΑΙ ΟΙ ΣΥΝΘΗΚΕΣ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΜΟΥ ΣΕ ΑΥΤΟ

1.3.1 ΕΙΔΗ ΤΡΑΠΕΖΩΝ- ΕΤΑΙΡΙΕΣ ΠΟΥ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΠΟΙΟΥΝΤΑΙ ΣΤΟΝ ΤΟΜΕΑ ΠΑΡΟΧΗΣ ΤΡΑΠΕΖΙΚΩΝ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

α. Είδη τραπεζών:

Υπάρχουν διάφορα είδη τραπεζών οι οποίες διαχωρίζονται σύμφωνα με τον ρόλο που καλούνται να αναλάβουν, και με το διαφορετικό νομοθετικό πλαίσιο. Πρόκειται για τις Κεντρικές Τράπεζες, τις εμπορικές, τις τράπεζες κοινοτικής ανάπτυξης, τις επενδυτικές, τα ταχυδρομικά ταμειυτήρια, το Private Banking, το Corporate Banking και τις συνεταιριστικές τράπεζες. Οι κεντρικές τράπεζες ελέγχουν συνήθως τη νομισματική πολιτική και μπορούν σε περίπτωση κρίσης να δανείζουν, δίνοντας με αυτόν τον τρόπο την έσχατη λύση.

Χρεώνονται συχνά με τον έλεγχο του διάθεσης χρήματος, συμπεριλαμβανομένης της έκδοσης νομίσματος. Μερικά παραδείγματα κεντρικών τραπεζών είναι η Τράπεζα της Ελλάδος και η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα. Οι τράπεζες κοινοτικής ανάπτυξης είναι εκείνες που παρέχουν οικονομικές υπηρεσίες και πίστωση σε μη ανεπτυγμένες αγορές ή πληθυσμούς.

Τα ταχυδρομικά ταμειυτήρια είναι ταμειυτήρια που συνδέονται με τα εθνικά ταχυδρομικά συστήματα . Η Ιαπωνία και η Γερμανία είναι παραδείγματα των χωρών με τα προεξέχοντα ταχυδρομικά ταμειυτήρια . Το Corporate Banking έχει ως αντικείμενο τα τραπεζικά προϊόντα που αφορούν κυρίως επιχειρήσεις και εταιρίες . Ακόμη, το Private Banking ασχολείται με λογαριασμούς μεγάλων πελατών με μεγάλη οικονομική επιφάνεια.

Λόγω της παγκοσμιοποίησης της τραπεζικής αγοράς και των δυνατοτήτων που παρέχει η σύγχρονη τεχνολογία των επικοινωνιών, οι συναλλασσόμενοι στην Ελλάδα μπορούν σήμερα να αναζητούν και να επιλέγουν χρηματοπιστωτικές υπηρεσίες από έναν πολύ μεγάλο αριθμό επιχειρήσεων και τους ανά τον κόσμο ανταποκριτές ή συνεργάτες τους. Η Τράπεζα της Ελλάδος δημοσιεύει στοιχεία για τις κατηγορίες φορέων παροχής τραπεζικών υπηρεσιών. Με βάση την πιο πρόσφατη σχετική δημοσίευση το Μάρτιο του 2008, το ελληνικό τραπεζικό σύστημα περιλαμβάνει 64 πιστωτικά ιδρύματα, εξαιρουμένης της Τράπεζας της Ελλάδος (από 62 κατά την 31.12.2006) και 42 λοιπές εταιρίες του χρηματοπιστωτικού συστήματος.

β. πιστωτικά ιδρύματα με έδρα ή υποκαταστήματα στην Ελλάδα σύμφωνα με στοιχεία που δημοσιεύει η Τράπεζα της Ελλάδος, το Μάρτιο του 2008, στην Ελλάδα ήταν εγκατεστημένα και λειτουργούσαν 64 πιστωτικά ιδρύματα, εκ των οποίων τα 35 ήταν πιστωτικά ιδρύματα (19 εμπορικές και 16 συνεταιριστικές τράπεζες) που έχουν

καταστατική έδρα στην Ελλάδα, και 23 υποκαταστήματα πιστωτικών ιδρυμάτων που έχουν έδρα σε άλλο κράτος μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Ελληνικές Εμπορικές Τράπεζες	19
Συνεταιριστικές Τράπεζες	16
Ξένες Τράπεζες	29
Ειδικοί Πιστωτικοί Οργανισμοί	1

Το πιστωτικό ίδρυμα που έχει εξαιρεθεί από την εφαρμογή του ν.3601/2007, είναι το Ταμείο Παρακαταθηκών και Δανείων. Όσον αφορά τις εμπορικές τράπεζες είναι πιστωτικά ιδρύματα τα οποία λειτουργούν με τη μορφή της ανώνυμης εταιρίας, και ανάλογα με το ιδιοκτησιακό καθεστώς τους διακρίνονται σε δημόσιες και ιδιωτικές.

Αποτελούν τα σημαντικότερα χρηματοδοτικά ιδρύματα καθώς κυριαρχούν στο χρηματοδοτικό σύστημα κάθε χώρας και διαδραματίζουν πολύ μεγάλο ρόλο στην οικονομία. Βρίσκονται στο κέντρο του νομισματικού συστήματος αφού έχουν την ικανότητα να μεταβάλουν την προσφορά του χρήματος μιας χώρας και έτσι να επιδρούν στην αγοραστική δύναμη του κοινού. Με αυτό το χαρακτηριστικό τους, ξεχωρίζουν από τα άλλα αντίστοιχα ιδρύματα.

Επιπρόσθετα, δέχονται καταθέσεις, δανείζουν και έτσι επενδύονται κεφάλαια με αποτέλεσμα να κάνουν δυνατή τη χρήση των πόρων μιας χώρας. Με τον δανεισμό και τις επενδύσεις διευκολύνουν την οικονομική διαδικασία της παραγωγής, της διανομής και κατανάλωσης. Σήμερα οι εγχώριες εμπορικές τράπεζες προσφέρουν όλα τα χρηματοπιστωτικά προϊόντα και τις υπηρεσίες, ενώ η διάκριση μεταξύ εμπορικών και επενδυτικών τραπεζών δεν υφίσταται πλέον, σαν αποτέλεσμα της αναδιάρθρωσης του τραπεζικού συστήματος που συντελέστηκε κατά την δεκαετία του 1990. Η αλλαγή αυτή προέρχεται από τη διεθνή πρακτική του ευρωπαϊκού και του παγκόσμιου τραπεζικού συστήματος.

Οι ειδικοί πιστωτικοί οργανισμοί είναι πιστωτικά ιδρύματα που δημιουργήθηκαν για να υπηρετήσουν ένα συγκεκριμένο σκοπό ανάλογα με την κατηγορία που έχει προσανατολιστεί ο καθένας από αυτούς. Αρχικά η άσκηση της αγροτικής πίστης είχε

ανατεθεί εξ' ολοκλήρου στην Αγροτική Τράπεζα και όλα τα προγράμματα για την άσκηση της εθνικής αγροτικής οικονομίας περνούσαν μέσα από την τράπεζα αυτή. Στον τομέα της στεγαστικής πίστης υπήρχαν τρεις τράπεζες (κτηματική και στεγαστική σαν κρατικές και μια ιδιωτική η Ασπίς) όπου χορηγούσαν δάνεια στεγαστικά σε ιδιώτες και σε άλλα πρόσωπα ιδιωτικού ή δημόσιου δικαίου. Μαζί με το Ταχυδρομικό Ταμιευτήριο και το Ταμείο Παρακαταθηκών και Δανείων είχαν το μονοπώλιο στις χορηγήσεις των δανείων αυτών. Υπήρχαν ακόμα και οι επενδυτικές τράπεζες (ΕΤΒΑ, ΕΤΕΒΑ, Τράπεζα Επενδύσεων), που σε εκείνες προωθούσαν την ανάπτυξη της χώρας μέσα από τα επενδυτικά προγράμματα οικονομικής ανάπτυξης. Εκτός από τα παραπάνω, ειδικά πιστωτικά ιδρύματα είναι το Ταχυδρομικό Ταμιευτήριο και το Ταμείο Παρακαταθηκών και Δανείων. Με την απελευθέρωση της τραπεζικής αγοράς και μέσα από συγχωνεύσεις από τα παραπάνω παρέμειναν μόνο η Αγροτική Τράπεζα και η Ασπίς Τράπεζα σαν εμπορικές, και το Ταχυδρομικό Ταμιευτήριο και το Ταμείο Παρακαταθηκών και Δανείων σαν αυτόνομοι οργανισμοί.

Η μετεξέλιξη των αστικών και αγροτικών συνεταιρισμών σε πιστωτικά ιδρύματα άρχισε στην Ελλάδα το 1900 με τον « Πιστωτικό Συνεταιρισμό Λαμίας » και λειτουργεί συνεχώς με έδρα την Λαμία μέχρι και σήμερα. Στην Ελλάδα λειτουργούν σήμερα 16 Συνεταιριστικές Τράπεζες σε επίπεδο νομού και μια από αυτές είναι η «Παγκρήτια», σε επίπεδο Περιφέρειας με έδρα το Ηράκλειο Κρήτης. Το 1995 ιδρύθηκε η Ένωση Συνεταιριστικών Τραπεζών Ελλάδος (Ε.Σ.Τ.Ε.). Οι Συνεταιριστικές Τράπεζες και οι πιστωτικοί οργανισμοί της χώρας μας ίδρυσαν την

«Πανελλήνια Τράπεζα ΑΕ» με έδρα τον Χολαργό, με προγραμματισμό να λειτουργήσει καταστήματα σε όλη τη χώρα και παράλληλα να παρέχει στις συνεταιριστικές Τράπεζες και στους πιστωτικούς οργανισμούς υποστήριξη, τεχνογνωσία και γενικά υπηρεσίες που η κάθε Τράπεζα από μόνη της δεν μπορεί να αναπτύξει.

γ. Λοιπές εταιρίες του χρηματοπιστωτικού συστήματος Επιπλέον των προαναφερθέντων πιστωτικών ιδρυμάτων, στην Ελλάδα λειτουργούν άλλες 42 εταιρίες του χρηματοπιστωτικού συστήματος, οι οποίες εξειδικεύονται στην παροχή συγκεκριμένων χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών και εποπτεύονται, επίσης,

από την Τράπεζα της Ελλάδος. Η κατανομή τους, ανά κατηγορία επιχειρήσεων, έχει ως εξής:

Εταιρίες Χρηματοδοτικής Μίσθωσης	7
Εταιρίες Πρακτορείας Επιχειρηματικών Απαιτήσεων	4
Εταιρίες Παροχής Πιστώσεων	3
Ανταλλακτήρια Συναλλάγματος	12
Εταιρίες Παροχής Υπηρεσιών στη Διαμεσολάβηση Κεφαλαίων	10

1.3.2 ΑΡΙΘΜΟΣ ΤΡΑΠΕΖΩΝ, ΜΕΡΙΔΙΑ ΑΓΟΡΑΣ ΚΑΙ ΒΑΘΜΟΣ ΣΥΓΚΕΝΤΡΩΣΗΣ, ΤΡΑΠΕΖΙΚΑ ΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΑ ΔΙΚΤΥΑ ΔΙΑΝΟΜΗΣ ΧΡΗΜΑΤΟΠΙΣΤΩΤΙΚΩΝ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ ΚΑΙ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ

α. αριθμός τραπεζών

Από το 2001, όταν άρχισαν να δημοσιεύονται συγκρίσιμα στατιστικά στοιχεία , ο συνολικός αριθμός των τραπεζών στην Ευρωπαϊκή Ένωση των 25 κρατών μελών μειώθηκε σημαντικά . Συγκεκριμένα, το 2004 ανερχόταν σε 8.374, ενώ το 2001 ήταν 9.363, παρουσίασε δηλαδή μείωση της τάξεως του 10,5%. Η μείωση αυτή οφείλεται στη συνέχιση της τάσης για εξαγορές και συγχωνεύσεις στον ευρωπαϊκό τραπεζικό τομέα, λαμβανομένου υπόψη, μεταξύ άλλων, και του γεγονότος ότι ο αριθμός των τραπεζών σε ορισμένα κράτη μέλη (όπως η Γερμανία, η Αυστρία, η Ισπανία και η Ιταλία) είναι πολύ μεγάλος για ιστορικούς λόγους.

Στην Ελλάδα, αντίστοιχα, κατά το ίδιο χρονικό διάστημα, η κατάσταση παρέμεινε σχεδόν αμετάβλητη (61 τράπεζες το 2001, 62 το 2004, 61 το 2005 και 64 το Μάιο του 2008 σύμφωνα με τα προαναφερθέντα). Αυτά παρουσιάζονται στον παρακάτω πίνακα:

	2005	2006	
Ελληνικές Εμπορικές Τράπεζες	21	21	0,0%
Ξένες Τράπεζες	22	24	9.1%
Συνεταιριστικές Τράπεζες	16	16	0.0%
Ειδικοί Πιστωτικοί Οργανισμοί	2	1	(50,0%)
Σύνολο	61	62	1,6%

β. μερίδια αγοράς και βαθμός συγκέντρωσης

Τα τελευταία χρόνια η Ελληνική τραπεζική αγορά σημειώνει σημαντικούς ρυθμούς ανάπτυξης μεγεθών και κερδοφορίας. Αυτή η πορεία οφείλεται σε ποικίλους παράγοντες όπως, στους υψηλούς ρυθμούς ανάπτυξης της Ελληνικής οικονομίας και γενικότερα τη βελτίωση και σταθεροποίηση του μακροοικονομικού περιβάλλοντος, ως αποτέλεσμα και της ένταξης της χώρας μας στην ΕΕ. Επιπρόσθετα, σημαντική ήταν και η ανάπτυξη των τραπεζικών ομίλων μέσω εξαγορών και συγχωνεύσεων, εντός και εκτός συνόρων. Η βελτίωση των συστημάτων διαχείρισης κινδύνων καθώς και η συγκράτηση του λειτουργικού κόστους αποτελούν ακόμα 2 παράγοντες. Η Εθνική Τράπεζα, η Eurobank, η Alpha Bank, η Τράπεζα Πειραιώς, και η Εμπορική Τράπεζα, εξακολουθούν να συγκεντρώνουν πάνω από το 65% της αγοράς με βάση το ενεργητικό. Γενικότερα, το 2006, παρατηρήθηκε ενίσχυση του βαθμού συγκέντρωσης του τραπεζικού συστήματος μέσα από την ολοκλήρωση εξαγορών και συγχωνεύσεων μεταξύ τραπεζών μικρής και μεσαίας κλίμακας, όπως για παράδειγμα:

PROTON& ΩΜΕΓΑ,

ΛΑΪΚΗ& ΕΓΝΑΤΙΑ & MARFIN.

Συγκεκριμένα το μερίδιο αγοράς των 5 μεγαλύτερων τραπεζών διαμορφώθηκε το 2006 σε : 66,3% (έναντι 65,6% το 2005) σε όρους ενεργητικού, 63,9% στις χορηγήσεις, και 65,8% στις καταθέσεις (έναντι 66,1% και 65,5% αντίστοιχα, το 2005) εμφανίζοντας

ελαφρά ενίσχυση του βαθμού συγκέντρωσης κατά το συγκεκριμένο χρονικό διάστημα.

Αξιοσημείωτο είναι ότι ο βαθμός συγκέντρωσης του ελληνικού τραπεζικού συστήματος, με βάση το ενεργητικό των 5 μεγαλύτερων τραπεζών, μολονότι εμφανίζεται υψηλότερος από το γενικό μέσο όρο του συνόλου της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ-25), παραμένει αισθητά χαμηλότερος από τον αντίστοιχο βαθμό συγκέντρωσης σε διάφορα κράτη μέλη της ευρωζώνης, όπως η Ολλανδία (85,1%), το Βέλγιο (84,4%), η Φιλανδία (82,3%), η Μάλτα (71,4%), η Κύπρος (69,2%) και η Πορτογαλία (67,9%). Επίσης, παρά την εντυπωσιακή ανάπτυξη, το Ελληνικό τραπεζικό σύστημα υπολείπεται ακόμα του Ευρωπαϊκού, όπως προκύπτει από στοιχεία της ECB , για το 2006.

Ειδικότερα, ο βαθμός τραπεζικής διαμεσολάβησης, όπως εκφράζεται από το Ενεργητικό των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων (ΧΠΙ) ως ποσοστό του ΑΕΠ, ανήλθε σε 165% περίπου, δηλαδή επίπεδο σημαντικά χαμηλότερο από την ΕΕ- 25(332%).

γ. τραπεζικά καταστήματα και εναλλακτικά δίκτυα διανομής χρηματοπιστωτικών προϊόντων και υπηρεσιών

Ο αριθμός καταστημάτων των τραπεζών στην Ελλάδα αυξήθηκε τα τελευταία χρόνια (2006: 3.637, 2005: 3.543, 2001: 3.134), σε αντίθεση με την πτωτική τάση που παρατηρήθηκε τόσο στα υπόλοιπα κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ-25: 2005: 201.259, 2001: 206.724) όσο και της ευρωζώνης (ΕΕ-12- 2005:168.983, 2001:175.191).Η εξέλιξη αυτή αντανακλά εν μέρει την προτίμηση της πελατείας των τραπεζών στην Ελλάδα για την πραγματοποίηση τραπεζικών συναλλαγών κυρίως μέσω των καταστημάτων.

Παράλληλα με την αύξηση του αριθμού καταστημάτων, σημαντική και συστηματική υπήρξε η προσπάθεια των εγκατεστημένων στη χώρα μας τραπεζών να αναπτύξουν εναλλακτικά δίκτυα διανομής χρηματικών υπηρεσιών, όπως οι αυτόματες ταμειολογιστικές μηχανές (ATM) , η τηλεφωνική τραπεζική (phone banking) και η ηλεκτρονική τραπεζική (e- banking). Στον παρακάτω πίνακα 2.5 φαίνεται ο αριθμός των καταστημάτων ανά κατηγορία τραπεζών κατά τα έτη 2005 και 2006, καθώς και η ποσοστιαία μεταβολή τους

Κατηγορία	2005	2006	% Μεταβολή
Ελληνικές Εμπορικές Τράπεζες	3.035	3.265	7,6%
Ξένες Τράπεζες	242	260	7,4%
Συνεταιριστικές Τράπεζες:	126	108	(14,3%)
Ειδικοί Πιστωτικοί Οργανισμοί	140	4	(97,1%)
Σύνολο	3.543	3.637	2,7%

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2 : **ΔΙΑΡΘΡΩΣΗ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΤΡΑΠΕΖΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ**

2.1 ΦΟΡΕΙΣ ΠΟΥ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΠΟΙΟΥΝΤΑΙ ΣΤΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΧΡΗΜΑΤΟΠΙΣΤΩΤΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ

Λόγω της παγκοσμιοποίησης της τραπεζικής αγοράς, της ελεύθερης κυκλοφορίας ανθρώπων, επιχειρήσεων και κεφαλαίων και των δυνατοτήτων που παρέχει η σύγχρονη τεχνολογία επικοινωνιών, οι έλληνες συναλλασσόμενοι μπορούν σήμερα να αναζητούν και να επιλέγουν χρηματοπιστωτικές υπηρεσίες από έναν πολύ μεγάλο αριθμό επιχειρήσεων και τους ανά τον κόσμο ανταποκριτές ή συνεργάτες τους. Στοιχεία για τις κατηγορίες φορέων παροχής τραπεζικών υπηρεσιών στην Ελλάδα δημοσιεύει τακτικά η Τράπεζα της Ελλάδος. Οι πιο πρόσφατες σχετικές δημοσιεύσεις περιέχουν πίνακες και καταλόγους σύμφωνα με τους οποίους τραπεζικά προϊόντα και υπηρεσίες προσφέρονται σήμερα στην Ελλάδα από 467, έναντι 462 το προηγούμενο έτος, πιστωτικούς οργανισμούς. Τους οργανισμούς αυτούς η Τράπεζα της Ελλάδος ταξινομεί ως εξής

- 62 πιστωτικά ιδρύματα με έδρα ή υποκατάστημα στην Ελλάδα
- 351 πιστωτικά ιδρύματα με έδρα σε άλλο κράτος μέλος του Ευρωπαϊκού Οικονομικού Χώρου (ΕΟΧ), που παρέχουν στην Ελλάδα υπηρεσίες χωρίς επί τόπου παρουσία τους, και
- 54 λοιπές εταιρείες του χρηματοπιστωτικού συστήματος.

(α) Πιστωτικά ιδρύματα με έδρα ή υποκατάστημα στην Ελλάδα Σύμφωνα με τα στοιχεία της Τράπεζας της Ελλάδος, τον Απρίλιο του 2011, ήταν στην Ελλάδα εγκατεστημένα και λειτουργούσαν 62 πιστωτικά ιδρύματα (έναντι 65 τον Νοέμβριο του 2010), εκ των οποίων:

- 34 πιστωτικά ιδρύματα (18 εμπορικές και 16 συνεταιριστικές τράπεζες) που έχουν καταστατική έδρα στην Ελλάδα, έχουν αδειοδοτηθεί και εποπτεύονται από την Τράπεζα της Ελλάδος και υπάγονται στο καθεστώς της αμοιβαίας αναγνώρισης (κοινοτικό διαβατήριο) σύμφωνα με τις διατάξεις του ν. 3601/2007,

- 22 υποκαταστήματα πιστωτικών ιδρυμάτων που έχουν έδρα σε άλλο κράτος μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης και, επίσης, υπάγονται στο καθεστώς της αμοιβαίας αναγνώρισης (κοινοτικό διαβατήριο) του ν. 3601/2007, εποπτευόμενα από τις αρμόδιες αρχές του κράτους μέλους καταγωγής των πιστωτικών ιδρυμάτων,
- 5 υποκαταστήματα πιστωτικών ιδρυμάτων που έχουν έδρα εκτός της Ευρωπαϊκής Ένωσης και εποπτεύονται από την Τράπεζα της Ελλάδος, καθώς δεν υπάγονται στο καθεστώς της αμοιβαίας αναγνώρισης, και 1 πιστωτικό ίδρυμα που έχει εξαιρεθεί από την εφαρμογή του ν. 3601/2007, δηλαδή το Ταμείο Παρακαταθηκών και Δανείων.

Έως το τέλος Απριλίου 2011 αποχώρησαν από τη χώρα μας τρία υποκαταστήματα πιστωτικών ιδρυμάτων με έδρα σε άλλο κράτος μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ενώ ένα πιστωτικό ίδρυμα άρχισε να λειτουργεί ως υποκατάστημα πιστωτικού ιδρύματος με έδρα σε άλλο κράτος μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

(β) Πιστωτικά ιδρύματα που παρέχουν στην Ελλάδα υπηρεσίες εξ αποστάσεως

Επιπλέον των παραπάνω πιστωτικών ιδρυμάτων που έχουν μόνιμη εμπορική παρουσία στην Ελλάδα, τραπεζικές υπηρεσίες (πληρωμών ή χρηματοδότησης) προς ελληνικά φυσικά ή νομικά πρόσωπα δύνανται, επίσης, να παρέχουν, και παρέχουν, 351 πιστωτικά ιδρύματα (έναντι 334 τον Απρίλιο του 2010), τα οποία εδρεύουν σε άλλο κράτος μέλος του Ευρωπαϊκού Οικονομικού Χώρου (ΕΟΧ)

Τα εν λόγω πιστωτικά ιδρύματα εποπτεύονται από τις αρμόδιες αρχές της χώρας καταγωγής τους και, κατά τα προβλεπόμενα από τον ν. 3601/2007, έχουν απλώς γνωστοποιήσει στην Τράπεζα της Ελλάδος «ενδιαφέρον παροχής υπηρεσιών χωρίς εγκατάσταση». Η κατανομή τους αναλόγως χώρας προέλευσης ήταν, τον Μάιο 2014, η εξής (εντός παρενθέσεων οι αντίστοιχοι αριθμοί για τον Απρίλιο 2015):

(γ) Λοιπές εταιρείες του χρηματοπιστωτικού συστήματος Επιπλέον των προαναφερθέντων πιστωτικών ιδρυμάτων, στην Ελλάδα λειτουργούν άλλες 54 εταιρείες (έναντι 57 τον Απρίλιο του 2010) του χρηματοπιστωτικού συστήματος, οι οποίες εξειδικεύονται στην παροχή συγκεκριμένων χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών (εκτός της αποδοχής καταθέσεων από το κοινό, υπηρεσία που σύμφωνα με τη νομοθεσία επιτρέπεται να παρέχεται μόνον από τα πιστωτικά ιδρύματα) και εποπτεύονται, επίσης, από την Τράπεζα της Ελλάδος.

Το μετοχολόγιο των δεκατριών (13) εισηγμένων σήμερα στο Χρηματιστήριο Αθηνών εμπορικών τραπεζών, συντίθεται από ιδιώτες, έλληνες και ξένους θεσμικούς επενδυτές, ασφαλιστικά ταμεία, καθώς και φορείς του ευρύτερου δημόσιου τομέα, χαρακτηρίζεται από έντονη διασπορά, καθώς και από ενισχυμένη διαπραγματευσιμότητα σε καθημερινή βάση.

Όπως φαίνεται και στο Διάγραμμα, οι θεσμικοί επενδυτές, έλληνες και ξένοι, καταλαμβάνουν ποσοστό που προσεγγίζει το 45% της μετοχικής σύνθεσης των τραπεζών με τους ιδιώτες μετόχους να ακολουθούν με 37% και το Δημόσιο μαζί με τα ασφαλιστικά ταμεία να καταλαμβάνουν ποσοστό 18% επί της μετοχικής σύνθεσης

2.2. ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΠΡΙΝ ΑΠΟ ΤΗΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΝΟΜΙΣΜΑΤΙΚΗ ΕΝΩΣΗ

Η κύρια στρατηγική των τραπεζών για την επίτευξη της σταθερότητας των τιμών κατά τα έτη 1990 έως 2001 περιελάμβανε τη σχετική σταθερότητα της συναλλαγματικής ισοτιμίας της δραχμής στο πλαίσιο του Μηχανισμού Συναλλαγματικών Ισοτιμιών (ΜΣΙ) του Ευρωπαϊκού Νομισματικού Συστήματος, στο οποίο είχε ενταχθεί η δραχμή από τις 16 Μαρτίου 1998 με κεντρική ισοτιμία 357 δραχμές ανά ECU. Κατά την άσκηση της νομισματικής πολιτικής, και λόγω των συνθηκών που επικράτησαν στις αγορές αγαθών και συναλλάγματος, δόθηκε έμφαση με τη διατήρηση των επιτοκίων σε σχετικώς υψηλά επίπεδα— στην επίτευξη του πρωταρχικού σκοπού της σταθερότητας των τιμών, με αποτέλεσμα η δραχμή να ανατιμηθεί έναντι της κεντρικής της ισοτιμίας ως προς το ECU. Επιπλέον,

διατυπώθηκαν ενδεικτικές προβλέψεις 6-9% για το ρυθμό ανόδου της ποσότητας χρήματος με ευρεία έννοια (M3) και 4-6% για τη συνολική πιστωτική επέκταση, που κρίθηκαν συνεπείς με την επιδιωκόμενη αποκλιμάκωση του πληθωρισμού.

Ο πληθωρισμός, όπως μετρείται με βάση το Δείκτη Τιμών Καταναλωτή εμφάνισε σε γενική πτωτική τάση καθ' όλη τη διάρκεια της εξεταζόμενης περιόδου με ιδιαίτερη έμφαση το διάστημα 1997-1999 η οποία έγινε εντονότερη τους τελευταίους μήνες του 1998. Ανάλογη ήταν η πορεία και του "πυρήνα" του πληθωρισμού ο οποίος όμως εμφάνισε καθ' όλη την περίοδο μια γενική οριακή υποχώρηση με μέσο όρο 5,9%. Η απόκλιση του ρυθμού πληθωρισμού της Ελλάδος από το μέσο πληθωρισμό των χωρών της ζώνης του ευρώ, με βάση τον Εναρμονισμένο Δείκτη Τιμών Καταναλωτή, αυξήθηκε αισθητά όμως περιορίστηκε σε 2,9 εκατοστιαίες μονάδες το Δεκέμβριο του 1992, περίπου όσο ήταν και το Δεκέμβριο του 1995.

Στη μείωση του πληθωρισμού συνέβαλαν η σημαντική επιβράδυνση του ρυθμού ανόδου του κόστους εργασίας ανά μονάδα προϊόντος(1992), η μείωση των τιμών του πετρελαίου(1994) και των εμπορευμάτων διεθνώς και ειδικά κυβερνητικά μέτρα, όπως η μείωση ορισμένων έμμεσων φόρων(1998). Σημαντικός επίσης ήταν ο ρόλος της νομισματικής πολιτικής στη συγκράτηση των πληθωριστικών πιέσεων και στην άμβλυση των πληθωριστικών προσδοκιών, ιδιαίτερα μετά την υποτίμηση, ενώ στο ίδιο αποτέλεσμα συνέβαλε και η μείωση του ελλείμματος της γενικής κυβέρνησης ως ποσοστού του ΑΕΠ.

Η Τράπεζα της Ελλάδος ακολούθησε πολιτική βραδείας μείωσης των βασικών της επιτοκίων μετά την υποτίμηση, με αποτέλεσμα τα πραγματικά επιτόκια να διατηρηθούν σε υψηλά επίπεδα, η δραχμή να ανατιμηθεί εντός του ΜΣΙ και οι ρυθμοί της νομισματικής και πιστωτικής επέκτασης να συγκρατηθούν.

Η δραχμή διατηρήθηκε ισχυρή σε όλο το διάστημα. Ειδικότερα, στο διάστημα 1997-1998 η δραχμή παρέμεινε ανατιμημένη κατά 3-9% έναντι της κεντρικής της ισοτιμίας ως προς το ECU. Η ανατίμηση της ως προς τα άλλα νομίσματα του ΜΣΙ ήταν λίγο μικρότερη, δεδομένου ότι η εξέλιξη του ECU επηρεάστηκε από την υποχώρηση της ισοτιμίας της αγγλικής λίρας έναντι των νομισμάτων που συμμετέχουν στον ΜΣΙ. Η εξέλιξη της συναλλαγματικής ισοτιμίας της δραχμής αντανακλά την εμπιστοσύνη των αγορών στην πορεία σύγκλισης της ελληνικής οικονομίας και στην ασκούμενη

νομισματική πολιτική, όπως αυτή ειδικότερα εφαρμόστηκε με την πολιτική επιτοκίων και παρεμβάσεων της Τράπεζας της Ελλάδος στις αγορές χρήματος και συναλλάγματος.

Το χρήμα με την ευρεία έννοια (M3) αυξήθηκε κατά μέσο όρο 5,9% στη διάρκεια, εντός των ορίων πρόβλεψης (6-9%). Μέχρι το 1998 ο δωδεκάμηνος ρυθμός ανόδου του M3 ήταν χαμηλότερος από τα όρια πρόβλεψης. Συγκράτηση του ρυθμού αύξησης της ρευστότητας της οικονομίας δείχνουν και άλλα νομισματικά μεγέθη με ευρύτερη κάλυψη.

Η συνολική πιστωτική επέκταση διαμορφώθηκε κατά μέσο όρο σε 7,8%. Η εξέλιξη αυτή οφείλονταν στη μικρή επιτάχυνση της πιστωτικής επέκτασης που παρατηρήθηκε προς το δημόσιο τομέα, ενώ η πιστωτική επέκταση προς τον ιδιωτικό τομέα δεν παρουσίασε ιδιαίτερες μεταβολές. Η επιτάχυνση της πιστωτικής επέκτασης προς το δημόσιο τομέα οφείλονταν στη μεταβολή του τρόπου χρηματοδότησης του ελλείμματος της κεντρικής κυβέρνησης και όχι στη διεύρυνση του δημοσιονομικού ελλείμματος.

Τα βραχυπρόθεσμα διατραπεζικά επιτόκια, αμέσως μετά την είσοδο της δραχμής στον ΜΣΙ, υποχώρησαν κατά 3-5 εκατοστιαίες μονάδες σε σχέση με τα προηγούμενα έτη.

Από τα προηγούμενα προκύπτει ότι η νομισματική πολιτική, παρά τις δυσχέρειες που αντιμετώπισε λόγω των επιπτώσεων της υποτίμησης, της αβεβαιότητας που επικράτησε κατά καιρούς στις διεθνείς αγορές και των εισροών κεφαλαίων από το εξωτερικό, επέτυχε τους βασικούς της στόχους και συνέβαλε στην πορεία σύγκλισης της ελληνικής οικονομίας και την ικανοποίηση των κριτηρίων της Συνθήκης του Μάαστριχτ σχετικά με τον πληθωρισμό, τη συναλλαγματική ισοτιμία και το μακροπρόθεσμο επιτόκιο ¹.

2.3 ΔΙΕΘΝΕΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

Το διεθνές περιβάλλον κατά την εξεταζόμενη περίοδο χαρακτηρίστηκε από επεισόδια χρηματοοικονομικής αναταραχής σε χώρες της Ανατολικής Ασίας και της

1

Τράπεζα της Ελλάδος, Οικονομικό δελτίο, τεύχος 14, Δεκέμβριος 1998, Αθήνα

Λατινικής Αμερικής, καθώς και στη Ρωσία, τα οποία επηρέασαν, αν και σε διαφορετικό βαθμό, τις περισσότερες βιομηχανικές χώρες. Παρά το γεγονός ότι η αναζωπύρωση, στις αρχές του 1998, της αναταραχής που είχε εκδηλωθεί στις χώρες της Ανατολικής Ασίας είχε σχετικά σύντομη διάρκεια και οι χρηματοοικονομικές συνθήκες στις χώρες αυτές έδειχναν να σταθεροποιούνται, οι πραγματικές οικονομικές τους συνθήκες δεν βελτιώθηκαν, με αποτέλεσμα να συντηρείται ένα κλίμα αβεβαιότητας στις διεθνείς αγορές, η οποία εντάθηκε με την κρίση στη Ρωσία. Η χρηματοοικονομική αναταραχή επεκτάθηκε και σε χώρες της Λατινικής Αμερικής, με παράδειγμα τη Βραζιλία.

Η αβεβαιότητα που δημιουργήθηκε είχε σημαντικές επιπτώσεις στις αγορές συναλλάγματος και κεφαλαίου στις βιομηχανικές χώρες, ενώ η κάμψη του διεθνούς εμπορίου, λόγω της εξασθένησης των οικονομιών των χωρών στις οποίες εκδηλώθηκε, αναταραχή, εκτιμάται ότι είχε επιβραδύνει το ρυθμό ανάπτυξης της παγκόσμιας οικονομίας. Σημειώνεται σχετικά ότι ο ρυθμός αύξησης του παγκόσμιου ΑΕΠ επιβραδύνθηκε, σύμφωνα με τις εκτιμήσεις του ΟΟΣΑ, σε 2%.

Ωστόσο, η στροφή που σημειώθηκε στη ροή κεφαλαίων από τις χώρες όπου εκδηλώθηκε αναταραχή προς χώρες με ασφαλέστερα, κατά την κρίση των επενδυτών, νομίσματα, όπως οι ΗΠΑ και ορισμένες χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης, οδήγησε σε σημαντική μείωση των μακροπρόθεσμων επιτοκίων και σε άνοδο των τιμών των μετοχών στις χώρες αυτές, παρά τη διορθωτική μείωση των τιμών. Η διατήρηση υψηλών τιμών των χρηματιστηριακών τίτλων στις ΗΠΑ και την Ευρώπη και η πιθανότητα προς τα κάτω διόρθωσης με αρνητικές συνέπειες για την πραγματική οικονομία συντηρούν κάποια νευρική κατάσταση στις αγορές αυτές.

Οι παραπάνω εξελίξεις στις χρηματοοικονομικές αγορές δεν επηρέασαν αρνητικά τη διαδικασία της ευρωπαϊκής νομισματικής ενοποίησης, η οποία προχώρησε όπως είχε σχεδιαστεί και ολοκληρώθηκε με τον καθορισμό, στο τέλος του 1998, των αμετάκλητα σταθερών συναλλαγματικών ισοτιμιών του ευρώ έναντι των νομισμάτων των 11 χωρών που συμμετείχαν στη νομισματική ένωση. Πράγματι, η σύγκλιση των βραχυπρόθεσμων διατραπεζικών επιτοκίων έγινε με ομαλό τρόπο και σε χαμηλό επίπεδο, αντανακλώντας το χαμηλό πληθωρισμό στη ζώνη του ευρώ και

τον αυξημένο βαθμό σταθερότητας των συναλλαγματικών ισοτιμιών των νομισμάτων των χωρών αυτών πριν από την έναρξη του Τρίτου Σταδίου².

2.4 ΡΥΘΜΙΣΤΙΚΕΣ ΜΕΤΑΒΟΛΕΣ ΣΤΟ ΧΡΗΜΑΤΟΠΙΣΤΩΤΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ.

Στο διάστημα 1991-2001 επήλθε συγκέντρωση στην εγχώρια τραπεζική αγορά. Ορισμένες ξένες τράπεζες -των οποίων οι δραστηριότητες στην Ελλάδα αφορούσαν σε μεγάλο ποσοστό τις υπηρεσίες προς μεγάλες επιχειρήσεις (wholesale banking)-, είτε περιόρισαν σημαντικά τις δραστηριότητές τους ή απεχώρησαν από την Ελλάδα στα πλαίσια αναδιοργάνωσης των διεθνών δραστηριοτήτων τους. Το περιορισμένο δίκτυο των ξένων τραπεζών στην Ελλάδα απορροφήθηκε από τις μικρές και μεσαίες τράπεζες που στόχευαν στη διεύρυνση του δικτύου τους ή στην απόκτηση ειδικών υπηρεσιών. Οι μεγαλύτερες εμπορικές τράπεζες ενίσχυσαν τη θέση τους με την εξαγορά ή την απορρόφηση μεσαίου μεγέθους τραπεζών (π.χ. Alpha Bank-Ιονική, Εθνική- Εθνική Κτηματική), ενώ δύο μεσαίου μεγέθους τράπεζες του ιδιωτικού τομέα ενίσχυσαν τη θέση τους αποκλειστικά μέσω εξαγορών (Πειραιώς, EFG Eurobank). (Ε.Σ.Υ.Ε.).

Οι ανακατατάξεις του τραπεζικού σκηνικού κατά το δεύτερο ήμισυ της περασμένης δεκαετίας δημιούργησαν και ευκαιρίες για την ίδρυση νέων τραπεζών, όπως η Nova Bank, η First Business Bank η Probank, η Proton Επενδυτική Τράπεζα, Marfin Bank και η Επενδυτική Τράπεζα. Στην ανασυγκρότηση του εγχώριου τραπεζικού σκηνικού σημαντικό ρόλο έπαιξε και το κύμα ιδιωτικοποιήσεων των τραπεζών του ευρύτερου δημόσιου τομέα (Τράπεζα Κεντρικής Ελλάδος, Τράπεζα Κρήτης, Τράπεζα Μακεδονίας- Θράκης, Ιονική Τράπεζα, ΕΤΒΑ, Γενική Τράπεζα, Εμπορική Τράπεζα, μετοχοποίηση του Ταχυδρομικού Ταμιευτηρίου το 2006)³.

Η τάση συγκέντρωσης του ελληνικού τραπεζικού συστήματος ενισχύθηκε κατά την περίοδο 1996-2000. Η απελευθέρωση που έλαβε χώρα κατά την περίοδο 1990-96

2

Τράπεζα της Ελλάδος, Έκθεση για τη Νομισματική πολιτική του 1997, Αθήνα 1998

3

Τράπεζα της Ελλάδος, Νομισματική πολιτική, Ενδιάμεση έκθεση 1996, Νοέμβριος 1996, Αθήνα

οδήγησε στην αναδιάρθρωση του τραπεζικού συστήματος, στον περιορισμό των τραπεζών του ευρύτερου δημόσιου τομέα και στην ενίσχυση των ιδιωτικών τραπεζών. Ο ανταγωνισμός που δέχτηκαν οι τράπεζες από άλλες χρηματοοικονομικές εταιρείες και η έντονη ανταγωνιστική απειλή από τραπεζικούς ομίλους του εξωτερικού, οδήγησαν τις εγχώριες τράπεζες να προχωρήσουν στην αναγκαία εξυγίανση των διάσπαρτων δραστηριοτήτων τους και στην επέκτασή τους σε όλο το φάσμα των χρηματοοικονομικών υπηρεσιών.

Άλλος ένας παράγοντας που ενέτεινε τις εξαγορές και συγχωνεύσεις ήταν η ανάγκη βελτίωσης της θέσης των εγχώριων τραπεζών στην τοπική και την ευρωπαϊκή αγορά, προκειμένου να διεκδικήσουν τη συμμετοχή τους με ισότιμους ανταγωνιστικούς όρους στην ενιαία αγορά χρηματοοικονομικών υπηρεσιών της Ζώνης του Euro και να δικαιολογήσουν τη χρηματοδότηση μεγάλων επενδύσεων σε νέες τεχνολογικές εφαρμογές οι οποίες δεν μπορούν να 'σταθούν' οικονομικά χωρίς κάποιο ελάχιστο όριο συναλλαγών.

Παράλληλα με τη συγκέντρωση που παρατηρείται στην εγχώρια αγορά την περίοδο που εξετάζουμε, οι ελληνικές εμπορικές τράπεζες έχουν αναπτύξει σημαντική παρουσία στο εξωτερικό και ιδιαίτερα στις όμορες χώρες της νοτιοανατολικής Ευρώπης και της Μεσογείου, είτε με εξαγορές τραπεζών ή με την ίδρυση θυγατρικών πιστωτικών ιδρυμάτων. Εκτιμάται μάλιστα ότι οι ελληνικές εμπορικές τράπεζες έχουν επενδύσει συνολικά περί τα €2 δισ. στις αγορές της Βαλκανικής και της Τουρκίας - με εξαίρεση την πρόσφατη εξαγορά της Finansbank από την Εθνική Τράπεζα, ενώ διαθέτουν περί τα 1.000 καταστήματα τα οποία αναμένεται να φθάσουν τα 1.500 μαζί με τα 208 καταστήματα της Finansbank⁴.

2.5 ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ ΣΤΟ ΔΙΕΘΝΕΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

Το διεθνές οικονομικό περιβάλλον χαρακτηρίζεται από αστάθεια και γενικευμένη αβεβαιότητα, λόγω της κρίσης χρέους και της συνεχιζόμενης επιδείνωσης του οικονομικού κλίματος. Η πορεία ανάκαμψης της παγκόσμιας

4

Τράπεζα της Ελλάδος, Νομισματική πολιτική, Ενδιάμεση έκθεση 1998, Νοέμβριος 1998, Αθήνα

οικονομίας χαρακτηρίζεται εύθραυστη και οι κίνδυνοι και οι αβεβαιότητες που αφορούν τις προβλέψεις παραμένουν ιδιαίτερα αυξημένοι.

Σύμφωνα με την Έκθεση του ΔΝΤ (Δεκέμβριος 2015), η παγκόσμια οικονομία, παρά τα ενθαρρυντικά σημάδια ανάκαμψης στις αρχές του χρόνου, παρουσιάζει πλέον ενδείξεις επιβράδυνσης με αποτέλεσμα οι προβλέψεις για την ανάπτυξη να αναθεωρούνται προς το δυσμενέστερο. Ο ρυθμός μεταβολής για τους δείκτες οικονομικής δραστηριότητας, αλλά και η ανεργία κατά το πρώτο εξάμηνο του 2015, παρουσιάζουν στασιμότητα, ενώ και το τρίτο τρίμηνο του 2015 δεν σημειώνεται σημαντική βελτίωση. Υπό το πρίσμα των πρόσφατων εξελίξεων, η αύξηση του παγκόσμιου ΑΕΠ ήταν στο 3,3% το 2013 και στο 3,6% το 2014, από 3,8% το 2012.

Τα ανωτέρω στοιχεία, πάντως, υπόκεινται σε σημαντικούς κινδύνους και αβεβαιότητες, καθώς, μεταξύ άλλων, προϋποθέτουν επαρκείς δράσεις για την αντιμετώπιση της κρίσης χρέους στην ευρωζώνη και την αποτελεσματική αντιμετώπιση της μείωσης των εμπορικών συναλλαγών από τις αναδυόμενες οικονομίες.

Στη ζώνη του ευρώ το 2014 υπήρξε μείωση της οικονομικής δραστηριότητας υπό την επίδραση της κρίσης χρέους, της αυξημένης αβεβαιότητας, της περιοριστικής δημοσιονομικής πολιτικής και της απομόχλευσης των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων. Στο πλαίσιο της αντιμετώπισης της κρίσης χρέους, επιχειρήθηκε η ενδυνάμωση του ευρωπαϊκού μηχανισμού διαχείρισης της κρίσης με την επίσπευση της ενεργοποίησης του Ευρωπαϊκού Μηχανισμού Σταθερότητας (European Stability Mechanism- ESM) και την παράλληλη λειτουργία του μαζί με το Ευρωπαϊκό Ταμείο Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας (European Financial Stability Facility- EFSF). Παράλληλα, η νομισματική πολιτική διατήρησε τον ελαστικό της χαρακτήρα το 2011 και το 2012 και η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα (ΕΚΤ), λαμβάνοντας υπόψη τη ραγδαία επιδείνωση των συνθηκών στη ζώνη του ευρώ και τις χαμηλές πληθωριστικές πιέσεις και προσδοκίες, επικεντρώθηκε σε παρεμβάσεις και μη συμβατικά μέτρα για την ενίσχυση της ρευστότητας και την αντιμετώπιση της πιστωτικής στενότητας.

Ο ρυθμός ανάπτυξης για την ευρωζώνη διαμορφώθηκε στο -0,4% το τέλος του 2013 και επανήλθε σε θετικό επίπεδο το 2014.

2.6. ΔΙΕΘΝΕΙΣ ΤΑΣΕΙΣ

Η τεχνολογική πρόοδος που σημειώθηκε κατά τα έτη 1991-2000 στην πληροφορική και τις τηλεπικοινωνίες είχε σημαντική επίδραση στη λειτουργία πολλών τομέων της οικονομίας, καθώς συνέβαλε ουσιαστικά στην προσφορά νέων προϊόντων και μετέβαλε τις ακολουθούμενες πρακτικές στην παραγωγή και τη διάθεση προϊόντων και υπηρεσιών. Η τεχνολογική αυτή πρόοδος επηρέασε ιδιαίτερα τη λειτουργία των τραπεζών και, σε συνδυασμό με την απελευθέρωση των αγορών και της κίνησης κεφαλαίων, έχει οδηγήσει στη διεθνοποίηση του τραπεζικού ανταγωνισμού και στην παγκοσμιοποίηση της αγοράς χρηματοπιστωτικών προϊόντων και υπηρεσιών.

Οι αλλαγές που πραγματοποιούνται στο διεθνή τραπεζικό χώρο είναι ιδιαίτερα σημαντικές. Ο παραδοσιακός διαμεσολαβητικός ρόλος των τραπεζών —αποδοχή καταθέσεων και χορήγηση δανείων — σταδιακά περιορίζεται. Σε περιόδους χαμηλού πληθωρισμού και μειωμένων επιτοκίων, όπως αυτή που χαρακτηρίζει την εξεταζόμενη περίοδο τις οικονομικά προηγμένες χώρες, οι καταθέτες, αναζητώντας υψηλότερες αποδόσεις, επενδύουν ένα αυξανόμενο ποσοστό των αποταμιεύσεων τους σε τίτλους, είτε άμεσα είτε μέσω αμοιβαίων κεφαλαίων. Οι επιχειρήσεις από την πλευρά τους, ιδίως οι μεγάλες και υγιείς, διευκολύνονται από τη διεύρυνση των κεφαλαιαγορών, ώστε να αντλούν κεφάλαια από αυτές με μειωμένο κόστος έναντι του τραπεζικού δανεισμού, με αποτέλεσμα η συμβολή των κεφαλαιαγορών στη χρηματοδότηση των επιχειρήσεων να αυξάνεται συνεχώς.

Η επέκταση της αποδιαμεσολάβησης και η ενίσχυση του ανταγωνισμού στην παγκοσμιοποιημένη αγορά ασκούν ισχυρές πιέσεις στην κερδοφορία των τραπεζών, καθώς περιορίζουν τα έσοδα τους, ιδιαίτερα αυτά που προέρχονται από τις παραδοσιακές τοκοφόρες εργασίες. Η αντίδραση των τραπεζών εκδηλώνεται κυρίως με την προσπάθεια μείωσης του λειτουργικού τους κόστους και την αναζήτηση εναλλακτικών πηγών εσόδων μέσα από τη διαφοροποίηση και επέκταση των εργασιών τους.

Στον περιορισμό του λειτουργικού κόστους μπορεί να συντελέσουν πολλοί παράγοντες, όπως η αποτελεσματικότερη οργάνωση, η ενσωμάτωση τεχνολογικά

εξελιγμένων πληροφοριακών συστημάτων, η προώθηση της ηλεκτρονικής τραπεζικής και η αξιοποίηση των συνεργείων και των οικονομιών κλίμακας, όπου υπάρχουν.

Η διεύρυνση των εργασιών των τραπεζών αφορά την παροχή υπηρεσιών στους τομείς της λιανικής τραπεζικής (καταναλωτική και στεγαστική πίστη), της επενδυτικής τραπεζικής, των ασφαλειών, της διαχείρισης διαθεσίμων ιδιωτών και θεσμικών επενδυτών (όπως τα ασφαλιστικά ταμεία), των παράγωγων χρηματοοικονομικών προϊόντων, καθώς και σε άλλους τομείς⁵.

Στην όλη προσπάθεια των τραπεζών σημαντική είναι η συμβολή των νέων τεχνολογιών, ιδιαίτερα η ανάπτυξη της πληροφορικής. Όπως επισημαίνεται σε σχετικές μελέτες η μεγάλη πρόοδος στον τομέα αυτόν επηρεάζει τις τράπεζες κυρίως με δυο τρόπους. Πρώτον, μειώνει αισθητά το κόστος συλλογής, αποθήκευσης, επεξεργασίας και μετάδοσης πληροφοριών. Δεύτερον, δημιουργεί νέες δυνατότητες προσέγγισης των καταναλωτών και προσφοράς νέων τραπεζικών προϊόντων και υπηρεσιών. Η παροχή τραπεζικών υπηρεσιών από απόσταση, μέσω αυτόματων ταμειολογιστικών μηχανών (ATM), τηλεφώνου και, πιο πρόσφατα, με τη χρήση ηλεκτρονικών υπολογιστών είτε με απευθείας σύνδεση είτε μέσω του Διαδικτύου, αποτελεί ουσιώδη μεταβολή στις πρακτικές των τραπεζών, που μετασχηματίζει ριζικά την αγορά τραπεζικών προϊόντων και υπηρεσιών.

Ο τραπεζικός τομέας βασίζεται στην έγκαιρη και ορθή χρήση μεγάλου όγκου πληροφοριών. Οι νέες τεχνολογίες συμβάλλουν σημαντικά στη μείωση του κόστους διαχείρισης των πληροφοριών και, για το λόγο αυτό, οι τράπεζες είναι από τους πρωτοπόρους στην υιοθέτηση τους. Ωστόσο, η χρήση των νέων τεχνολογιών δεν επηρεάζει ομοιόμορφα όλες τις τραπεζικές δραστηριότητες. Εκτιμάται για παράδειγμα ότι, σε μεσομακροπρόθεσμη βάση, μεγαλύτερη μείωση του κόστους μπορεί να επιτευχθεί στις υπηρεσίες λιανικής και στις πληρωμές. Ενώ όμως η επένδυση στα σύγχρονα πληροφοριακά συστήματα αναμφισβήτητα μειώνει το κόστος ανά συναλλαγή, υπάρχει αβεβαιότητα κατά πόσον θα οδηγήσει και σε περιορισμό του συνολικού κόστους. Το υψηλό αρχικό κόστος της επένδυσης, αλλά και

5

Ευρωπαϊκή τράπεζα, ετήσια έκθεση 1998 (Willem F. Duisenberg), Φραγκφούρτη, Μάρτιος 1999

της εκπαίδευσης του προσωπικού στις νέες τεχνολογίες, η διατήρηση, για ένα τουλάχιστον διάστημα, παράλληλων συστημάτων και ο σημαντικός χρόνος που απαιτείται προκειμένου το ευρύ κοινό να αλλάξει συνήθειες και να υιοθετήσει τη χρήση των νέων μέσων είναι μερικοί από τους κυριότερους λόγους για την αβεβαιότητα αυτή .

2.7. ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΤΡΑΠΕΖΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ

Οι ευνοϊκές συνθήκες που επικράτησαν στην κεφαλαιαγορά κατά την εξεταζόμενη περίοδο επέτρεπαν στις τράπεζες να αντλήσουν σημαντικά ποσά από το χρηματιστήριο. Αυτό οδήγησε σε ενίσχυση της κεφαλαιακής τους βάσης και βελτίωση της φερεγγυότητας τους και παράλληλα βοήθησε στη χρηματοδότηση της επέκτασης τους είτε αυτόνομα είτε μέσω εξαγορών. Το 1999 ήταν ένα ιδιαίτερα σημαντικό έτος όσον αφορά την προσφυγή των τραπεζών στο χρηματιστήριο, καθώς το ποσό που αντλήθηκε έφθασε τα 1.286 δις. δρχ., ήταν δηλαδή περίπου τριπλάσιο από ότι το σύνολο των αντληθέντων κεφαλαίων στα προηγούμενα τέσσερα έτη 1995-1998.

Οι ελληνικές τράπεζες είχαν δώσει ιδιαίτερη σημασία στη διεύρυνση των δραστηριοτήτων τους και στη βελτίωση της ποιότητας των παρεχόμενων υπηρεσιών. Οι δυνατότητες που τους παρασχέθηκαν με την απελευθέρωση των αγορών και των διεθνών συναλλαγών και την εφαρμογή νέων τεχνολογιών, αλλά και η ενίσχυση του ανταγωνισμού λόγω των τεχνολογικών εξελίξεων, της αύξησης της αποδιαμεσολάβησης και της δημιουργίας της ενιαίας ευρωπαϊκής χρηματοπιστωτικής αγοράς είναι οι κυριότεροι παράγοντες που ώθησαν τα ελληνικά πιστωτικά ιδρύματα στην αναζήτηση νέων εργασιών και τον εκσυγχρονισμό αυτών που ήδη προσέφεραν. Η καταναλωτική και στεγαστική πίστη, οι εργασίες σε συνάλλαγμα και τα παράγωγα χρηματοοικονομικά προϊόντα είναι ορισμένοι από τους τομείς στους οποίους σημειώθηκαν σημαντικές εξελίξεις. Παράλληλα, είτε απευθείας είτε μέσω εξειδικευμένων θυγατρικών, οι τράπεζες δραστηριοποιήθηκαν στην προσφορά επενδυτικών και χρηματιστηριακών υπηρεσιών, ασφαλιστικών προϊόντων και μεριδίων αμοιβαίων κεφαλαίων.

Σημειώνεται σχετικά ότι η συμμετοχή του υπολοίπου των δανείων προς τους καταναλωτές στο σύνολο της τραπεζικής χρηματοδότησης του ιδιωτικού τομέα και των ΔΕΚΟ σχεδόν διπλασιάστηκε στην περίοδο μεταξύ τέλους 1995 και τέλους 1999

(1995: 4,2%, 1999: 8%), ενώ η συμμετοχή των στεγαστικών δανείων αυξήθηκε στην ίδια περίοδο από 12,2% σε 17,6%. Κατά συνέπεια, η συνολική χρηματοδότηση των νοικοκυριών από το τραπεζικό σύστημα αντιπροσώπευε στο τέλος του 1999 το 25,6% του συνόλου των τραπεζικών δανείων προς τον ιδιωτικό τομέα και τις ΔΕΚΟ, έναντι 16,4% στο τέλος το 1995.

Σημαντική εξάλλου ανάπτυξη σημείωναν τα αμοιβαία κεφάλαια, το ενεργητικό των οποίων έφθασε το 31,3% του ΑΕΠ στο τέλος του 1999 από 9% στο τέλος του 1995. Η εξέλιξη αυτή αντανακλά το αυξανόμενο ενδιαφέρον του κοινού για εναλλακτικές, σε σχέση με τις τραπεζικές καταθέσεις, τοποθετήσεις των αποταμιεύσεων του, που προσφέρουν υψηλότερες αποδόσεις. Η ανάληψη της διαχείρισης των αμοιβαίων κεφαλαίων από τις ίδιες τις τράπεζες ήταν ένας από τους τρόπους αντίδρασης τους στο φαινόμενο της αποδιαμεσολάβησης. Για το λόγο αυτό, τόσο στην Ελλάδα όσο και σε όλες σχεδόν τις άλλες χώρες της ΕΕ το ποσοστό των αμοιβαίων κεφαλαίων που διαχειρίζονται οι τράπεζες ήταν πάνω από το 80% του συνόλου.

Οι ελληνικές τράπεζες επεκτείνουν τις δραστηριότητες τους και σε διάφορους άλλους τομείς. Δημιουργούν εταιρίες εκμετάλλευσης ακινήτων, με σκοπό να αξιοποιήσουν την ακίνητη περιουσία τους, αλλά και να επωφεληθούν από τις ευκαιρίες που προσφέρει η ελληνική κτηματαγορά, στο πλαίσιο των προοπτικών που διανοίγονταν από τα έργα υποδομής και την ανάληψη των Ολυμπιακών Αγώνων του 2004 από τη χώρα μας. Προωθούν επίσης συνεργασίες με εταιρίες πληροφορικής και τηλεπικοινωνιών, με στόχο την ανάπτυξη καινοτόμων προϊόντων και τη διασφάλιση νέων δικτύων διανομής. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί η πρωτοβουλία που είχαν αναλάβει οι δύο μεγάλες ελληνικές τράπεζες και ο ΟΤΕ για τη δημιουργία εταιρίας που θα πιστοποιεί την ηλεκτρονική υπογραφή και συνεπώς θα διευκολύνει το ηλεκτρονικό εμπόριο. Στην ίδια κατεύθυνση βρισκόταν και η ίδρυση εταιρίας που θα εκδίδει και θα διαχειρίζεται "έξυπνες κάρτες" (smart cards), οι οποίες θα χρησιμοποιούνται για συναλλαγές σχετικά μικρής αξίας (μέχρι 10.000 δραχμές). Η χρήση των καρτών αυτών στις χώρες της ΕΕ δεν ήταν ιδιαίτερα διαδεδομένη και γενικά η ανάπτυξη αυτού του μέσου πληρωμών είναι κάπως αργή⁶.

6

2.8. Η ΑΓΟΡΑ ΚΕΦΑΛΑΙΩΝ

Η θετική πορεία των εγχώριων μακροοικονομικών μεγεθών και η προσέγγιση των κριτηρίων της Συνθήκης του Μάαστριχτ, αποτέλεσαν προϋπόθεση για την ένταξη της χώρας στη ζώνη του ευρώ και υπήρξαν οι κύριοι προσδιοριστικοί παράγοντες των εξελίξεων στις εγχώριες αγορές κεφαλαίων. Επίσης, οι διαρθρωτικές αλλαγές που επήλθαν στις αγορές της Ευρωπαϊκής Ένωσης λόγω της δημιουργίας της ζώνης του ευρώ και της εισαγωγής του νέου νομίσματος, καθώς και οι εξελίξεις στις διεθνείς κεφαλαιαγορές, ιδιαίτερα στις ΗΠΑ, επηρέασαν σε κάποιο βαθμό τη συμπεριφορά των ελληνικών αγορών και αντανακλούνταν στην πορεία των αποδόσεων των τίτλων του Ελληνικού Δημοσίου. Αντίθετα, οι διακυμάνσεις που παρατηρήθηκαν στις αναδυόμενες αγορές επέδρασαν ελάχιστα στις ελληνικές αγορές, γεγονός που υποδηλώνει τον αυξανόμενο βαθμό ωρίμανσης των τελευταίων, οι οποίες κατατάσσονταν από διεθνείς επενδυτικούς οργανισμούς στις ανεπτυγμένες κεφαλαιαγορές.

Οι ευνοϊκές προοπτικές ένταξης της χώρας στη ζώνη του ευρώ και η αναβάθμιση της πιστοληπτικής της ικανότητας από διεθνείς οργανισμούς αξιολόγησης συνέβαλαν στη μείωση της διαφοράς αποδόσεων των ελληνικών ομολογιακών τίτλων έναντι των αντίστοιχων τίτλων της ζώνης του ευρώ. Χαρακτηριστική είναι η μείωση της διαφοράς απόδοσης του ελληνικού μονοετούς ομολόγου από το αντίστοιχο γερμανικό στο τέλος του 1999 σε λιγότερο από το ήμισυ της διαφοράς στο τέλος του 1998. Επίσης, η έναρξη της λειτουργίας της αγοράς παραγώγων από το 1999 είχε ιδιαίτερη σημασία για τις αγορές αξιών και τίτλων σταθερού εισοδήματος, καθώς είχε τη δυνατότητα να συμβάλει στην περαιτέρω εμβάθυνση των αγορών αυτών.

Η μεγάλη άνοδος που είχαν παρουσιάσει τα χρηματιστηριακά μεγέθη στη διετία 1997-1998 συνεχίστηκε με εντυπωσιακό ρυθμό και το 1999. Ωστόσο, από τα μέσα του 1999 οι τιμές των μετοχών και οι συναλλαγές στο Χρηματιστήριο Αξιών Αθηνών (ΧΑΑ) ακολούθησαν πτωτική πορεία που συνοδεύτηκε από έντονες

Ομιλία του κ. Νικ. Χ. Γκαργκάνα, στην Ημερίδα της Eurobank με τίτλο "Η προετοιμασία των επιχειρήσεων για το ευρώ στις χώρες του δεύτερου κύματος", στις 2 Ιουλίου 1998.

διακυμάνσεις. Οι εξελίξεις στο ΧΑΑ από το 1992 επηρέασαν θετικά την αγορά αμοιβαίων κεφαλαίων με αποτέλεσμα τη σημαντική αύξηση της αξίας του ενεργητικού τους .

2.9. ΕΠΙΤΟΚΙΑ ΚΑΙ ΔΙΑΤΡΑΠΕΖΙΚΗ ΑΓΟΡΑ

Οι ευρωπαϊκές τράπεζες πριν την ένταξη στην ΟΝΕ. Dr. Hans Joachim Massenberg Chairman EMU Committee, European Banking Federation, 1998 επίτευξη του τελικού αλλά και των ενδιάμεσων στόχων της νομισματικής πολιτικής. Τα πρώτα έτη η διατραπεζική αγορά χρήματος χαρακτηριζόταν από πλεονάζουσα ρευστότητα, λόγω των αυξημένων εισροών κεφαλαίων από το εξωτερικό και της επιτάχυνσης της πιστωτικής επέκτασης προς το δημόσιο τομέα. Στην περίοδο αυτή η Τράπεζα της Ελλάδος προέβη σε εκτεταμένες παρεμβάσεις στη διατραπεζική αγορά, απορροφώντας ρευστότητα προκειμένου να συγκρατήσει τα επιτόκια σε επίπεδα συμβατά με τον αντιπληθωριστικό στόχο. Σημειώνεται σχετικά ότι μέχρι και το τέλος του 1995 η μέση ημερήσια απορρόφηση ρευστότητας από την Τράπεζα ανερχόταν σε 1.300 δις δρχ. περίπου. Παράλληλα, η Τράπεζα της Ελλάδος, για να ενισχύσει την αποτελεσματικότητα της νομισματικής πολιτικής, εισήγαγε ορισμένες αλλαγές στο πλαίσιο άσκησης της πολιτικής της.

Συγκεκριμένα, από το 1997 ενεργοποίησε εκ νέου τις δημοπρασίες για αποδοχή καταθέσεων ή για συμφωνίες επαναγοράς τίτλων, και στο τέλος του 1998 καθιέρωσε μια "πάγια διευκόλυνση" αποδοχής καταθέσεων σε δύο κλιμάκια, ώστε οι συνθήκες της αγοράς να επηρεάζουν αμεσότερα τη διαμόρφωση των διατραπεζικών επιτοκίων.

Με την πάγια αυτή διευκόλυνση οριοθετείται προς τα κάτω το εύρος διακύμανσης των επιτοκίων της διατραπεζικής αγοράς και επιπλέον επιτρέπεται μεγαλύτερη μεταβλητότητα των επιτοκίων ανάλογα με τις μεταβολές των συνθηκών ρευστότητας, ώστε να αποθαρρύνεται η είσοδος κερδοσκοπικών κεφαλαίων. Πράγματι, παρατηρήθηκε σημαντική μείωση των κεφαλαίων που απορροφούσε η Τράπεζα της Ελλάδος από τη διατραπεζική αγορά.

Παρατηρήθηκαν εκροές κεφαλαίων, με αποτέλεσμα την περαιτέρω μείωση της ρευστότητας στη διατραπεζική αγορά και την άνοδο των επιτοκίων. Η πολιτική της Τράπεζας στην περίοδο αυτή ήταν η μείωση των βραχυπρόθεσμων διατραπεζικών

επιτοκίων, τα οποία επηρεάζονται πιο άμεσα από τις παρεμβάσεις της, να υπολείπεται της μείωσης του πληθωρισμού, ώστε να διατηρείται ο αντιπληθωριστικός χαρακτήρας της νομισματικής πολιτικής. Στο πλαίσιο αυτό, η Τράπεζα της Ελλάδος σαν βασική πολιτική είχε τη μείωση του επιτοκίου του πρώτου κλιμακίου καταθέσεων των τραπεζών σ' αυτήν κατά μία εκατοστιαία μονάδα στην ενώ στην ίδια περίοδο ο πληθωρισμός μειώθηκε κατά μέσο όρο 1,3 εκατοστιαίες μονάδες.

2.10. ΠΙΣΤΩΤΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ

Ο τραπεζικός τομέας αντιμετώπιζε διεθνώς κατά τα χρόνια της εξεταζόμενης περιόδου μια συνεχώς μεταβαλλόμενη κατάσταση. Η απελευθέρωση των αγορών και η ανάπτυξη της πληροφορικής και των τηλεπικοινωνιών οδήγησαν στην παγκοσμιοποίηση της αγοράς χρηματοοικονομικών υπηρεσιών και σε αύξηση του ανταγωνισμού μεταξύ των πιστωτικών ιδρυμάτων. Ταυτόχρονα, οι εξελίξεις αυτές είχαν αποδυναμώσει τα εμπόδια εισόδου στον τραπεζικό τομέα, με αποτέλεσμα οι τράπεζες να αντιμετωπίζουν πιέσεις από ένα ευρύ και διαφοροποιημένο φάσμα πραγματικών ή/και δυνητικών ανταγωνιστών, τόσο στην άντληση πόρων με τη μορφή καταθέσεων όσο και στη χορήγηση δανείων, δηλαδή και στις δύο παραδοσιακές μορφές εργασιών τους. Κλασικά πλέον παραδείγματα αποτελούσαν η προσφορά ανταγωνιστικών προϊόντων και υπηρεσιών από ασφαλιστικές επιχειρήσεις και αμοιβαία κεφάλαια, αλλά και η σημαντική διόγκωση της απευθείας προσφυγής των τελικών χρηστών στις αγορές χρήματος και κεφαλαίων για την άντληση πόρων. Η ανάπτυξη των θεσμικών επενδυτών διευκόλυνε και ενίσχυσε την πρόσβαση τους στην προσωπική αποταμίευση, οδηγώντας σε μείωση της τραπεζικής διαμεσολάβησης και σε αντίστοιχη ενίσχυση του ρόλου των αγορών στην άντληση κεφαλαίων. Οι αποταμιευτές-επενδυτές είχαν πλέον πολύ περισσότερες επιλογές και εμφανίζονταν διατεθειμένοι να αποδεχθούν τον αυξημένο κίνδυνο λόγω ασυμμετρίας στην πληροφόρηση ως αντάλλαγμα για τις υψηλότερες αποδόσεις που γενικά οι τοποθετήσεις αυτές προσφέρουν σε σχέση με τις καταθέσεις. Οι εξελίξεις αυτές είχαν εξάλλου διευκολυνθεί από τις χρηματοπιστωτικές καινοτομίες και την προσφορά νέων προϊόντων, ένα μέρος των οποίων αποβλέπει ακριβώς στην κάλυψη του κινδύνου που αναλαμβάνουν οι επενδυτές.

Οι ευρωπαϊκές τράπεζες ειδικότερα αντιμετωπίζουν μια επιπλέον σοβαρή πρόκληση, λόγω της τότε επικείμενης εισαγωγής του ενιαίου νομίσματος, του ευρώ. Η εισαγωγή του ευρώ θα προωθήσει την περαιτέρω ολοκλήρωση των χρηματοπιστωτικών συστημάτων των χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, δεδομένου ότι θα είναι ευκολότερο για τις τράπεζες να προσφέρουν τα προϊόντα και τις υπηρεσίες τους σε διασυνοριακή βάση αφού θα τιμολογούνται πλέον στο ίδιο νόμισμα. Αποδυναμώνονται επομένως και τα εμπόδια που συνέχιζαν να θέτουν στην είσοδο σε μια νέα αγορά οι ιδιομορφίες της ίδιας της αγοράς και όχι οι περιορισμοί στην εγκατάσταση ή στην παροχή διασυνοριακών υπηρεσιών, οι οποίοι είχαν ήδη καταργηθεί.

Το ελληνικό χρηματοπιστωτικό σύστημα, με τη σταδιακή κατάργηση και των λίγων περιορισμών που απέμειναν, λειτουργεί σε ένα ουσιαστικά πλήρως απελευθερωμένο περιβάλλον. Από το 1997 επιτράπηκε στους κατοίκους Ελλάδος, φυσικά και νομικά πρόσωπα, να τηρούν λογαριασμούς καταθέσεων σε συνάλλαγμα και σε πιστωτικά ιδρύματα που λειτουργούν στη χώρα μας. Καταργήθηκαν οι περιορισμοί που αφορούσαν την υποχρέωση των κατοίκων να δραχμοποιούν το προϊόν ρευστοποίησης επενδύσεων τους στο εξωτερικό σε περίπτωση επανεισαγωγής του στην Ελλάδα και η υποχρέωση μεσολάβησης πιστωτικού ιδρύματος για τη μεταφορά στο εξωτερικό μέσων πληρωμής με αξία μεγαλύτερη του ισοτίμου των 20.000 ECU. Την ίδια περίοδο επιτράπηκε η παροχή τραπεζικών υπηρεσιών σε αλλοδαπούς, και ιδιαίτερα το άνοιγμα λογαριασμών από φυσικά πρόσωπα-κατοίκους τρίτων χωρών, ελεύθερα, χωρίς την υποχρέωση υποβολής ειδικών παραστατικών από τα οποία να αποδεικνύεται η νόμιμη παραμονή τους στη χώρα. Με τη ρύθμιση αυτή διευκολύνθηκε η διακράτηση στη χώρα των αποταμιεύσεων των αλλοδαπών από την εργασία τους στην Ελλάδα και προωθείται η συνεργασία των πιστωτικών ιδρυμάτων των χωρών της Βαλκανικής.

Ιδιαίτερο, άξιο παρατήρησης, χαρακτηριστικό της περιόδου 1994-1997 είναι η ανάπτυξη της συνεταιριστικής πίστης στην Ελλάδα με την ίδρυση και λειτουργία επτά συνεταιριστικών τραπεζών. Για να αντεπεξέλθουν όμως με επιτυχία στις ανταγωνιστικές συνθήκες του νέου περιβάλλοντος, τα πιστωτικά ιδρύματα έπρεπε να έχουν ισχυρή κεφαλαιακή βάση. Για το λόγο αυτό η Τράπεζα της Ελλάδος αύξησε το

1997 από 600 σε 1.200 εκατ. δρχ. το ελάχιστο μετοχικό κεφάλαιο για την ίδρυση και λειτουργία των συνεταιριστικών τραπεζών.

Αντίθετα με τις ελληνικές τράπεζες, ο αριθμός των αλλοδαπών τραπεζών που έχουν ιδρύσει υποκαταστήματα στην Ελλάδα δεν διαφοροποιήθηκε σημαντικά κατά τα τελευταία χρόνια, παρά το γεγονός ότι από το 1992 η εγκατάσταση των κοινοτικών τραπεζών στην Ελλάδα είναι ελεύθερη και δεν απαιτείται προηγούμενη έγκριση της κεντρικής τράπεζας. Πράγματι, στην περίοδο 1990-97 ο αριθμός των ξένων τραπεζών στην Ελλάδα αυξήθηκε κατά 4, από τις οποίες οι δύο εγκαταστάθηκαν την τελευταία διετία και είναι ιδρύματα ειδικευμένα στη χρηματοδότηση της αγοράς αυτοκινήτων. Ο αριθμός των υποκαταστημάτων των αλλοδαπών τραπεζών αυξήθηκε με σχετικά βραδύ ρυθμό μέσα σ' αυτή την περίοδο (6 υποκαταστήματα το χρόνο), αν και οι μισές περίπου από τις αλλοδαπές τράπεζες φαίνεται να έχουν επιλέξει την παρουσία τους μέσω ενός μόνο υποκαταστήματος στη χώρα μας.

Συνολικά, στην περίοδο 1990-1997 ο αριθμός των υποκαταστημάτων των εμπορικών και των συνεταιριστικών τραπεζών που λειτουργούσαν στην Ελλάδα αυξήθηκε από 1.136 στο τέλος του 1990 σε 1.777 στο τέλος του 1997. Για όλο το πιστωτικό σύστημα, στο οποίο περιλαμβάνονται και οι ειδικοί πιστωτικοί οργανισμοί, οι αντίστοιχοι αριθμοί υποκαταστημάτων είναι 1.529 και 2.264.

Το δίκτυο των υποκαταστημάτων είναι ένα από τα κύρια ανταγωνιστικά πλεονεκτήματα των τραπεζών, δεδομένου ότι αποτελεί τον πυρήνα του μηχανισμού προσέγγισης των πελατών τους και παροχής των προϊόντων και υπηρεσιών τους. Ταυτόχρονα, το δίκτυο υποκαταστημάτων λειτουργεί ως εμπόδιο εισόδου άλλων τραπεζών στην αγορά, επειδή αποτελεί ένα από τα βασικά στοιχεία του κόστους υποδομής τους. Όπως όμως προαναφέρθηκε, η ανάπτυξη της τεχνολογίας και των τηλεπικοινωνιών προσφέρει σήμερα εναλλακτικούς και δυνητικά πολύ πιο αποτελεσματικούς τρόπους προσέγγισης της πελατείας, οι οποίοι κατά κανόνα παρακάμπτουν το δίκτυο των υποκαταστημάτων, προσφέροντας τα σχετικά προϊόντα και υπηρεσίες έξω από αυτά.

Επομένως, η ανάπτυξη του δικτύου των υποκαταστημάτων θα έπρεπε να αποτελεί μέρος της στρατηγικής επιλογής του τρόπου παροχής των συγκεκριμένων υπηρεσιών, ώστε να βελτιώνεται η αποτελεσματικότητα των τραπεζών και να

προωθείται η ανταγωνιστικότητα τους. Αν και, με βάση τον πληθυσμό, ο αριθμός των τραπεζικών καταστημάτων που λειτουργούσαν στην Ελλάδα είναι από τους μικρότερους στην Ευρώπη, εν τούτοις με κριτήριο το ΑΕΠ, που ίσως αποτελεί ένα καλύτερο δείκτη του όγκου των τραπεζικών εργασιών, ο αριθμός αυτός βρισκόταν περίπου στο επίπεδο του αντίστοιχου αριθμού άλλων ευρωπαϊκών χωρών. Κατά συνέπεια, η τεχνολογική πρόοδος θα έπρεπε να ληφθεί σοβαρά υπόψη στο σχεδιασμό της περαιτέρω ανάπτυξης των τραπεζών, ώστε να μην οδηγηθούν σε υπερβολικό αριθμό υποκαταστημάτων, που θα επιβαρύνει υπέρμετρα το κόστος υποδομής και θα περιορίζει αντίστοιχα την αποτελεσματικότητά τους. Στην περίπτωση αυτή, οι συγγενεύσεις μεταξύ ομοειδών τραπεζών φαίνεται ότι αποτελούσαν μια από τις πιο αποτελεσματικές στρατηγικές μείωσης του υπερβάλλοντος δυναμικού και δημιουργίας ενός ικανού μεγέθους για την εκμετάλλευση των οικονομιών κλίμακας που δημιουργεί η πρόοδος της τεχνολογίας σε ορισμένα τουλάχιστον τμήματα των λιανικών τραπεζικών εργασιών.

Ως πλέον αποτελεσματικός τρόπος οργάνωσης φαίνεται να επιλέγεται διεθνώς η δημιουργία χρηματοδοτικού ομίλου. Κάτω από την ομπρέλα της μητρικής εταιρίας, που συνήθως είναι τράπεζα, το δίκτυο της οποίας είναι βασικός συντελεστής προώθησης του συνόλου των προϊόντων του ομίλου, δραστηριοποιείται μια σειρά από θυγατρικές εταιρίες (διαχείρισης αμοιβαίων κεφαλαίων, επενδύσεων, χρηματιστηριακές, ασφαλιστικές κ.λπ.), με τις οποίες επιτυγχάνεται η παροχή ενός ευρέος φάσματος υπηρεσιών με την απαραίτητη ευελιξία. Η επιλογή αυτής της μορφής οργάνωσης έχει ως ένα βαθμό επηρεαστεί και από το φαινόμενο της τραπεζικής αποδιαμεσολάβησης που παρατηρείται εντονότερα τα τελευταία χρόνια της δεκαετίας του 90 . Η ανάπτυξη της εξωτραπεζικής αγοράς χρήματος και κεφαλαίου είναι μια πραγματικότητα, την οποία οι τράπεζες καλούνται να αντιμετωπίσουν προσφέροντας νέα προϊόντα, εξασφαλίζοντας συνεργασίες, αποκτώντας μερίδια συμμετοχών στους χρηματοοικονομικούς οργανισμούς που πλέον τις ανταγωνίζονται, ή ιδρύοντας δικές τους θυγατρικές εταιρίες, με αποτέλεσμα οι εργασίες που χάνονται από την τράπεζα να παραμένουν στον όμιλο.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3 :

ΤΡΑΠΕΖΙΚΟΣ ΚΛΑΔΟΣ ΚΑΙ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΟΤΗΤΑ

3.1 ΑΝΑΔΡΟΜΗ ΣΤΗΝ ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΟΥ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ ΤΡΑΠΕΖΙΚΟΥ ΚΛΑΔΟΥ

Στις αρχές της δεκαετίας του '90, έλαβαν χώρα μία σειρά από νομοθετικές τομές όπως η Ενιαία Ευρωπαϊκή Πράξη (Single European Act) και η Δεύτερη Τραπεζική Οδηγία (Second Banking Directive) που οδήγησαν στη δημιουργία της Ενιαίας Αγοράς χρηματοοικονομικών υπηρεσιών (Single Market). Ακολούθησαν το Σχέδιο Δράσης για τις Χρηματοοικονομικές υπηρεσίες (FSAP), η Λευκή Βίβλος για την πολιτική χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών 2005-2010 και η διαδικασία Lamfalussy, όλες με στόχο να συμβάλλουν στην υλοποίηση του οράματος της ενσωμάτωσης (integration) και της ενοποίησης (consolidation) των προσφερόμενων χρηματοοικονομικών και τραπεζικών υπηρεσιών στην Ευρωπαϊκή Ένωση διαμέσου της εναρμόνισης και σύγκλισης του νομοθετικού και εποπτικού πλαισίου.

Αξίζει να σημειωθεί στο σημείο αυτό, πως η διαδικασία τόσο της εναρμόνισης του νομικού πλαισίου όσο και της ενσωμάτωσης των χρηματοοικονομικών υπηρεσιών, ενώ έχει κάνει σημαντικά βήματα προόδου, απέχει κριτικά από το να θεωρηθεί ολοκληρωμένη. Καθώς λοιπόν πρόκειται για μία δυναμική διαδικασία, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή πρότεινε κατά τη διάρκεια του 2009 τη δημιουργία δύο νέων πυλώνων εποπτικού πλαισίου, του Ευρωπαϊκού Συστήματος Χρηματοπιστωτικής Εποπτείας (EFSF) και του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου Συστηματικού Κινδύνου (ESRB) με στόχο, μεταξύ άλλων, την επιτάχυνση της διαδικασίας ενσωμάτωσης άμεσα, μέσω της προώθησης ενός σετ κοινών κανόνων τους οποίους θα εφαρμόζουν απαρεγκλίτως όλα τα κράτη μέλη και έμμεσα, μέσω της επιδιωκόμενης χρηματοπιστωτικής σταθερότητας η οποία θα επιτρέψει στα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα να εκμεταλλευτούν σε μεγαλύτερο βαθμό τα οφέλη (τα οποία συνοδεύονται φυσικά από τον αντίστοιχο κίνδυνο) που προκύπτουν μέσω των διασυνοριακών δραστηριοτήτων.

Η διαδικασία ενοποίησης του ευρωπαϊκού τραπεζικού τομέα συνεχίστηκε δυναμικά και κατά την περίοδο εξέτασης του δείγματός μας, με τον συνολικό αριθμό των τραπεζικών ιδρυμάτων στην ευρωζώνη να παρουσιάζει πτώση της τάξης του

10,5%, ενώ στην Ευρωπαϊκή Ένωση ο συνολικός αριθμός των τραπεζικών ιδρυμάτων μειώθηκε σε 8.358 το 2009, από 9.363 το 2001, ήτοι παρουσίασε κάμψη ίση με 10,7%.

Η μείωση αυτή των τραπεζικών ιδρυμάτων αποδίδεται κατά κύριο λόγο στις συγχωνεύσεις και εξαγορές στον τραπεζικό τομέα, τόσο εγχώριες όσο και διασυνοριακές, ως μέρος της ευρύτερης προσπάθειας ενοποίησης και ενσωμάτωσης των χρηματοοικονομικών υπηρεσιών. Σύμφωνα με στοιχεία της ΕΚΤ, η αξία των τραπεζικών συγχωνεύσεων και εξαγορών στην ΕΕ για την περίοδο 2001-2009 ανήλθε σε περίπου €600 δισ., με τις εγχώριες συγχωνεύσεις και εξαγορές να κατέχουν τη μερίδα του λέοντος.

Παράλληλα με τη διαδικασία συγκέντρωσης, το ευρωπαϊκό τραπεζικό σύστημα αναπτύχθηκε ταχύτατα κατά την περίοδο που εξετάζουμε. Συγκεκριμένα, το σύνολο του ενεργητικού των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων ως ποσοστό του ΑΕΠ αυξήθηκε σε 347% το 2009, από 257% το 2001, με την πιστωτική επέκταση να ακολουθεί παράλληλη πορεία και να διαμορφώνεται στο 131%, από 104% του ΑΕΠ τα αντίστοιχα χρονικά διαστήματα. Όσον αφορά τον ελληνικό τραπεζικό τομέα, τα στοιχεία του συνολικού ενεργητικού των πιστωτικών ιδρυμάτων στην Ελλάδα, διαμορφώθηκαν σε 207% του ΑΕΠ, από 145% για το ίδιο χρονικό διάστημα αντανακλώντας τη δυναμική ανάπτυξη της ελληνικής οικονομίας και τη στρατηγική επέκτασης των δραστηριοτήτων τους στο εξωτερικό, και κυρίως στις χώρες της Νοτιοανατολικής Ευρώπης με σκοπό να διασφαλίσουν και να διαφοροποιήσουν τη θέση τους στον ευρωπαϊκό τραπεζικό τομέα.

Η συγκέντρωση του ευρωπαϊκού τραπεζικού συστήματος με δείκτη αναφοράς τα συνολικά στοιχεία ενεργητικού κατά τη δεκαετία που εξετάζουμε, αυξήθηκε σημαντικά ως αποτέλεσμα των συγχωνεύσεων και των εξαγορών που αναφέραμε προηγουμένως, εκφραζόμενη μέσα από τη μέτρηση διαφόρων δεικτών συγκέντρωσης που χρησιμοποιούνται ευρύτατα στον τραπεζικό κλάδο. Ο δείκτης Herfindahl-Hirschmann αυξήθηκε σημαντικά σε 663 μονάδες το 2009, από 543 μονάδες το 2001, ενώ στην Ευρωπαϊκή Ένωση σημείωσε άνοδο στις 632 μονάδες, από 504 μονάδες το 2001. Η συγκέντρωση του ευρωπαϊκού τραπεζικού συστήματος, με βάση το μερίδιο αγοράς των πέντε μεγαλύτερων τραπεζών (CR-5) διαμορφώθηκε στο 44,6% και 44,3%

για τη ζώνη του ευρώ και της Ευρωπαϊκής Ένωσης το 2009, από 39,1% και 37,8% αντίστοιχα το 2001. Από την άλλη πλευρά, η συγκέντρωση του ελληνικού τραπεζικού συστήματος εμφανίζεται σημαντικά υψηλότερη του ευρωπαϊκού. Ο δείκτης CR-5 διαμορφώθηκε στο 69,2% για το 2009, ελάχιστα μεταβαλλόμενος από το 67% στο οποίο βρισκόταν το 2001.

Η χαμηλών διακυμάνσεων, για το ελληνικό τραπεζικό σύστημα, εικόνα αλλάζει όταν κατασκευάζουμε τους δείκτες συγκέντρωσης -των πέντε (CR-5) και των τριών (CR-3)- μεγαλύτερων ελληνικών πιστωτικών ιδρυμάτων, χρησιμοποιώντας αυτή τη φορά δύο στοιχεία πέρα του ενεργητικού και συγκεκριμένα τις συνολικές καταθέσεις και τα συνολικά δάνεια των τραπεζικών ιδρυμάτων. Το μερίδιο αγοράς των πέντε μεγαλύτερων ελληνικών τραπεζών βάσει των χορηγηθέντων δανείων αυξήθηκε σε 73,7% το 2008, έναντι 50,2% το 2001, με τις τρεις μεγαλύτερες τράπεζες να καρπώνονται το μεγαλύτερο μέρος της αύξησης αυτής.

Ταυτόχρονα, ο δείκτης συγκέντρωσης CR-5 βάσει των καταθέσεων αυξήθηκε σε 80,1% το 2008, από 67,9% το 2001, αντανakλώντας κυρίως την εμπιστοσύνη των καταθετών προς τις μεγαλύτερες τράπεζες μέσα σε ένα περιβάλλον αβεβαιότητας, συνεπικουρούμενο εκείνη την περίοδο από την κατάρρευση της Lehman Brothers και της ανησυχίας που αυτή μετακύλησε στο παγκόσμιο, αλλά και στο ελληνικό, χρηματοπιστωτικό σύστημα.

3.2 ΘΕΩΡΗΤΙΚΕΣ ΚΑΙ ΕΜΠΕΙΡΙΚΕΣ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΕΙΣ ΤΗΣ ΣΧΕΣΗΣ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΟΤΗΤΑΣ ΚΑΙ ΣΥΓΚΕΝΤΡΩΣΗΣ ΤΟΥ ΤΡΑΠΕΖΙΚΟΥ ΚΛΑΔΟΥ

Η διερεύνηση της σχέσης ανταγωνιστικότητας και συγκέντρωσης του τραπεζικού συστήματος μιας χώρας έχει τη βάση της στη παραδοσιακή προσέγγιση της μεθοδολογίας «Διάρθρωση - Στρατηγική - Αποδοτικότητα» (Structure Contact Performance ή SCP). η παραδοσιακή προσέγγιση περιλαμβάνει επίσης τα υποδείγματα της αποτελεσματικότητας της παραγωγικής διαδικασίας ή αποτελεσματικότητας κόστους (δυσικό πρόβλημα) (productive and cost efficiency) με τον υπολογισμό των οικονομιών κλίμακας και φάσματος και τον προσδιορισμό του άριστου μεγέθους της επιχείρησης ή της παραγωγικής μονάδας. Τα αντικρουόμενα συμπεράσματα των προσεγγίσεων αυτών έδωσαν το έναυσμα για τη δημιουργία

νέων υποδειγμάτων με έμφαση στο τραπεζικό σύστημα, τα οποία ενσωματώνουν περισσότερες οπτικές γωνίες του προβλήματος και οδηγούν σε καταλληλότερα συμπεράσματα.

Η προσέγγιση της μεθοδολογίας SCP θεωρεί ότι με δεδομένη (εξωγενή) τη δομή του τραπεζικού συστήματος ως προς τη σχέση συγκέντρωσης-κερδοφορίας, η συγκέντρωση του κλάδου οδηγεί σε υψηλότερα επιτόκια χορηγήσεων, χαμηλότερα επιτόκια καταθέσεων και αυξημένη κερδοφορία. η υπόθεση αυτή έχει υποβληθεί σε εμπειρικό έλεγχο από ικανό αριθμό ερευνητών. η εμπειρική της μεθοδολογία απαιτεί την εκτίμηση μιας γραμμικής συνάρτησης ανοιγμένης μορφής (reduced form) στην οποία η εξηρημένη μεταβλητή αποτελεί μια προσέγγιση της κερδοφορίας της τράπεζας i στην αγορά j την περίοδο t . Εναλλακτικά, ως εξηρημένη μεταβλητή έχει χρησιμοποιηθεί το επιτόκιο καταθέσεων (Berger and Hannan, 1989). Οι επεξηγηματικές μεταβλητές συνήθως περιλαμβάνουν εναλλακτικές μετρήσεις της συγκέντρωσης της αγοράς, καθώς και χαρακτηριστικές μεταβλητές ή μεταβλητές ελέγχου (control variables) που αναμένεται να επηρεάζουν την κερδοφορία. Τέτοιες μεταβλητές όσον αφορά τη συγκέντρωση, είναι ο δείκτης Herfindahl Hirschmann (HH) και οι δείκτες συγκέντρωσης των 3 ή 5 μεγαλύτερων τραπεζών CR-3 και CR-5, αντίστοιχα. Άλλες μεταβλητές (μεταβλητές ελέγχου) που αναμένεται να επηρεάζουν την κερδοφορία αντιστοιχούν κυρίως στο προφίλ κινδύνου της τράπεζας, στη δομή του ενεργητικού και των υποχρεώσεών της, το μέγεθός της, την κεφαλαιακή της επάρκεια κ.λπ. Οι πρώτες ενδείξεις (δεκαετία του '90) από την προσέγγιση αυτή απέτυχαν να απορρίψουν την υπόθεση SCP. Οι μελέτες των Berger and Hannan, (1989) και Hannan and Berger, (1991), χρησιμοποιώντας αμερικανικά δεδομένα, βρήκαν ότι στις αγορές με μεγαλύτερη συγκέντρωση, οι τράπεζες τείνουν (i) να πληρώνουν χαμηλότερα επιτόκια στις καταθέσεις, τα οποία επίσης δεν προσαρμόζουν άμεσα στις αλλαγές των επιτοκίων της διατραπεζικής αγοράς και (ii) να χρεώνουν υψηλότερα επιτόκια στις χορηγήσεις.

Οι μεθοδολογίες της αποτελεσματικότητας της παραγωγής ή του κόστους προτείνουν μια διαφορετική υπόθεση σχετικά με τη σχέση κερδοφορίας και συγκέντρωσης. η αποτελεσματικότητα της παραγωγικής διαδικασίας καθορίζει ενδογενώς τη δομή της αγοράς (συγκέντρωση) και την κερδοφορία του τραπεζικού

κλάδου (αποδοτικότητα). Τράπεζες οι οποίες λειτουργούν με την πιο προηγμένη τεχνολογία, με την πλέον κατάλληλη στελέχωση και με την ιδανικότερη κλίμακα παραγωγής, έχουν πλεονέκτημα αποδοτικότητας το οποίο μεταφράζεται σε μεγαλύτερο μερίδιο αγοράς. Αν το σύνολο της τραπεζικής αγοράς μιας χώρας δεν χωράει πολλές τέτοιου μεγέθους τράπεζες, τότε αναπόφευκτα το τραπεζικό σύστημα της χώρας θα είναι πολύ συγκεντρωμένο.

Εμπειρικά η υπόθεση αυτή ελέγχεται (Berger, 1995) με την προσθήκη της επεξηγηματικής μεταβλητής του μεριδίου της αγοράς της τράπεζας i στην αγορά j την περίοδο t σε μια εξίσωση παλινδρόμησης παρόμοια με αυτήν που χρησιμοποιήθηκε στον έλεγχο του υποδείγματος SCP. Όταν στο εμπειρικό υπόδειγμα συμπεριληφθούν και ανεξάρτητες μεταβλητές ελέγχου που μετρούν την αποτελεσματικότητα της διοίκησης (X -efficiency) και το άριστο μέγεθος (scale efficiency), το μερίδιο αγοράς διατηρεί μια σχετικά μικρή θετική επίδραση στην αποδοτικότητα, προερχόμενη πιθανώς από τα πλεονεκτήματα που έχουν οι τράπεζες με μεγαλύτερο μερίδιο ως προς τη διαφήμιση, το δίκτυο καταστημάτων και τις σχέσεις που αναπτύσσουν με τους σημαντικούς πελάτες. Τα αποτελέσματα της ανωτέρω μελέτης του Berger αφορούν 4.800 αμερικανικές τράπεζες. Με παρόμοια μεθοδολογία (translog-cost function), οι Allen και Rai (1996) χρησιμοποιούν δεδομένα από 24 χώρες για να υπολογίσουν τις οικονομίες κλίμακας και φάσματος στην τραπεζική. Κοντρολάρουν για την αποτελεσματικότητα της διοίκησης (X -efficiency) και, όπως αναμένεται, βρίσκουν ότι οι μικρές τράπεζες του δείγματος έχουν μικρότερο μέγεθος από το αποτελεσματικό. Αντίθετα, για τις μεγάλες τράπεζες που λειτουργούν σε καθεστώς διαχωρισμένων υπηρεσιών λιανικής και επενδυτικής τραπεζικής, βρίσκουν αρνητικές οικονομίες κλίμακας.

Όπως αναφέρθηκε νωρίτερα, η μεθοδολογία SCP παρότι αποτελεί σημείο εκκίνησης της έρευνας για την αποτελεσματικότητα του τραπεζικού συστήματος, εγκαταλείφθηκε σταδιακά την τελευταία δεκαετία, διότι τείνει να αγνοεί την πιθανή ενδογένεια που υφίσταται μεταξύ της δομής της αγοράς και της αποδοτικότητας των τραπεζών. Η σύγχρονη έρευνα στράφηκε τόσο στην αλληλεξάρτηση ανταγωνιστικότητας και συγκέντρωσης, όσο και σε άλλους παράγοντες που καθορίζουν την αποδοτικότητα του τραπεζικού συστήματος,

Όπως η κερδοφορία και ο προσπορισμός υπέρ-κανονικών κερδών (rents). Οι παράγοντες αυτοί προσδιορίζονται από τη σύγχρονη θεωρία διαμεσολάβησης και αφορούν κυρίως το κανονιστικό πλαίσιο των τραπεζών, την ασυμμετρική πληροφόρηση στις σχέσεις τράπεζας- δανειοληπτών, τα κόστη διαμεσολάβησης (switching costs), τη γεωγραφική θέση (σύνορα, απόσταση) (spatial competition) κ. ά. Παράλληλα, εκπορευόμενα από την πολύπλευρη αυτή θεώρηση, έχουν αναπτυχθεί επιχειρήματα σχετικά με τη σχέση συγκέντρωσης και σταθερότητας (stability) ή ευθραυστότητας (fragility) του τραπεζικού συστήματος. Το ενδιαφέρον εδώ έγκειται σε πιθανώς αντικρουόμενα συμπεράσματα που εξάγονται από τη θεωρία ασυμμετρικής πληροφόρησης. Αν η συγκέντρωση του τραπεζικού συστήματος συντείνει στην αύξηση της αποδοτικότητας των τραπεζών, θα τείνει να τις καταστήσει λιγότερο ευάλωτες στον πειρασμό για επενδύσεις σε επικίνδυνα χαρτοφυλάκια (μεγαλύτερη συγκέντρωση, μεγαλύτερη σταθερότητα). Από την άλλη πλευρά, αν η αυξημένη συγκέντρωση και αποδοτικότητα συνάδει με αυξημένα επιτόκια χορηγήσεων, τότε η δύναμη της αντίθετης επιλογής θα τείνει να καταστήσει τα επενδυτικά χαρτοφυλάκια των τραπεζών πιο επικίνδυνα, καθώς οι δανειζόμενες επιχειρήσεις θα τείνουν να αναλαμβάνουν περισσότερο κίνδυνο.

Από την ευρύχωρη παλέτα των θεωρητικών και εμπειρικών προσεγγίσεων του προβλήματος της διάρθρωσης και ανταγωνιστικότητας του τραπεζικού συστήματος επιλέγουμε δύο υποδείγματα που αποτελούν πεδίο σύγκρισης αποτελεσμάτων στη διεθνή βιβλιογραφία και είναι προσιτά σε εμπειρική ανάλυση, δυστυχώς όχι άμοιρης προβλημάτων. Οι μεθοδολογίες των Panzar και Rosse (1977, 1982, 1987) και των Bresnahan (1982,1989) και Lau (1982) βασίζονται σε υποδείγματα μικροοικονομικής ισορροπίας και καταλήγουν σε παραπλήσια μέτρα του επιπέδου ανταγωνιστικότητας της τραπεζικής αγοράς. για λόγους συγκρισιμότητας με τη διεθνή βιβλιογραφία αλλά και ευκολίας πρόσβασης στα σχετικά δεδομένα, η εμπειρική μας προσέγγιση όσον αφορά το πρώτο υπόδειγμα θα ακολουθήσει τη μεθοδολογία των Panzar και Rosse. Οι Panzar και Rosse εξάγουν συμπεράσματα σχετικά με την ανταγωνιστικότητα του τραπεζικού συστήματος από τη συμπεριφορά των συνολικών μικτών εσόδων των επιμέρους τραπεζών ως προς τις μεταβολές των τιμών των κύριων εισροών τους. Με την εκτίμηση μιας γραμμικής σχέσης ανοιγμένης μορφής σε λογάριθμους των μεταβλητών, υπολογίζονται οι ελαστικότητες των συνολικών εσόδων ή των

επιτοκιακών εσόδων (εξηρητημένη μεταβλητή) ως προς τις τιμές τριών κύριων εισροών οι οποίες αποτελούν τις ανεξάρτητες μεταβλητές μαζί με τις μεταβλητές ελέγχου. Οι Panzar και Rosse έδειξαν ότι το άθροισμα των ελαστικοτήτων των τριών αυτών εισροών, δηλαδή η μεταβλητή « η », είναι αρνητική για το μονοπώλιο και το οργανωμένο ολιγοπώλιο, μεταξύ του μηδενός και της μονάδας για τον μονοπωλιακό ανταγωνισμό και ίση με τη μονάδα για τις τράπεζες που λειτουργούν σε καθεστώς μακροχρόνιας ανταγωνιστικής ισορροπίας. Το αποτέλεσμα αυτό βασίζεται στις μορφές της ελαστικότητας ζήτησης του τελικού προϊόντος (το υπόδειγμα υποθέτει συνάρτηση παραγωγής και κόστους ενός προϊόντος).

Οι επιχειρήσεις (τράπεζες) σε περιβάλλον τέλειου ανταγωνισμού αντιμετωπίζουν μια πλήρως ελαστική ζήτηση και σε (μακροχρόνια) ισορροπία τιμολογούν το προϊόν τους στο οριακό κόστος του. Μια ισοποσοστιαία αύξηση του κόστους παραγωγής θα τείνει να αυξήσει την τιμή του προϊόντος και τα έσοδα κατά το ίδιο ποσοστό ($\eta = 1$). Αντίθετα, οι τράπεζες που ασκούν μονοπωλιακή δύναμη ή λειτουργούν ως οργανωμένοι ολιγοπωλητές τιμολογούν στο ελαστικό μέρος μιας σχετικά ανελαστικής καμπύλης ζήτησης και η αύξηση του κόστους αυξάνει την τιμή ισορροπίας αλλά μειώνει τα έσοδα ($\eta < 0$). Στην ενδιάμεση περίπτωση, μια μονοπωλιακά ανταγωνιστική τράπεζα ή αυτή που λειτουργεί σε αγορά υπό την πίεση δυνητικού ανταγωνισμού (contestable market) αντιμετωπίζει ανελαστική καμπύλη ζήτησης, αλλά η κάθε τράπεζα τείνει να αυξήσει το παραγόμενο προϊόν της, οπότε και η αύξηση του κόστους οδηγεί σε αύξηση των εσόδων μικρότερη από αναλογική ($\eta < 1$). Τα δεδομένα που απαιτούνται για την εκτίμηση του στατιστικού « η » προέρχονται από πληθυσμούς που σπάνια ικανοποιούν τις προϋποθέσεις του υποδείγματος. Ο Shaffer (1982, 1983, 1993, 2004) και οι Bikker, Shaffer και Spierdijk (2009) έδειξαν ότι στο εμπειρικό υπόδειγμα με αστάθμιστη (χωρίς κλίμακα - unscaled) εξηρητημένη μεταβλητή, αν η υπόθεση $\eta > 0$ δεν μπορεί να απορριφθεί, τότε, χωρίς πρόσθετη πληροφόρηση για το κόστος παραγωγής και τη ζήτηση, συμπεραίνουμε ότι οι τράπεζες στο δείγμα μας δεν ασκούν καμιάς μορφής μονοπωλιακή πολιτική (π.χ. οργανωμένο ολιγοπώλιο). Αν δε, η υπόθεση για μοναδιαία τιμή του « η » δεν απορριφθεί, τότε οι τράπεζες στη συγκεκριμένη αγορά συμπεριφέρονται ως πλήρως ανταγωνιστικές επιχειρήσεις ή ως αγορές με διεκδικούμενα κέρδη (contestable).

Όταν, αντίθετα, η υπόθεση για αρνητικό «η» δεν απορρίπτεται, τότε δεν είναι ξεκάθαρο το επίπεδο του ανταγωνισμού στην αγορά. Το αρνητικό «η» αντιστοιχεί σε ατελή ανταγωνισμό, δηλαδή μονοπωλιακή συμπεριφορά, αλλά και σε ανταγωνιστικό περιβάλλον αν η αγορά δεν βρίσκεται σε ισορροπία ή αν το μέσο μακροχρόνιο κόστος παραγωγής είναι σταθερό (μικρές και μεγάλες τράπεζες παράγουν σε αποτελεσματικό επίπεδο).

Στην περίπτωση αυτή είναι αναγκαίο να διερευνηθεί αν το δείγμα μας αντλήθηκε από αγορές σε ισορροπία, όπως και να εκτιμηθεί η συνάρτηση κόστους. Ο σχετικός έλεγχος απαιτεί η ROA των τραπεζών του δείγματος να μην επηρεάζεται από τα κόστη παραγωγής. Πράγματι, αν τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα είναι ομοιογενή (όπως υποθέσαμε εξαρχής) και βρίσκονται σε μακροχρόνια ισορροπία θα έχουν ίδια ROA και η οποία θα παραμένει σταθερή σε μεταβολές των ανεξάρτητων μεταβλητών (κόστη και μεταβλητές ελέγχου).

3.3. ΠΙΣΤΩΤΙΚΗ ΕΠΕΚΤΑΣΗ

Ο ρυθμός ανόδου του συνόλου των τραπεζικών δανείων προς τον ιδιωτικό τομέα παρουσίασε μικρή κάμψη, κατά την εξεταζόμενη περίοδο, που ήταν συμβατή με τη μείωση του ρυθμού αύξησης του ονομαστικού ΑΕΠ. Συγκεκριμένα τα δάνεια αυτά αυξήθηκαν κατά 1.576 δισ. δρχ. ή 16,3% κατά μέσο όρο. Η κάμψη αυτή παρατηρήθηκε κυρίως μετά τη νομισματική αναταραχή του 1997 και την αύξηση των επιτοκίων που ακολούθησε.

Η επιβράδυνση της πιστωτικής επέκτασης αντανακλά τη σχετικά περιορισμένη αύξηση των δανείων σε συνάλλαγμα, ενώ ο ρυθμός ανόδου των δανείων σε δραχμές παρουσίασε σημαντική επιτάχυνση. Αναλυτικότερα, η αύξηση των δανείων σε συνάλλαγμα την περίοδο 1996-2000 περιορίστηκε στο μισό περίπου της αύξησης του 1990-1995. Ο δωδεκάμηνος ρυθμός ανόδου των δανείων σε συνάλλαγμα, ύστερα από μικρή διακύμανση τα 4 πρώτα έτη, παρουσίασε σημαντική επιβράδυνση μετά το 1997. Η εξέλιξη αυτή οφείλεται στις συνεχείς ανατιμήσεις του δολαρίου ΗΠΑ και του γιεν Ιαπωνίας στην περίοδο 1992-1997, οι οποίες, σε συνδυασμό με τη νομισματική αναταραχή στο τέλος του 1997, οδήγησαν σε σημαντική υποκατάσταση δανείων σε συνάλλαγμα με δάνεια σε δραχμές. Πράγματι παρατηρήθηκε σταδιακή μείωση των δανείων σε συνάλλαγμα, με αποτέλεσμα το υπόλοιπο τους να είναι μικρότερο κατά

290 δισεκ. δρχ. Η μείωση αυτή των δανείων σε συνάλλαγμα συνδέεται επίσης και με την επιβολή, από 1997, της εισφοράς του Νόμου 128/75 σε όλα τα δάνεια, ανεξαρτήτως του ύψους του επιτοκίου, ενώ μέχρι 31.8.97 εξαιρούνταν μερικώς ή εξολοκλήρου από την εισφορά τα δάνεια με χαμηλό επιτόκιο. Τα δάνεια σε συνάλλαγμα (ιδίως τα δάνεια σε γιεν), λόγω χαμηλών επιτοκίων, δεν υπάγονταν στην καταβολή της εισφοράς του Ν. 128/75 και επομένως υπήρχε ένα επιπλέον κίνητρο για τους δανειολήπτες να συνάπτουν δάνεια σε συνάλλαγμα. Σημαντική διαφοροποίηση παρατηρήθηκε όμως και στη διάρθρωση των δανείων σε συνάλλαγμα κατά νόμισμα, καθώς υποχώρησε σημαντικά ο δανεισμός σε γιεν υπέρ του δανεισμού σε μάρκα και ECU.

3.4. ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ ΤΟΥ ΙΔΙΩΤΙΚΟΥ ΤΟΜΕΑ ΚΑΤΑ ΚΛΑΔΟΥΣ

Από την ανάλυση της πιστωτικής επέκτασης κατά κλάδους προκύπτει ότι σημαντική επιβράδυνση παρατηρήθηκε στα δάνεια προς τη βιομηχανία και, κατά δεύτερο λόγο, στα δάνεια καταναλωτικής πίστης και στη χρηματοδότηση του οικισμού. Αντίθετα, με επιταχυνόμενο ρυθμό αυξήθηκαν οι πιστώσεις προς το εσωτερικό εμπόριο, τη γεωργία, τη βιοτεχνία, τη ναυτιλία και τις εταιρίες χρηματοδοτικής μίσθωσης.

Συγκεκριμένα, οι πιστώσεις προς τη βιομηχανία αυξήθηκαν κατά μέσο όρο την εξεταζόμενη περίοδο 4,2%. Η σημαντική αυτή κάμψη της πιστωτικής επέκτασης προς τη βιομηχανία αντανακλά τη μεγάλη επιβράδυνση της αύξησης των βραχυπρόθεσμων πιστώσεων που ήταν ιδιαίτερα έντονη μεταξύ 1992-1998, ενώ η μακροπρόθεσμη χρηματοδότηση της βιομηχανίας παρουσίασε θετική αν και μικρή μεταβολή. Η σημαντική επιβράδυνση της βραχυπρόθεσμης χρηματοδότησης της βιομηχανίας σχετίζεται με την αύξηση του όγκου των πωλήσεων.

Σε αντίθεση με τη βιομηχανία, επιτάχυνση παρατηρήθηκε στην πιστωτική επέκταση προς τη βιοτεχνία. Η αύξηση των πιστώσεων προς τη βιοτεχνία προήλθε από τα ίδια διαθέσιμα των τραπεζών, δεδομένου ότι το σύνολο των πόρων του "ειδικού κεφαλαίου έχει ήδη διατεθεί. Πάντως, λόγω της μεγάλης κάμψης της πιστωτικής επέκτασης προς τη βιομηχανία, η συμβολή της μεταποίησης στην πιστωτική επέκταση του ιδιωτικού τομέα περιορίστηκε.

Σημαντική επιτάχυνση σημειώθηκε στην πιστωτική επέκταση προς το γεωργικό τομέα. Η επιτάχυνση προήλθε από τη μακροπρόθεσμη χρηματοδότηση της γεωργίας, ενώ οι βραχυπρόθεσμες πιστώσεις αυξήθηκαν αρκετά χρόνια συνεχούς μείωσης.

Επιτάχυνση παρατηρήθηκε και στην πιστωτική επέκταση προς το εμπόριο, με αποτέλεσμα η συμβολή του εμπορίου στην πιστωτική επέκταση του ιδιωτικού τομέα να διευρυνθεί. Σημαντική επιτάχυνση σημειώθηκε στην πιστωτική επέκταση προς το εσωτερικό εμπόριο, όπου οι πιστώσεις αυξήθηκαν. Αντίθετα, η πιστωτική επέκταση προς το εισαγωγικό εμπόριο επιβραδύνθηκε ενώ ο ρυθμός αύξησης των δανείων προς το εξαγωγικό εμπόριο δεν παρουσίασε την εξεταζόμενη περίοδο ιδιαίτερες μεταβολές.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4 :

ΣΥΓΚΕΝΤΡΩΣΗ ΚΑΙ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΟΤΗΤΑ ΣΤΟΝ ΤΡΑΠΕΖΙΚΟ ΤΟΜΕΑ

4.1 ΘΕΣΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΚΛΑΔΟΥ

Ακολουθώντας τις διεθνείς τάσεις απελευθέρωσης του διεθνούς χρηματοπιστωτικού συστήματος, η διαδικασία αναδιάρθρωσης του ελληνικού χρηματοπιστωτικού συστήματος ξεκίνησε στο τέλος της δεκαετίας του 1980.

Πραγματική ορμή όμως απέκτησε στις αρχές του 1990 που οδήγησε μέχρι και την πλήρη απελευθέρωση, δημιουργώντας νέα δεδομένα και πολλές ευκαιρίες για τα εγχώρια χρηματοπιστωτικά ιδρύματα. Η απελευθέρωση της αγοράς περιελάμβανε την απελευθέρωση των επιτοκίων, τα οποία τώρα δεν είναι διοικητικά καθοριζόμενα αλλά προσδιορίζονται από τις δυνάμεις της αγοράς, την κατάργηση των άμεσων πιστωτικών περιορισμών και τον εκσυγχρονισμό των αγορών χρήματος και κεφαλαίου.

Η απελευθέρωση του ελληνικού χρηματοπιστωτικού συστήματος ολοκληρώθηκε τον Ιούνιο του 2000, όταν η Τράπεζα της Ελλάδος μείωσε το ποσοστό υποχρεωτικών διαθεσίμων από 12% σε 2% σύμφωνα με τα ευρωπαϊκά δεδομένα. Περίπου την ίδια στιγμή, η νομισματική πολιτική εναρμονίζονταν πλήρως με αυτή της ΕΚΤ. Με την απελευθέρωση του τραπεζικού συστήματος, η ισχυροποίηση της τραπεζικής εποπτείας, έγινε κεφαλαιώδους σημασίας ζήτημα. Οι εξελίξεις σε αυτόν τον τομέα ακολούθησαν πολύ στενά τις εξελίξεις στις άλλες χώρες της Ε. Ε. Είναι εμφανές λοιπόν, ότι οι ελληνικές τράπεζες λειτουργούν πλέον σε ένα ανταγωνιστικό περιβάλλον ελεύθερο από κρατικό έλεγχο και παρεμβατισμό που εμπόδιζε την πρόοδο τους.

4.2 ΔΟΜΗ ΚΛΑΔΟΥ

Το σκηνικό στο εγχώριο χρηματοπιστωτικό σύστημα μεταβλήθηκε δραματικά με την σταδιακή απελευθέρωση. Η δεκαετία του 90' σηματοδεύτηκε από την ενίσχυση των μεριδίων αγοράς των ιδιωτικών τραπεζών σε βάρος των κρατικών είτε μέσω των ιδιωτικοποιήσεων μικρών κρατικών τραπεζών είτε μέσω της αυτόνομης οργανικής ανάπτυξης των εργασιών τους.

Οι ιδιωτικοποιήσεις έδωσαν το έναυσμα για την περαιτέρω συγκέντρωση του κλάδου μέσω συγχωνεύσεων και εξαγορών ώστε πλέον να συγκαταλέγεται ο εγχώριος τραπεζικός τομέας από τους πλέον συγκεντρωμένους στην Ευρώπη με τις πέντε μεγαλύτερες εμπορικές τράπεζες να ελέγχουν κάτι παραπάνω από το 90% του συνολικού ενεργητικού του κλάδου των εμπορικών τραπεζών.

Έπειτα από την τετραετία επέκτασης και ανακατατάξεων στον εγχώριο τραπεζικό τομέα τα πιστωτικά ιδρύματα κατευθύνουν την προσπάθεια τους στην λειτουργική συγχώνευση και ενοποίηση των τραπεζών που εξαγοράστηκαν και στην αξιοποίηση των συνεργιών και των οικονομιών κλίμακας. Παράλληλα πολλές από αυτές πλέον στρέφονται στην σύναψη στρατηγικών συμμαχιών με εγχώριους ή διεθνείς οργανισμούς.

Από την άλλη πλευρά η δομή του ευρωπαϊκού χρηματοοικονομικού τομέα αλλάζει με πολύ γρήγορο ρυθμό. Αντιμέτωπος με τον αυξανόμενο ανταγωνισμό και την παγκοσμιοποίηση που δημιούργησε η έλευση του κοινού ευρωπαϊκού νομίσματος και των τεχνολογικών καινοτομιών, οι ευρωπαϊκές τράπεζες έχουν εισέλθει σε μια νέα εποχή. Στο καινούργιο περιβάλλον, ο παράγοντας «μέγεθος» έχει γίνει ιδιαίτερα σημαντικός, τα παραδοσιακά σύνορα έχουν ατονήσει και οι τεχνολογικές μεταβολές έχουν αλλάξει τους κανόνες του παιχνιδιού.

4.3. ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ-ΤΑΣΕΙΣ

Το πιο σημαντικό χαρακτηριστικό το οποίο διαφοροποιεί τον ελληνικό τραπεζικό τομέα από τους υπόλοιπους στην Ευρώπη είναι οι μεγάλες προοπτικές ανάπτυξης. Η ζήτηση για χρηματοοικονομικές υπηρεσίες στην Ελλάδα ήταν μέχρι πρόσφατα πολύ μικρή κυρίως λόγω των υψηλών επιτοκίων και των περιορισμών στην τραπεζική χρηματοδότηση. Η πτωτική πορεία των επιτοκίων σε συνδυασμό με σχετική μακροοικονομική σταθερότητα έχουν αποδειχτεί καταλυτικοί παράγοντες για την γρήγορη αύξηση στην ζήτηση για χορηγήσεις.

Οι πιο πρόσφατες τάσεις δείχνουν πως οι ελληνικές τράπεζες βρίσκονται στην διαδικασία σύγκλισης με τους ευρωπαίους εταίρους. Ο ρυθμός αύξησης των χορηγήσεων ξεπερνάει τόσο τον εγχώριο ρυθμό αύξησης του ΑΕΠ, όσο και τον ρυθμό αύξησης των χορηγήσεων σε άλλες ευρωπαϊκές χώρες.

4.4. ΔΙΑΡΘΡΩΣΗ ΙΣΟΛΟΓΙΣΜΩΝ

Η χαμηλή ζήτηση για δάνεια λόγω των υψηλών επιτοκίων του παρελθόντος, ο υψηλός δημόσιος δανεισμός που καθιστούσε ελκυστικές τις αποδόσεις των κρατικών χρεογράφων αποτελούν τις βασικές αιτίες για την διαφοροποίηση των ισολογισμών των ελληνικών τραπεζών από αυτούς των ευρωπαϊκών τραπεζών.

Η διαφοροποίηση αυτή ποσοτικοποιείται από τα χαμηλά ανοίγματα των τραπεζών στις χορηγήσεις συγκριτικά με τις ευρωπαϊκές τράπεζες.

Επιπλέον, οι εγχώριες τράπεζες απολαμβάνουν υψηλά επίπεδα ιδίων κεφαλαίων ως αποτέλεσμα των ευνοϊκών συνθηκών στην κεφαλαιαγορά μέχρι πρόσφατα, πράγμα το οποίο τους επέτρεψε να ενισχύσουν την κεφαλαιακή τους βάση και τον δείκτη κεφαλαιακής επάρκειας (περίπου στο 15%) διαμορφώνοντας όμως τον πολλαπλασιαστή ιδίων κεφαλαίων τους σε πολύ χαμηλά επίπεδα. Αυτό όμως συνεπάγεται ωστόσο πως θα είναι σε πλεονεκτική θέση να εκμεταλλευτούν τις αναπτυξιακές ευκαιρίες που παρουσιάζονται στην ελληνική οικονομία και να επεκτείνουν τις δραστηριότητες τους τόσο μέσω της οργανικής ανάπτυξης τους όσο και διαμέσου συγχωνεύσεων και εξαγορών.

4.5 ΠΗΓΕΣ ΚΕΡΔΟΦΟΡΙΑΣ-ΑΠΟΔΟΤΙΚΟΤΗΤΑ

Οι ιδιαιτερότητες της ελληνικής οικονομίας και η διάρθρωση των ισολογισμών των ελληνικών τραπεζών επιδρούν τόσο στα επίπεδα της αποδοτικότητας όσο και στους προσδιοριστικούς παράγοντες της κερδοφορίας τους.

Σε γενικές γραμμές η κερδοφορία των ελληνικών εμπορικών τραπεζών κρίνεται αρκετά ικανοποιητική αλλά μόνο υπό προϋποθέσεις διατηρήσιμη στο μέλλον.

Οι ελληνικές τράπεζες παραδοσιακά έχουν να επιδείξουν υψηλή καθαρή επιτοκιακή αποδοτικότητα συγκρινόμενες με τις αντίστοιχες ευρωπαϊκές και μεγάλα μη επιτοκιακά έσοδα. Η αιτία για αυτά τα σχετικά υψηλά επιτοκιακά έσοδα βρίσκεται στο περιοριστικό οικονομικό περιβάλλον στο οποίο λειτουργούσαν οι τράπεζες, για παράδειγμα, τα διοικητικά καθοριζόμενα επιτόκια πράγμα που είχε σαν αποτέλεσμα την έλλειψη ανταγωνισμού και την διατήρηση των επιτοκιακών περιθωρίων σε υψηλά επίπεδα και στο γεγονός ότι μεγάλο μέρος των τοποθετήσεων κατευθυνόταν σε κρατικά χρεόγραφα με υψηλές σχετικά αποδόσεις σε σχέση με τις αντίστοιχες ευρωπαϊκές.

Η μείωση του κόστους περιορίζεται από δυσκαμψίες στην αγορά εργασίας οι οποίες καταλήγουν σε αδυναμία των τραπεζών να μειώσουν το προσωπικό τους.

Το γεγονός όμως ότι τα λειτουργικά έσοδα των ελληνικών τραπεζών παρουσίαζαν σημαντική αύξηση τα τελευταία χρόνια διαμόρφωσε και τον δείκτη αποτελεσματικότητας (λειτουργικά έξοδα προς λειτουργικά έσοδα ή πιο γνωστός σαν δείκτης Cost/Income) σε πολύ ανταγωνιστικά επίπεδα.

4.6. ΕΤΑΙΡΕΙΕΣ ΠΟΥ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΠΟΙΟΥΝΤΑΙ ΣΤΟΝ ΤΟΜΕΑ ΤΗΣ ΠΑΡΟΧΗΣ ΤΡΑΠΕΖΙΚΩΝ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Λόγω της παγκοσμιοποίησης της τραπεζικής αγοράς και των δυνατοτήτων που παρέχει η σύγχρονη τεχνολογία των επικοινωνιών, οι έλληνες συναλλασσόμενοι μπορούν σήμερα να αναζητούν και να επιλέγουν χρηματοπιστωτικές υπηρεσίες από έναν πολύ μεγάλο αριθμό επιχειρήσεων και τους ανά τον κόσμο ανταποκριτές ή συνεργάτες τους. Στοιχεία για τις κατηγορίες φορέων παροχής τραπεζικών υπηρεσιών στην Ελλάδα δημοσιεύει τακτικά η Τράπεζα της Ελλάδος. Η πιο πρόσφατη σχετική δημοσίευση περιέχει πίνακες και καταλόγους σύμφωνα με τους οποίους τραπεζικά προϊόντα και υπηρεσίες προσφέρονται σήμερα στην Ελλάδα από 397 πιστωτικούς οργανισμούς, τους οποίους η Τράπεζα της Ελλάδος ταξινομεί ως εξής:

64 πιστωτικά ιδρύματα με έδρα ή υποκατάστημα στην Ελλάδα (βλέπε κατωτέρω υπό α),

283 πιστωτικά ιδρύματα με έδρα σε άλλο κράτος μέλος του Ευρωπαϊκού Οικονομικού Χώρου (ΕΟΧ), που παρέχουν στην Ελλάδα υπηρεσίες χωρίς εγκατάσταση (υπό β), και 50 λοιπές εταιρείες του χρηματοπιστωτικού συστήματος (υπό γ).

(α) Πιστωτικά ιδρύματα με έδρα ή υποκατάστημα στην Ελλάδα

Σύμφωνα με τα στοιχεία που δημοσιεύει η Τράπεζα της Ελλάδος στην Ελλάδα ήταν εγκατεστημένα και λειτουργούσαν 64 πιστωτικά ιδρύματα, εκ των οποίων:

35 πιστωτικά ιδρύματα (19 εμπορικές και 16 συνεταιριστικές τράπεζες) που έχουν καταστατική έδρα στην Ελλάδα, έχουν αδειοδοτηθεί και εποπτεύονται από την Τράπεζα της Ελλάδος και υπάγονται στο καθεστώς της αμοιβαίας αναγνώρισης (κοινοτικό διαβατήριο) σύμφωνα με τις διατάξεις του ν. 3601/2007,

23 υποκαταστήματα πιστωτικών ιδρυμάτων που έχουν έδρα σε άλλο κράτος μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης και, επίσης, υπάγονται στο καθεστώς της αμοιβαίας

αναγνώρισης (κοινοτικό διαβατήριο) του ν. 3601/2007, εποπτευόμενα από τις αρμόδιες αρχές του κράτους μέλους καταγωγής των πιστωτικών ιδρυμάτων,

5 υποκαταστήματα πιστωτικών ιδρυμάτων που έχουν έδρα εκτός της Ευρωπαϊκής Ένωσης και εποπτεύονται από την Τράπεζα της Ελλάδος, καθώς δεν υπάγονται στο καθεστώς της αμοιβαίας αναγνώρισης, και

1 πιστωτικό ίδρυμα που έχει εξαιρεθεί από την εφαρμογή του ν. 3601/2007, δηλαδή το Ταμείο Παρακαταθηκών και Δανείων.

(β) Πιστωτικά ιδρύματα που παρέχουν στην Ελλάδα υπηρεσίες εξ αποστάσεως

Επιπλέον των 64 πιστωτικών ιδρυμάτων (ελληνικών και υποκαταστημάτων αλλοδαπών) που έχουν μόνιμη εμπορική παρουσία στην Ελλάδα, τραπεζικές υπηρεσίες (πληρωμών ή χρηματοδότησης) προς ελληνικά φυσικά ή νομικά πρόσωπα δύνανται, επίσης, να παρέχουν, και παρέχουν (έστω ακόμα και σε περιορισμένη έκταση), 283 πιστωτικά

ιδρύματα, τα οποία εδρεύουν σε άλλο κράτος μέλος του Ευρωπαϊκού Οικονομικού Χώρου (ΕΟΧ), εποπτεύονται από τις αρμόδιες αρχές της χώρας καταγωγής τους και, κατά τα προβλεπόμενα από το ν. 3601/2007, έχουν απλώς γνωστοποιήσει στην Τράπεζα της Ελλάδος «ενδιαφέρον παροχής υπηρεσιών χωρίς εγκατάσταση». Η κατανομή τους ανά χώρα προέλευσης έχει ως εξής (Δεκέμβριος 2007):

Χώρα	Αριθμός	Χώρα	Αριθμός
Προέλευσης	ιδρυμάτων	Προέλευσης	ιδρυμάτων
Αυστρία	22	Λιχτενστάιν	2
Βέλγιο	4	Λουξεμβούργο	30
Γαλλία	33	Μάλτα	3
Γερμανία	43	Νορβηγία	3
Δανία	6	Ολλανδία	19
Ηνωμένο Βασίλειο	67	Ουγγαρία	2
Ιρλανδία	25	Πολωνία	1
Ισλανδία	1	Πορτογαλία	3
Ισπανία	4	Σουηδία	2
Ιταλία	6	Φινλανδία	4
Κύπρος	3		
		Σύνολο	283
Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος, Πίνακες Εποπτευομένων Ιδρυμάτων, Δεκέμβριος 2007			

γ) Λοιπές εταιρείες του χρηματοπιστωτικού συστήματος

Επιπλέον των προαναφερθέντων (υπό α και β) πιστωτικών ιδρυμάτων, στην Ελλάδα λειτουργούν άλλες 50 εταιρείες του χρηματοπιστωτικού συστήματος, οι οποίες εξειδικεύονται στην παροχή συγκεκριμένων χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών (εκτός της αποδοχής καταθέσεων από το κοινό, υπηρεσία που σύμφωνα με τη νομοθεσία επιτρέπεται να παρέχεται μόνον από τα πιστωτικά ιδρύματα) και εποπτεύονται, επίσης, από την Τράπεζα της Ελλάδος. Η κατανομή τους, ανά κατηγορία επιχειρήσεων, έχει ως εξής:

	Αριθμός Εταιρειών
Ανταλλακτήρια Συναλλάγματος	12
Εταιρείες Χρηματοδοτικής Μίσθωσης	14
Εταιρείες Πρακτορείας Επιχειρηματικών Απαιτήσεων	4
Εταιρείες Παροχής Πιστώσεων	2
Ιδρύματα Ηλεκτρονικού Χρήματος (χωρίς εγκατάσταση)	7
Χρηματοδοτικά Ιδρύματα (χωρίς εγκατάσταση)	1
Εταιρείες Διαμεσολάβησης στη Μεταφορά Κεφαλαίων	10
Σύνολο	50
Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος, Πίνακες Εποπτευομένων Ιδρυμάτων, Δεκέμβριος 2007	

ΜΕΡΙΔΙΑ ΑΓΟΡΑΣ ΚΑΙ ΒΑΘΜΟΣ ΣΥΓΚΕΝΤΡΩΣΗΣ

Στην Ελλάδα το μερίδιο αγοράς των 5 μεγαλύτερων τραπεζών διαμορφώθηκε το 2006 σε:

■ 66,3% (έναντι 65,6% το 2005) σε όρους ενεργητικού,

63,9% στις χορηγήσεις, και

65,8% στις καταθέσεις (έναντι 66,1% και 65,5% αντίστοιχα, το 2005)

εμφανίζοντας ελαφρά ενίσχυση του βαθμού συγκέντρωσης κατά το συγκεκριμένο χρονικό διάστημα.

Αξιοσημείωτο είναι ότι ο βαθμός συγκέντρωσης του ελληνικού τραπεζικού συστήματος, με βάση το ενεργητικό των 5 μεγαλύτερων ελληνικών τραπεζών, μολονότι εμφανίζεται υψηλότερος από το γενικό μέσο όρο του συνόλου της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ-25), παραμένει αισθητά χαμηλότερος από τον αντίστοιχο βαθμό συγκέντρωσης σε διάφορα κράτη μέλη της ευρωζώνης, όπως η Ολλανδία (85,1%), το Βέλγιο (84,4%), η Φινλανδία (82,3%), η Μάλτα (71,4%), η Κύπρος (69,2%) και η Πορτογαλία (67,9%). Πολύ χαμηλότερος (μεταξύ 22% και 40,4%, βάσει του

ενεργητικού των πέντε (5) μεγαλύτερων τραπεζών) είναι ο βαθμός συγκέντρωσης μόνο σε κράτη μέλη, τα οποία:

είτε λειτουργούν ως διεθνή χρηματοπιστωτικά κέντρα (όπως το Ηνωμένο Βασίλειο και το Λουξεμβούργο) είτε, όπως μόλις προαναφέρθηκε, για ιστορικούς λόγους, διαθέτουν ένα πολύ μεγάλο δίκτυο συνεταιριστικών και αποταμιευτικών τραπεζών (όπως η Γερμανία, η Αυστρία, η Ισπανία και η Ιταλία), συνθήκες που δεν συντρέχουν για τη χώρα μας.

Ενδεικτικά αναφέρεται ότι ο δείκτης συγκέντρωσης Herfindahl για την Ελλάδα ανήλθε το 2006 σε 1.101, οριακά αυξημένος έναντι 1.096 το 2005, εξαιτίας κυρίως των συγχωνεύσεων που έλαβαν χώρα μεταξύ μικρού και μεσαίου μεγέθους (πριν τις συγχωνεύσεις) τραπεζών. Την ίδια χρονιά, δηλαδή το 2006, ο δείκτης συγκέντρωσης Herfindahl ανήλθε για τα 25 κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης σε 1.118 (2005: 1.153) και για τα 12 κράτη μέλη της ευρωζώνης σε 971 (2005: 1.001)

4.7. ΤΡΑΠΕΖΙΚΑ ΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΑ ΔΙΚΤΥΑ ΔΙΑΝΟΜΗΣ ΧΡΗΜΑΤΟΠΙΣΤΩΤΙΚΩΝ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ ΚΑΙ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ

Ο αριθμός καταστημάτων των τραπεζών στην Ελλάδα αυξήθηκε τα τελευταία χρόνια (2006: 3.637, 2005: 3.543, 2001: 3.134), σε αντίθεση με την πτωτική τάση που παρατηρήθηκε τόσο στα υπόλοιπα κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης (EE-25 - 2005: 201.259, 2001: 206.724) όσο και της ευρωζώνης (EE-12 - 2005: 168.983, 2001: 175.191). Η εξέλιξη αυτή αντανακλά εν μέρει την προτίμηση της πελατείας των τραπεζών στην Ελλάδα για την πραγματοποίηση τραπεζικών συναλλαγών κυρίως μέσω των καταστημάτων. Τα επόμενα χρόνια θα πρέπει, μάλλον, να αναμένεται περαιτέρω αύξηση του αριθμού των τραπεζικών καταστημάτων, λαμβάνοντας υπόψη ότι το 2006 αντιστοιχούσε ένα τραπεζικό κατάστημα για κάθε 3.005 Έλληνες, τη στιγμή που ο αντίστοιχος μέσος όρος στην EE-12 και στην EE-25 ήταν 1.744 και 2.183 κάτοικοι ανά κατάστημα, αντίστοιχα.

Παράλληλα με την αύξηση του αριθμού καταστημάτων, σημαντική και συστηματική υπήρξε η προσπάθεια των εγκατεστημένων στη χώρα μας τραπεζών να αναπτύξουν εναλλακτικά δίκτυα διανομής χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών, όπως οι αυτόματες ταμειολογιστικές μηχανές (ATM), η τηλεφωνική τραπεζική (phone banking) και η ηλεκτρονική τραπεζική (e-banking). Η προσπάθεια αυτή απέφερε σημαντικά

αποτελέσματα τόσο ως προς την αύξηση του αριθμού των ΑΤΜ κατά 7% (2006: 6.667, 2005: 6.230), όσο και ως προς την αναβάθμιση και τη διεύρυνση των υπηρεσιών που παρέχονται μέσω αυτών, καθώς πέραν των παραδοσιακών υπηρεσιών κατάθεσης και ανάληψης μετρητών και ερώτησης υπολοίπου, είναι πλέον δυνατή η πραγματοποίηση ποικίλων τραπεζικών συναλλαγών, όπως η μεταφορά κεφαλαίων σε λογαριασμούς τρίτων, η πληρωμή οφειλών από πιστωτικές κάρτες, καθώς και η πληρωμή λογαριασμών επιχειρήσεων κοινής ωφέλειας.

Εντυπωσιακή υπήρξε, τέλος, λαμβανομένων υπόψη των αναλογιών, η αύξηση των εγγεγραμμένων χρηστών στις υπηρεσίες ηλεκτρονικής τραπεζικής που έχουν αναπτύξει οι ελληνικές τράπεζες. Σύμφωνα με στοιχεία της ΕΕΤ, στο τέλος του 2007, σχεδόν 1.000.000 φυσικά και νομικά πρόσωπα ήταν εγγεγραμμένοι χρήστες σε υπηρεσίες ηλεκτρονικής τραπεζικής, όταν το Δεκέμβριο του 2006 ο αντίστοιχος αριθμός ήταν 800.000 και το Δεκέμβριο του 2004 δεν υπερέβαινε τις 100.000.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5:

ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΩΝ ΤΡΑΠΕΖΙΚΩΝ ΙΔΡΥΜΑΤΩΝ

5.1 ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΩΝ ΤΡΑΠΕΖΙΚΩΝ ΙΔΡΥΜΑΤΩΝ

Τα Τραπεζικά ιδρύματα αποτελούν την καρδιά του χρηματοδοτικού συστήματος μιας χώρας. Δέχονται καταθέσεις από διάφορες μονάδες και διαθέτουν κεφάλαια μέσω του δανεισμού και των επενδυτικών δραστηριοτήτων στους ιδιώτες, τις επιχειρήσεις και τις κυβερνήσεις. Με τις λειτουργίες αυτές διευκολύνουν τη ροή των αγαθών και υπηρεσιών από τους παραγωγούς προς τους καταναλωτές, καθώς και τις χρηματοδοτικές δραστηριότητες της κυβέρνησης. Με τον τρόπο αυτό συμβάλλουν στην αναπτυξιακή διαδικασία μιας χώρας, ενώ αποτελούν και μέσα εφαρμογής της νομισματικής πολιτικής. Το Τραπεζικό Σύστημα, λοιπόν, είναι κρίσιμο για τη Λειτουργία της Οικονομίας μιας χώρας. Με το να παρέχουν χρηματοδοτικές υπηρεσίες στην οικονομία, το ενεργητικό τους είναι σχεδόν χρηματικής μορφής, ενώ περιέχει και μετοχικό κεφάλαιο. Εκδίδουν συμβατικές υποχρεώσεις για να αποκτήσουν τα κεφάλαια που θα τους εξασφαλίσουν τα πιο πάνω χρηματικά διαθέσιμα. Η καθαρή αποθεματική κατάσταση ενός πιστωτικού ιδρύματος, που απορρέει από την πώληση τίτλων ή από τη συσσώρευση διακρατούμενων κερδών, αντιπροσωπεύει μια σχετικά μικρή πηγή κεφαλαίων.

Η αποτελεσματική λειτουργία των τραπεζικών ιδρυμάτων, σε αρμονία με τους γενικούς οικονομικούς στόχους, εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από τη σωστή και ικανοποιητική διαχείρισή τους. Όπως ισχύει για οποιονδήποτε άλλο οργανισμό ή επιχείρηση, τα τραπεζικά ιδρύματα οφείλουν να έχουν αποτελεσματική διαχείριση, ώστε να αποφεύγονται σοβαροί κίνδυνοι για την οικονομία, και να ικανοποιούν τους στόχους που θέτουν, προκειμένου να διαμορφωθεί ένα ισχυρό, αναπτυσσόμενο, εξελισσόμενο στις ανάγκες τραπεζικό σύστημα, ικανό να ικανοποιήσει τις απαιτήσεις της κοινωνίας.

5.2 Ο ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΣ ΡΟΛΟΣ ΤΩΝ ΤΡΑΠΕΖΙΚΩΝ ΙΔΡΥΜΑΤΩΝ

Τα Χρηματοπιστωτικά Ιδρύματα είναι επιχειρήσεις που παρέχουν χρηματοδοτικές υπηρεσίες στην οικονομία με κύριο χαρακτηριστικό τη

χρηματοδοτική μορφή του ενεργητικού τους, που τα διαχωρίζει από τις άλλες παραγωγικές μονάδες.

Ο ρόλος τους αναφέρεται στην κάλυψη των αναγκών των δανειστών και των δανειζόμενων στην οικονομία. Η παρουσία τους συμβάλλει στη συσσώρευση κεφαλαίου και την ανάπτυξη της οικονομίας σε μεγαλύτερο βαθμό σε σχέση με την περίπτωση της οικονομίας, όπου χρησιμοποιείται το χρήμα για τις συναλλαγές, αλλά απουσιάζουν τα χρηματοδοτικά ιδρύματα.

Αυτό επιτυγχάνεται αφού η διαμεσολάβησή τους στη διαδικασία αποταμίευσης-επένδυσης διευκολύνει τον διαχωρισμό των αποταμιευτικών από τις επενδυτικές αποφάσεις, τον διαχωρισμό της ιδιοκτησίας από τη διαχείριση, ενώ ενθαρρύνει την αποταμίευση και την επένδυση, με αποτέλεσμα οι ρυθμοί αύξησης στις τελευταίες να είναι μεγαλύτεροι από αυτούς στην περίπτωση απουσίας των χρηματοδοτικών ιδρυμάτων.

Το ίδρυμα θα πρέπει να προσδιορίσει ορισμένους στόχους, ο σημαντικότερος από τους οποίους αναφέρεται στη διάρθρωση εκείνη του ενεργητικού και Παθητικού που θα παρέχει τις επιθυμητές και απαραίτητες υπηρεσίες.

Οι πιο πάνω καθώς και άλλες αποφάσεις πάνω στη Διαχείριση του Ιδρύματος βασίζονται στην υπόθεση ότι ο Πρωταρχικός Στόχος του Ιδρύματος αναφέρεται στη Μεγιστοποίηση της Αποδοτικότητάς του και στη Βελτίωση της Λειτουργικής Αποτελεσματικότητάς του, η οποία συνδέεται άμεσα με τη Βέλτιστη Διαχείριση Στοιχείων Ενεργητικού και Παθητικού.

Το Ενεργητικό και το Παθητικό των Χρηματοδοτικών Ιδρυμάτων αποτελείται από διάφορα στοιχεία.

Υπάρχουν διάφορα είδη Χρηματοδοτικών Οργάνων και πολλοί τρόποι ταξινόμησής τους. Ακόμα υπάρχουν συγκεκριμένοι τρόποι Εκτίμησης της Απόδοσης για καθένα από αυτά, οι οποίοι ωστόσο περιέχουν διάφορες Αδυναμίες, οι κυριότερες από τις οποίες αναφέρονται στην Εκτίμηση και Διαχείριση του Κινδύνου.

Οι Αποφάσεις σχετικά με τη Διαχείριση των Περιουσιακών Στοιχείων πρέπει να βασίζονται στο πώς θα επιδράσουν στον Κίνδυνο και στην Απόδοση των Περιουσιακών Στοιχείων του Τραπεζικού Ιδρύματος.

Με βάση την υπόθεση ότι ο Επενδυτής Αποστρέφεται τον Κίνδυνο, είναι δυνατό να αναπτυχθεί ένα Μοντέλο για το Χαρτοφυλάκιο του Τραπεζικού Ιδρύματος που να αντανακλά τους Επιθυμητούς Συνδυασμούς ανάμεσα στην Απόδοση και τον Κίνδυνο.

5.3 ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ

Οι Καταστάσεις, που σύμφωνα με τον Νόμο πρέπει να δημοσιεύονται είναι ο Ισολογισμός συνοδευόμενος με την Ανάλυση του Λογαριασμού Αποτελεσμάτων Χρήσης (Κερδών-Ζημιών) και τον τρόπο Διάθεσης των Καθαρών Κερδών, καθώς και η Κατάσταση Ροής Μετρητών, η οποία είναι Υποχρεωτική σε Ευρώπη, ΗΠΑ και Καναδά και θα γίνει Υποχρεωτική και στην Ελλάδα με την εφαρμογή των Διεθνών Προτύπων Λογιστικής (IAS).

Ο Ισολογισμός είναι μια Συνοπτική Κατάσταση των Περιουσιακών Στοιχείων του Χρηματοοικονομικού Ιδρύματος και των Πηγών Χρηματοδότησης των στοιχείων αυτών. Η Κατάσταση Αποτελεσμάτων Χρήσης είναι μια Συνοπτική Κατάσταση των Εσόδων, Εξόδων και του Αποτελέσματος του Ιδρύματος.

Στην παρακάτω παράγραφο αναφέρονται οι διάφοροι Λογαριασμοί του Ισολογισμού Τέλους Χρήσης των Τραπεζών σύμφωνα με το Κλαδικό Λογιστικό Σχέδιο, τα Διεθνή Πρότυπα Λογιστικής (IAS) και το Λογιστικό Σχέδιο των Κεντρικών Τραπεζών (ECB) της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

5.4 Η ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΤΟΥ ΙΣΟΛΟΓΙΣΜΟΥ ΤΕΛΟΥΣ ΧΡΗΣΗΣ

Ενεργητικό

1. Ταμείο και Διαθέσιμα στην Κεντρική Τράπεζα

Η κατηγορία αυτή περιλαμβάνει τα Μετρητά στο Ταμείο σε δραχμές και ξένα τραπεζογραμμάτια, τις Υποχρεωτικές Καταθέσεις της Τράπεζας στην Κεντρική Τράπεζα, το Υπόλοιπο του Τρεχούμενου Λογαριασμού σε δραχμές στην Κεντρική Τράπεζα και τα Υπόλοιπα των Λογαριασμών Όψεως που έχει η Τράπεζα στην Κεντρική Τράπεζα σε ξένα νομίσματα, την Αξία των Τοκομεριδίων που έχουν αποκοπεί και είναι για Είσπραξη και τέλος την Αξία των μέσω Γραφείου Συμψηφισμού Εισπρακτέων Επιταγών.

2. Κρατικά Αξιόγραφα και άλλα Αξιόγραφα που γίνονται Δεκτά από την Κεντρική Τράπεζα για Επαναχρηματοδότηση. Περιλαμβάνονται τα Έντοκα Γραμμάτια Ελληνικού

Δημοσίου, με Διάκριση σε εκείνα που προέρχονται από Υποχρεωτικές Τοποθετήσεις και σε εκείνα που προέρχονται από αντίστοιχες Προαιρετικές Τοποθετήσεις, καθώς και λοιπά Αξιόγραφα που βρίσκονται στην Κατοχή της Τράπεζας και τα οποία, σύμφωνα με τις Ισχύουσες Διατάξεις των Νομισματικών Αρχών, γίνονται Δεκτά από την Κεντρική Τράπεζα για Επαναχρηματοδότηση.

3. Απαιτήσεις κατά Πιστωτικών Ιδρυμάτων

Όπου περιλαμβάνονται Απαιτήσεις όψεως, λοιπές και τυχόν Προβλέψεις για Επισφαλείς Απαιτήσεις.

4. Απαιτήσεις κατά Πελατών

Περιλαμβάνονται Χορηγήσεις, λοιπές Απαιτήσεις και τυχόν Προβλέψεις για Επισφαλείς Απαιτήσεις.

5. Χρεόγραφα

Περιλαμβάνονται Ομολογίες και λοιποί Τίτλοι Έκδοσης Δημοσίου, καθώς και Ομολογίες και άλλοι Τίτλοι Σταθερής Απόδοσης και Μετοχές και άλλοι Τίτλοι Μεταβλητής Απόδοσης.

6. Συμμετοχές

Στην κατηγορία αυτή καταχωρούνται οι

Συμμετοχές της Οικονομικής Μονάδας σε Συνδεδεμένες Επιχειρήσεις, οι οποίες είναι εκείνες μεταξύ των οποίων υπάρχει σχέση Μητρικής προς Θυγατρική. Στην περίπτωση που υπάρχει η σχέση αυτή, η Θυγατρική Επιχείρηση είναι συνδεδεμένη με τη Μητρική και η Μητρική είναι συνδεδεμένη με τη Θυγατρική. Επίσης, περιλαμβάνονται και οι Συμμετοχές σε μη Συνδεδεμένες Επιχειρήσεις, δηλαδή εκείνες ανάμεσα στις οποίες δεν υπάρχει Σχέση Μητρικής προς Θυγατρική.

7. Άυλα πάγια στοιχεία

Περιλαμβάνονται Έξοδα Ίδρυσης, Φήμη και Πελατεία, Λοιπά Άυλα Πάγια Στοιχεία, Αποσβεσμένα Άυλα Πάγια Στοιχεία.

8. Ενσώματα Πάγια Στοιχεία

Περιλαμβάνονται Γήπεδα, Οικόπεδα, Κτίρια και Εγκαταστάσεις Κτιρίων, Έπιπλα, Ηλεκτρονικός και Λοιπός Εξοπλισμός, λοιπά ενσώματα Πάγια Στοιχεία και Ακινητοποιήσεις υπό Κατασκευή και Προκαταβολές.

9. Λοιπά Στοιχεία Ενεργητικού

Στην Κατηγορία αυτή περιλαμβάνονται όλα τα Στοιχεία Ενεργητικού που δεν έχουν περιληφθεί σε μια από τις Προηγούμενες Κατηγορίες.

10. Προπληρωμένα Έξοδα και Έσοδα Εισπρακτέα Περιλαμβάνονται οι Μεταβατικοί Λογαριασμοί Ενεργητικού. Τα Κονδύλια των Κατηγοριών που απεικονίζονται είναι στους Λογαριασμούς Έξοδα Επόμενων Χρήσεων, Έσοδα Δουλεμένα μη Απαιτητά.

Παθητικό

1. Υποχρεώσεις προς Πιστωτικά Ιδρύματα

Περιλαμβάνονται Καταθέσεις Όψεως, Προθεσμίας με Προειδοποίηση.

2. Υποχρεώσεις προς Πελάτες

Περιλαμβάνονται Καταθέσεις, άλλες Υποχρεώσεις, Όψεως, Προθεσμίας ή και με Προειδοποίηση.

3. Λοιπά στοιχεία Παθητικού

4. Προεισπραγμένα Έσοδα και Πληρωτέα Έξοδα Περιλαμβάνονται οι Μεταβατικοί Λογαριασμοί Παθητικού. Τα Κονδύλια των Κατηγοριών που απεικονίζονται, περιλαμβάνονται στους Λογαριασμούς Έσοδα Επόμενων Χρήσεων, Έξοδα Χρήσης Δουλεμένα, Πληρωτέα στις Επόμενες Χρήσεις.

5. Προβλέψεις για Κινδύνους και Βάρη

Περιλαμβάνονται οι Προβλέψεις της Τράπεζας για Κινδύνους και Βάρη. Τα Κονδύλια των κατηγοριών που απεικονίζονται περιέχονται στους Λογαριασμούς Προβλέψεις για Συντάξεις Προσωπικού και παρόμοιες Υποχρεώσεις, Προβλέψεις για Φόρους.

6. Υποχρεώσεις Μειωμένης Εξασφάλισης. Περιλαμβάνονται τυχόν Υποχρεώσεις της Τράπεζας Μειωμένης Εξασφάλισης για τους Πιστωτές.

7. Ίδια Κεφάλαια

Περιλαμβάνεται το Μετοχικό Κεφάλαιο, δηλαδή το Κεφάλαιο της Τράπεζας με αναφορά του αριθμού των Μετοχών στις οποίες διαιρείται καθώς και της Ονομαστικής Αξίας κάθε Μετοχής και διαχωρίζεται σε Καταβλημένο και Οφειλόμενο. Επίσης σε αυτή την Κατηγορία Λογαριασμού καταχωρούνται η Διαφορά από Έκδοση Μετοχών πάνω από το άρτιο, το Τακτικό Αποθεματικό της Τράπεζας και τα λοιπά

Αποθεματικά, οι διαφορές από Αναπροσαρμογή της Αξίας των Περιουσιακών Στοιχείων της Τράπεζας. Η Κατάσταση Αποτελεσμάτων Χρήσεως

1. Συνολικά Έσοδα από Τόκους
 - Τόκοι και Εξομοιούμενα Έσοδα
 - Τόκοι Τίτλων Σταθερής Απόδοσης
 - Έσοδα από Μετοχές και άλλους Τίτλους Μεταβλητής Απόδοσης
 - Έσοδα από Συμμετοχές σε συνδεδεμένες Επιχειρήσεις
2. Λοιπά Έσοδα (εκτός Τόκων)
 - Έσοδα Προμηθειών
 - Αποτελέσματα Χρηματοοικονομικών Πράξεων
 - Έκτακτα Έσοδα
3. Συνολικά Έξοδα για Τόκους
4. Λοιπά Έξοδα (εκτός τόκων)
 - Έξοδα Προμηθειών
 - Γενικά Έξοδα Διοίκησης, Δαπάνες Προσωπικού, Μισθοί, Γενικά Έξοδα
 - Αποσβέσεις Παγίων Στοιχείων
 - Έκτακτα Έξοδα
5. Φόροι 6. Προβλέψεις
 - Προβλέψεις για Επισφαλείς Απαιτήσεις
 - Πρόβλεψη για Αποζημίωση Προσωπικού λόγω Εξόδου από την Υπηρεσία
 - Λοιπές Προβλέψεις Χρηματοοικονομικοί Δείκτες Τραπεζικών Ιδρυμάτων

Η Βέλτιστη Ανάλυση Χρηματοοικονομικών Καταστάσεων ενός Τραπεζικού Ιδρύματος περιλαμβάνει και τη Μελέτη των Χρηματοοικονομικών Δεικτών. Η Ανάλυση γίνεται με Συσχέτιση των Ποσών των Λογαριασμών του Ισολογισμού και των Αποτελεσμάτων Χρήσης. Όταν αποφασίζεται κάποια Συσχέτιση Λογαριασμών επιλέγεται αυτή που πληροί Ικανοποιητικά το είδος της ανάλυσης που επιχειρείται. Ανάλογα με το αντικείμενο της σχέσης στην οποία δίνει έμφαση η ανάλυση, οι Χρηματοοικονομικοί Δείκτες μπορούν να κατηγοριοποιηθούν στις ακόλουθες ομάδες: Κερδοφορία-Αποδοτικότητα

- ROA (Απόδοση στοιχείων ενεργητικού)=Καθαρά Κέρδη / Σύνολο Ενεργητικού
Υπολογίζει τα κέρδη του Τραπεζικού Ιδρύματος σε σχέση με τα περιουσιακά του στοιχεία
- ROE (Απόδοση Ιδίων Κεφαλαίων)= Καθαρά Κέρδη / Ίδια Κεφάλαια
Δείχνει την Απόδοση που αποφέρει το Κεφάλαιο που έχουν επενδύσει στην Τράπεζα.
- Καθαρό περιθώριο Επιτοκίου = Καθαρό Εισόδημα από τόκους / Κυκλοφορούν (κερδοφόρο) ενεργητικό
Μετρά το Τραπεζικό Καθαρό Εισόδημα από Τόκους αναλογικά με το Κερδοφόρο Ενεργητικό
- Καθαρά Κέρδη προ Φόρων / (Χορηγήσεις + Καταθέσεις)
Υπολογίζει τα Κέρδη του Τραπεζικού Ιδρύματος σε σχέση με το σύνολο των Χορηγήσεων και των Καταθέσεων, βασικές Πηγές Εσόδων μιας Τράπεζας.
- Δείκτης Κόστους Εσόδων = Έξοδα εκτός Τόκων/ (Καθαρό Εισόδημα από Τόκους + Έσοδα εκτός Τόκων)
Δείχνει τη σχέση των Εξόδων και του όγκου των Τραπεζικών Εργασιών (Εσόδων). Υψηλότερα Έξοδα σημαίνει Χαμηλή Κερδοφορία
- Δείκτης Κόστους Ενεργητικού = Έξοδα εκτός Τόκων / Κυκλοφορούν Ενεργητικό
Ρευστότητα
 - Χορηγήσεις / Καταθέσεις
Δείχνει την ανάγκη των Τραπεζών σε σχέση με τα Δάνεια και τις Καταθέσεις. Δίχως την απαιτούμενη Ρευστότητα να ανταποκριθεί στις Υποχρεώσεις της, μια Τράπεζα μπορεί να αποτύχει.
 - Σύνολο Ενεργητικού / Σύνολο Χορηγήσεων
Δείχνει την αναλογία των Δανείων που κατακρατεί η Τράπεζα (Υψηλή Τιμή σημαίνει Χαμηλή Αποδοτικότητα και Χαμηλό Κίνδυνο). Κεφαλαιακή Επάρκεια
 - Σύνολο Ιδίων Κεφαλαίων / Σύνολο Ενεργητικού
Δείχνει τη σχέση Ιδίων Κεφαλαίων και στοιχείων του Ενεργητικού της Τράπεζας. Υψηλή Τιμή του Δείκτη σημαίνει Χαμηλή Ανάγκη για Εξωτερική Χρηματοδότηση, δηλ. Υψηλή Αποδοτικότητα.
 - Σύνολο Ιδίων Κεφαλαίων / Χορηγήσεις

- Σύνολο Ιδίων Κεφαλαίων / Καταθέσεις Ποιότητα Ενεργητικού
- Προβλέψεις / Λειτουργικά Έσοδα
- Προβλέψεις / Σύνολο Ενεργητικού

Δείχνει το Ποσό των Λειτουργικών Εσόδων που μπορούν να προβλεφθούν. Υψηλές Τιμές των Δεικτών σημαίνει κακή ποιότητα

Ενεργητικού. Το γεγονός αυτό έχει επίπτωση στην Αποδοτικότητα, εφόσον υπάρχει Μείωση Εσόδων από Τόκους, επιβολή Υψηλότερων Προβλέψεων και Μείωση Καθαρών Κερδών.

Τέλος, αξίζει να αναφερθούν ορισμένα κοινά χαρακτηριστικά των Ισολογισμών των Εμπορικών Τραπεζών, απαραίτητα για τη λήψη Αποφάσεων και των βέλτιστων Στρατηγικών Επιλογών.

- Οι Εμπορικές Τράπεζες επενδύουν περίπου το 2% του Ενεργητικού τους σε Πάγια Στοιχεία, υποδεικνύοντας ότι το Χαμηλό Ύψος των Πάγιων Στοιχείων συνοδεύεται από Χαμηλές Λειτουργικές Δαπάνες (Αποσβέσεις).
- Σημαντικό ποσοστό των Βραχυπρόθεσμων Υποχρεώσεων αποτελείται από Καταθέσεις, δημιουργώντας επιπτώσεις στη Ρευστότητα των Τραπεζών.

Αν, δηλαδή, ο Ισολογισμός του Τραπεζικού Ιδρύματος περιλαμβάνει Υψηλή Ρευστότητα, τότε μειώνεται ο Κίνδυνος Ρευστότητας και η Αποδοτικότητα.

Αντίθετα Χαμηλή Ρευστότητα σημαίνει αύξηση του Κινδύνου Ρευστότητας και της Αποδοτικότητας.

Στην πραγματικότητα, οι Εμπορικές Τράπεζες χρησιμοποιούν τις Υποχρεώσεις για τη Χρηματοδότηση των Απαιτήσεών τους, με αποτέλεσμα να παρουσιάζουν Υψηλή Χρηματοοικονομική Μόχλευση.

5.5. ΑΥΞΗΣΗ ΠΑΡΑΓΩΓΙΚΟΤΗΤΑΣ ΚΑΙ ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΜΟΥ

Η ONE λειτουργεί σαν καταλύτης αλλά και πρόκληση για τις ελληνικές επιχειρήσεις να εντείνουν τις προσπάθειες τους για βελτίωση της ανταγωνιστικής τους θέσης. Η απελευθέρωση ορισμένων αγορών (όπως των τηλεπικοινωνιών) καθώς και η περαιτέρω ενσωμάτωση άλλων αγορών στην ενιαία ευρωπαϊκή αγορά, έχουν ως συνέπεια συγκεκριμένα αγαθά και κυρίως υπηρεσίες να γίνουν πιο εμπορεύσιμα σε διασυνοριακό επίπεδο , από ότι προηγουμένως. Το γεγονός αυτό συντελεί σε

ταχύτερη αύξηση της παραγωγικότητας και ενίσχυση του ανταγωνισμού σε τομείς των υπηρεσιών επηρεάζοντας ευνοϊκά την εξέλιξη των τιμών τους.

Η δυνατότητα άμεσης σύγκρισης των τιμών των προϊόντων, η διευκόλυνση διασυνοριακών δραστηριοτήτων, όπως επίσης και η μεγαλύτερη διαφάνεια στις τιμές οδηγούν στην όξυνση του ανταγωνισμού με τελικό αποτέλεσμα τη συμπίεση των τιμών και την ποιοτική βελτίωση των προσφερομένων αγαθών στους πολίτες. Η ΟΝΕ δημιούργησε ένα νέο οικονομικό περιβάλλον και για τα ελληνικά προϊόντα αφού πλέον αυτά ανταγωνίζονται κάτω από τις ίδιες συνθήκες, λόγω του ενιαίου νομίσματος, τα αντίστοιχα των άλλων κρατών-μελών. Η αύξηση της παραγωγικότητας της ελληνικής οικονομίας τόνωσε την ανταγωνιστικότητα των ελληνικών προϊόντων στη διεθνή αγορά και συνέβαλλε στον επιδιωκόμενο περιορισμό του συνεχώς διευρυνόμενου ελλείμματος του εμπορικού ισοζυγίου.

Ολοκληρώνοντας την ενιαία αγορά και δημιουργώντας αποδοτικότερες αγορές για εμπορεύματα και υπηρεσίες, το ευρώ έχει ενισχύσει την ανταγωνιστικότητα της ελληνικής οικονομίας. Μεταξύ άλλων, ενθάρρυνε την ταχύτερη ανάπτυξη νέων γραμμών παραγωγής, τη σταθερότερη εφαρμογή νέων τεχνικών στην παραγωγική διαδικασία και την αύξηση των επενδύσεων σε ανθρώπινο κεφάλαιο. Συνεπώς, ενθαρρύνει την ανάπτυξη της παραγωγής του εισοδήματος και της απασχόλησης και συγκρατεί τον πληθωρισμό⁷.

5.6 ΜΕΙΩΣΗ ΕΠΙΤΟΚΙΩΝ

Η μείωση επιτοκίων λόγω της μετάβασης στην ενιαία νομισματική πολιτική έχει ευδιάκριτη επεκτατική επίδραση στη ζήτηση. Η άνοδος της καταναλωτικής ζήτησης όμως δεν έχει ως τελικό αποτέλεσμα την αύξηση των πληθωριστικών πιέσεων αφενός επειδή σημαντικό μέρος της διοχετεύθηκε σε εισαγόμενα προϊόντα και αφετέρου επειδή ο εντεινόμενος ανταγωνισμός τιμών από την πλευρά των εισαγωγών συγκράτησε τα περιθώρια κέρδους και την άνοδο των τιμών των εγχώριων προϊόντων. Η πτώση των επιτοκίων περιορίζει το χρηματοοικονομικό κόστος αυξανόμενων έτσι των διαθέσιμων πόρων για κέρδη και επενδύσεις.

7

Τράπεζα της Ελλάδος, Έκθεση για τη Νομισματική Πολιτική, Μάρτιος 2002, Αθήνα

Τα επιτόκια στη διατραπεζική αγορά δηλαδή αυτά που ισχύουν για τις συναλλαγές μεταξύ των τραπεζών (και αφορούν συνήθως πολύ μεγάλα ποσά), είναι άμεσα συνδεδεμένα με τη νομισματική πολιτική που ακολουθεί το ευρωσύστημα και επομένως είναι πρακτικά ίσα σε όλες τις χώρες της ζώνης του ευρώ. Το ευρωσύστημα καθορίζει τα επιτόκια βασιζόμενα στην ανάλυση των οικονομικών συνθηκών με γνώμονα τα επιτόκια του ευρωσυστήματος διαμορφώνονται τα βραχυπρόθεσμα επιτόκια της αγοράς.

Τα επιτόκια λιανικής (χορηγήσεων και καταθέσεων) εξακολουθούν να παρουσιάζουν αποκλίσεις από χώρα σε χώρα. Αυτό συμβαίνει γιατί τα επιτόκια που καθορίζουν οι τράπεζες για την πελατεία τους εξαρτώνται όχι μόνο από το κόστος δανεισμού των τραπεζών στη διατραπεζική αγορά, αλλά και από άλλους παράγοντες που συνδέονται με τη φερεγγυότητα του πελάτη, με πληροφόρηση για τις τοπικές συνθήκες που έχει στη διάθεσή της η τράπεζα για το λειτουργικό της κόστος.

Τους τέσσερις πρώτους μήνες του 2001 η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα δε μετέβαλε τα βασικά της επιτόκια καθώς ενόψει και του επιταχυνόμενου πληθωρισμού, το Διοικητικό Συμβούλιο εκτιμούσε ότι οι κίνδυνοι για τη σταθερότητα των τιμών δεν είχαν εκλείψει. Στην περίοδο από τις αρχές Μαΐου μέχρι τις αρχές Νοεμβρίου 2001, η ΕΚΤ προέβη τέσσερις φορές σε μείωση των βασικών της επιτοκίων, συνολικά κατά 150 μονάδες βάσης με αποτέλεσμα μετά την τελευταία μείωση το ελάχιστο επιτόκιο προσφοράς για πράξεις κύριας αναχρηματοδότησης να διαμορφωθεί σε 3,25%. Μετά τη μείωση των επιτοκίων το Νοέμβριο του 2001 η ΕΚΤ δε μετέβαλε τα βασικά της επιτόκια καθώς το Διοικητικό Συμβούλιο θεωρεί ότι το επίπεδό τους παραμένει συμβατό με την επίτευξη της σταθερότητας των τιμών σε μεσοπρόθεσμη βάση⁸.

5.7. ΜΕΙΩΣΗ ΠΛΗΘΩΡΙΣΜΟΥ

Η χώρα μας έχει επιτύχει το χαμηλότερο επίπεδο πληθωρισμού των τελευταίων δεκαετιών. Το 2001 ο πληθωρισμός ακολούθησε στην Ελλάδα γενικά την

8

Τράπεζα της Ελλάδος, Έκθεση για τη Νομισματική πολιτική του 2002, 2003, Αθήνα

ίδια πορεία με τον πληθωρισμό στη ζώνη του Ευρώ ως σύνολο, αν και διατηρήθηκε σε υψηλότερα επίπεδα από ότι το 2000.

Ο μέσος ετήσιος πληθωρισμός διαμορφώθηκε το 2001 στο 3,4% δηλαδή σε επίπεδο υψηλότερο από ότι το 2000 (3,2%) ενώ η διαφορά πληθωρισμού μεταξύ Ελλάδος και ζώνης του Ευρώ ήταν ίση με 1,2 εκατοστιαία μονάδα κατά μέσο όρο στη διάρκεια του έτους. Η διατήρηση του πληθωρισμού στην Ελλάδα σε σχετικά υψηλό επίπεδο οφείλεται κυρίως στις έμμεσες και με χρονική υστέρηση επιπτώσεις που έχουν στις τιμές των αγαθών (εκτός καυσίμων) και των υπηρεσιών, η άνοδος των διεθνών τιμών των καυσίμων και η ταυτόχρονη υποχώρηση της ισοτιμίας του Ευρώ έναντι του δολαρίου και της ισοτιμίας της δραχμής έναντι του Ευρώ στη διάρκεια του 2000. Σε μικρότερο βαθμό, το σχετικά υψηλό επίπεδο του πληθωρισμού, συνδέεται με την επιτάχυνση του ρυθμού ανόδου του κόστους εργασίας ανά μονάδα προϊόντος στον επιχειρηματικό τομέα σε 2,9% το 2001 από 2,5% το 2000

5.8. ΜΕΙΩΣΗ ΤΟΥ ΕΛΛΕΙΜΜΑΤΟΣ ΤΩΝ ΤΡΕΧΟΥΣΩΝ ΣΥΝΑΛΛΑΓΩΝ

Η υιοθέτηση από την Ελλάδα του ενιαίου ευρωπαϊκού νομίσματος από την 1η Ιανουαρίου 2001 έχει μειώσει αισθητά τη σημασία του ελλείμματος των τρεχουσών συναλλαγών και της χρηματοδότησής του ως περιοριστικού παράγοντα κατά την άσκηση της οικονομικής πολιτικής. Ωστόσο, η εξέλιξη του ισοζυγίου εξακολουθεί να παρέχει χρήσιμη πληροφόρηση για την ανταγωνιστικότητα των ελληνικών αγαθών και υπηρεσιών τόσο στην εγχώρια όσο και στη διεθνή αγορά και βεβαίως επηρεάζει την εξέλιξη του ακαθάριστου εγχώριου προϊόντος. Το έλλειμμα του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών μειώθηκε το 2001 κατά 303 εκ. Ευρώ έναντι εκείνου του 2000 και περιορίστηκε σε 6,2% του ΑΕΠ. Η εξέλιξη αυτή ήταν η συνισταμένη της μείωσης του εμπορικού ελλείμματος και της αύξησης του πλεονάσματος των ισοζυγίων των μεταβιβάσεων και των υπηρεσιών ενώ αντίθετα, το έλλειμμα του ισοζυγίου των εισοδημάτων διπλασιάστηκε.

Το έλλειμμα του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών αντανakλά τη βασική ανισορροπία της οικονομίας, δηλαδή την υπέρβαση της συνολικής εγχώριας δαπάνης από τη συνολική εγχώρια προσφορά. Η συμπεριφορά του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών όπως και στη περίπτωση του εμπορικού ισοζυγίου, αντανakλά και εκφράζει ως ένα βαθμό τις μεταβολές στο χαρακτήρα της ασκούμενης

μακροοικονομικής πολιτικής. Η προς τα κάτω συμπίεση της συνολικής δαπάνης, αποτέλεσμα της συνολικής δαπάνης συνέβαλλε στη μείωση των ελλειμμάτων και στη διατήρησή τους σε χαμηλά επίπεδα.

5.9. ΕΞΑΛΕΙΨΗ ΤΟΥ ΚΟΣΤΟΥΣ ΚΑΤΑ ΤΗ ΜΕΤΑΤΡΟΠΗ ΤΩΝ ΝΟΜΙΣΜΑΤΩΝ

Η αντικατάσταση του εθνικού μας νομίσματος από το Ευρώ συνδέεται και με το όφελος που προκύπτει από την εξάλειψη του κόστους από τη μεταφορά χρημάτων από μια χώρα σε μια άλλη και από τη μετατροπή δυο νομισμάτων. Το σύνολο των επιχειρήσεων έχει ωφεληθεί άμεσα από την εξάλειψη του προαναφερομένου κόστους και έχει απαλλαγεί από μια σειρά χρονοβόρων διαδικασιών που απαιτούντο, κατά τη μετατροπή των νομισμάτων στις συναλλαγές τους με τις τράπεζες και τα λοιπά πιστωτικά ιδρύματα. Για τις επιχειρήσεις και τον τομέα του εμπορίου το όφελος προέρχεται κυρίως από τη διαφορά στην τιμή αγοράς και πώλησης συναλλάγματος και το κόστος προμήθειας.

5.10. ΜΕΙΩΣΗ ΣΥΝΑΛΛΑΓΜΑΤΙΚΩΝ ΚΙΝΔΥΝΩΝ

Η κατάργηση των εθνικών νομισμάτων οδηγεί σε αισθητή μείωση των συναλλαγματικών κινδύνων, τη δημιουργία ενός σταθερού οικονομικού περιβάλλοντος και την αύξηση του ρυθμού ανάπτυξης του Ακαθάριστου Εθνικού Προϊόντος (ΑΕΠ). Η μείωση του συναλλαγματικού κινδύνου μετά την υιοθέτηση του Ευρώ συνδέεται άμεσα με άλλα σημαντικά δυνητικά οφέλη, τα οποία σχετίζονται με τη μείωση του επενδυτικού κινδύνου. Ο κίνδυνος των επενδύσεων μειώνεται εξαιτίας της σταθερότητας των τιμών και της μείωσης της συναλλαγματικής αβεβαιότητας.

Η νομισματική πολιτική γίνεται πλέον περισσότερο προβλέψιμη και σταθερή αφού εφαρμόζεται από μια ανεξάρτητη νομισματική αρχή χωρίς τους περιορισμούς που θέτουν οι προεκλογικές σκοπιμότητες και οι πολιτικές παρεμβάσεις των κυβερνήσεων. Η μείωση του συναλλαγματικού κινδύνου έχει δώσει ώθηση στο διεθνές εμπόριο και στις επενδύσεις σε διεθνώς ανταλλάξιμα εμπορεύματα. Με το ευρώ, επιχειρήσεις που αποφεύγουν το ρίσκο που δημιουργεί η συναλλαγματική αβεβαιότητα έχουν πλέον τη δυνατότητα εκμετάλλευσης των οικονομιών κλίμακα και

των επενδυτικών ευκαιριών που προσφέρει η ενιαία αγορά και η σταθερότητα των τιμών⁹.

9

Σύσκεψη υψηλού επιπέδου *ΠΛΕΟΝΕΚΤΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΟΦΕΛΗ ΤΟΥ ΕΥΡΩ Η*
ώρα του απολογισμού 14-15 Απριλίου 2003, αίθουσα συνεδριάσεως JDE 62,
ΕΟΚΕ, Ομιλία του κ. Δημητριάδη, Προέδρου της ΕΟΚΕ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6:

ΤΡΑΠΕΖΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΚΑΙ ΑΕΠ, ΚΕΦΑΛΑΙΟΠΟΙΗΣΗ, ΜΕΤΟΧΟΛΟΓΙΟ ΤΡΑΠΕΖΩΝ ΚΑΙ ΞΕΝΕΣ ΑΜΕΣΕΣ ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ ΣΤΙΣ ΕΛΛΗΝΙΚΕΣ ΤΡΑΠΕΖΕΣ

6.1 ΤΡΑΠΕΖΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΚΑΙ ΑΕΠ

Η άμεση συμμετοχή του τραπεζικού συστήματος στο Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν της χώρας παραμένει κατά την περίοδο 2006-2014 σταθερά κοντά στο 5%, παρουσιάζοντας την περίοδο 2006-2014 σημαντική αύξηση της τάξης του 11% (από 4,33% το 2004 σε 4,81% το 2014), σε σταθερές τιμές προηγούμενου έτους, ενώ το 2010 επανήλθε κοντά στα επίπεδα του 2006. Τα παραπάνω στοιχεία αναδεικνύουν τη σημαντική συμβολή του τραπεζικού συστήματος στην αναπτυξιακή δυναμική της ελληνικής οικονομίας, ακόμα και σε δυσμενείς περιόδους, όπως αυτή που διανύουμε. Σημειώνεται ότι η συμβολή αυτή αναφέρεται αποκλειστικά στην «άμεση» συμβολή, χωρίς να υπολογίζονται:

(α) η με άλλους τρόπους θετική συμβολή σε συνολικά οικονομικά μεγέθη (π.χ. φορολογικά έσοδα, απασχόληση κ.λπ.), και (β) τα κάθε τύπου πολλαπλασιαστικά αποτελέσματα από την «έμμεση» συμβολή του τραπεζικού τομέα στην ελληνική οικονομία

6.2 ΔΙΕΘΝΗΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΤΡΑΠΕΖΩΝ

Οι ελληνικές τράπεζες έχουν πλέον εδραιώσει και επεκτείνουν συνεχώς τη διεθνή παρουσία τους, ιδίως σε χώρες της Νοτιοανατολικής Ευρώπης, ενόψει και της ευρωπαϊκής προοπτικής των περισσότερων από τις χώρες αυτές. Ενδεικτικό της επιτυχούς προσπάθειας επέκτασης των ελληνικών τραπεζικών ομίλων στο εξωτερικό αποτελεί το γεγονός ότι, παρά τη δύσκολη οικονομική συγκυρία, αυξήθηκε κατά τη διάρκεια της τελευταίας τριετίας η παρουσία των ελληνικών πιστωτικών ιδρυμάτων στο εξωτερικό.

Οι ελληνικές τράπεζες δραστηριοποιούνται πλέον σε 16 χώρες (2007: 15 χώρες) μέσω 48 (2007: 45) θυγατρικών τραπεζών και υποκαταστημάτων.

Τα τελευταία χρόνια, οι περισσότερες ελληνικές τράπεζες έχουν αναπτύξει σημαντική δραστηριότητα στην ευρύτερη περιοχή των Βαλκανίων, εφαρμόζοντας μία στρατηγική η οποία έχει ως στόχους:

- την ενίσχυση της ελληνικής επιχειρηματικότητας σε περιφερειακό επίπεδο, καθώς στηρίζουν απόλυτα ήδη από τα μέσα της δεκαετίας του 1990, τις ελληνικές επιχειρήσεις που ασκούν δραστηριότητα στην περιοχή,
- να αξιοποιηθούν οι ευκαιρίες που παρουσιάζουν οι χώρες της περιοχής, οι οποίες εμφανίζουν, στην πλειοψηφία τους, ρυθμούς ανάπτυξης σημαντικά υψηλότερους του μέσου όρου της Ευρωπαϊκής Ένωσης, και
- να συνδράμουν στην παρούσα δύσκολη οικονομική συγκυρία, στην ενίσχυση της εξωστρέφειας και της διεθνούς ανταγωνιστικότητας του συνόλου της ελληνικής οικονομίας με ιδιαίτερη έμφαση στη στήριξη επιχειρήσεων προσανατολισμένων στο εξαγωγικό εμπόριο.

Ειδικότερα, οι ελληνικές τράπεζες, στο τέλος του 2010:

- είχαν αναπτύξει ένα σύνολο ενεργητικού 90,4 δισ. ευρώ, οριακά αυξημένο κατά 3% σε σχέση με το τέλος του 2009
- παρουσίασαν κέρδη προ φόρων συνολικού ύψους 790 εκ. ευρώ ,
- αύξησαν τις καταθέσεις τους, συνολικού ύψους 43,5 δισ. ευρώ, άνω του 15% σε σχέση με το 2009,
- είχαν χορηγήσεις συνολικού ύψους 61,3 δισ. ευρώ , ενισχύοντας έμπρακτα τα τοπικά νοικοκυριά και τις επιχειρήσεις και βελτιώνοντας τον δείκτη χορηγήσεων προς καταθέσεις στο 141% το 2010, από 164% το 2009, και
- είχαν αναπτύξει ένα δίκτυο με 3.496 τραπεζικά καταστήματα, 5.710 ATM και σχεδόν 50.000 άμεσα απασχολούμενους.

Η συνεχής ενδυνάμωση της παρουσίας των ελληνικών τραπεζικών ομίλων στο εξωτερικό καθίσταται σαφής και από το γεγονός ότι ολοένα αυξανόμενο ποσοστό της κερδοφορίας τους προέρχεται από τη δραστηριοποίησή τους στις χώρες αυτές.

Η στρατηγική σημασία που αποδίδουν οι ελληνικές τράπεζες στη διεθνή παρουσία τους εκφράστηκε έμπρακτα κατά τη διάρκεια των δύο τελευταίων ετών, εν μέσω κορύφωσης της διεθνούς χρηματοπιστωτικής κρίσης και της δημοσιονομικής κρίσης

της χώρας μας, με την επισήμανση ότι θα ήταν μεγάλο στρατηγικό σφάλμα αν οι ελληνικές τράπεζες εγκατέλειπαν την πελατεία τους, ελληνική και τοπική, στις χώρες της ευρύτερης περιοχής των Βαλκανίων, ορισμένες από τις οποίες είναι και μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Πόσο μάλλον αφού σε αυτές παρατηρείται έντονος ανταγωνισμός από άλλες ευρωπαϊκές τράπεζες που στηρίζουν διαρκώς την τοπική οικονομική ανάπτυξη. Ταυτόχρονα, η μη στήριξη των οικονομιών αυτών, σε μια δύσκολη οικονομική συγκυρία, θα απέβαινε, τελικά, για λόγους που αναφέρθηκαν νωρίτερα, και σε βάρος της ελληνικής οικονομίας και επιχειρηματικότητας.

6.3 ΚΑΘΥΣΤΕΡΗΣΕΙΣ ΔΑΝΕΙΩΝ

Η αύξηση των δανείων σε καθυστέρηση θα πρέπει να αποδοθεί στην περαιτέρω επιδείνωση του οικονομικού περιβάλλοντος στην Ελλάδα το 2013 και στην επιβράδυνση των εισοδημάτων των νοικοκυριών. Ταυτόχρονα, κατά τη διάρκεια του 2013 συνεχίστηκε η άσκηση συντηρητικότερης πολιτικής δανεισμού από τις εγκατεστημένες στη χώρα μας τράπεζες, με στόχο τη σταδιακή βελτίωση του χαρτοφυλακίου των δανείων τους προς τα νοικοκυριά. Οι αυξημένες προβλέψεις οι οποίες έγιναν, καθ' όλη τη διάρκεια του 2013, και προσέγγισαν τα επτά (7) δισ. ευρώ με σκοπό την αντιμετώπιση του φαινομένου των καθυστερήσεων, είναι φανερό ότι επηρεάζουν τα οικονομικά τους μεγέθη και τους δείκτες αποδοτικότητάς τους.

Οι τράπεζες, παρακολουθώντας τις οικονομικές και κοινωνικές εξελίξεις και ανταποκρινόμενες στη δυσμενή οικονομική συγκυρία, προέβησαν, στο πλαίσιο της αυτορρύθμισης, πολύ πριν την έναρξη εφαρμογής του νόμου 3869/2010 για τη ρύθμιση των οφειλών υπερχρεωμένων φυσικών προσώπων και παρά τα προβλήματα ρευστότητας που υπάρχουν στο τραπεζικό σύστημα, σε πάρα πολύ μεγάλο αριθμό ρυθμίσεων με οφειλέτες που αντιμετώπιζαν δυσχέρειες κατά την εξυπηρέτηση των δανείων τους, με ιδιαίτερα ευνοϊκούς όρους και κοινωνική ευαισθησία. Τέτοιες ρυθμίσεις αφορούσαν, μεταξύ άλλων,

1. αναστολή δόσεων στεγαστικών και καταναλωτικών δανείων για ανέργους δικαιούχους επιδόματος ΟΑΕΔ,
2. αναστολή όλων των ενεργειών πλειστηριασμού ή κατάσχεσης που αφορούν απαιτήσεις από στεγαστικό δάνειο πρώτης κατοικίας,
3. παράταση της διάρκειας αποπληρωμής στεγαστικών δανείων,

4. δυνατότητα ρύθμισης υφιστάμενων οφειλών από πιστωτική κάρτα σε άτοκες έως και 24 μηνιαίες δόσεις,
5. ρύθμιση των οφειλών από καταναλωτικά δάνεια μέσω εξειδικευμένων προϊόντων αναχρηματοδότησης με προνομιακό επιτόκιο,
6. μείωση της δόσης στεγαστικού δανείου στο μισό, για όλο το 2009 και 2010, προς όλους τους πελάτες που θα το ζητήσουν

Σύμφωνα με πρόσφατα στοιχεία της Τράπεζας της Ελλάδος, στο τέλος του 2007:

αφενός μεν μειώθηκε ο λόγος των δανείων σε καθυστέρηση προς το σύνολο των δανείων καταναλωτικής πίστης κατά σχεδόν μια ποσοστιαία μονάδα (2007: 6,0%, 2006: 6,9%, 2005: 7,8%), και

αφετέρου παρέμεινε σχεδόν αμετάβλητος ο λόγος των δανείων σε καθυστέρηση προς το σύνολο των δανείων στεγαστικής πίστης (2007: 3,6%, 2006: 3,4%, 2005: 3,6%).

Από τα στοιχεία αυτά προκύπτει η άσκηση συντηρητικότερης πολιτικής δανεισμού από τις εγκατεστημένες στη χώρα μας τράπεζες, με αποτέλεσμα τη σταδιακή βελτίωση του χαρτοφυλακίου των δανείων τους προς τα νοικοκυριά.

Επίσης, οι τράπεζες, λαμβάνοντας υπόψη την αύξηση του κόστους του χρήματος λόγω της ανόδου των βασικών επιτοκίων της ΕΚΤ, κατά τη διάρκεια του 2006 και 2007, και την ενδεχόμενη χρηματοοικονομική πίεση που αυτό θα επέφερε στα νοικοκυριά, προέτρεψαν τους δανειολήπτες να κινηθούν σε χορηγήσεις στεγαστικών δανείων σταθερού επιτοκίου και μεγαλύτερης διάρκειας. Αποτέλεσμα της πολιτικής αυτής ήταν ότι:

το 2007, κατά μέσο όρο το 73% των νέων στεγαστικών δανείων που χορηγήθηκαν είχαν επιτόκιο σταθερό για περίοδο άνω του ενός έτους, ενώ

το 2006 και το 2005, το αντίστοιχο ποσοστό ήταν 37% και 11% αντίστοιχα.

Αξίζει επιπλέον να σημειωθεί ότι στο τέλος Δεκεμβρίου του 2007, το ποσοστό κάλυψης με προβλέψεις των δανείων σε καθυστέρηση μειώθηκε σε σύγκριση με την προηγούμενη διετία (2007: 53,4%, 2006: 61,8%, 2005: 61,9%)' Ειδικότερα, σύμφωνα με δελτίο τύπου της Τράπεζας της Ελλάδος:.. Οι τράπεζες προχώρησαν σε βελτίωση των συστημάτων διαχείρισης κινδύνων και σε διαγραφές επισφαλών απαιτήσεων, με αποτέλεσμα να μειωθεί το μέσο ποσοστό των καθυστερήσεων δανείων, ως ποσοστό

του συνόλου των πιστοδοτήσεων, από 6,3% στο τέλος του 2005 στο 5,4% στο τέλος του 2006. Σε τράπεζες με μερίδιο ενεργητικού ίσο με το 36% περίπου του συνολικού ενεργητικού των τραπεζών, οι καθυστερήσεις έχουν περιοριστεί σε ποσοστό κάτω του 3,5%». Ο αντίστοιχος δείκτης για τράπεζες μεσαίου μεγέθους της ευρωζώνης ήταν 2,9% για το 2005. Θα πρέπει δε να σημειωθεί ότι σύμφωνα με την Τράπεζα της Ελλάδος, ο τρόπος που ορίζονται τα δάνεια σε καθυστέρηση στην Ελλάδα είναι αυστηρότερος από ότι στα υπόλοιπα κράτη μέλη της ευρωζώνης.

Στο βαθμό που οι καθυστερήσεις δανείων αξιολογούνται ως βασικός παράγοντας σταθερότητας του τραπεζικού συστήματος, επισημαίνεται ότι σύμφωνα με την Τράπεζα της Ελλάδος, αλλά και το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο, οι δείκτες αποδοτικότητας, κεφαλαιακής επάρκειας και ρευστότητας των ελληνικών τραπεζών διατηρούνται, σε επίπεδο που συνεχίζει να παρέχει το απαιτούμενο περιθώριο για τη διασφάλιση της σταθερότητάς του. Ενδεικτικά:

- για τους ελληνικούς τραπεζικούς ομίλους, ο λόγος των εποπτικών κεφαλαίων προς τα σταθμισμένα για τον κίνδυνο στοιχεία ενεργητικού διαμορφώθηκε, το Σεπτέμβριο του 2007, στο 13,3%, ενώ
 - ο αντίστοιχος δείκτης για τους τραπεζικούς ομίλους της Ευρωπαϊκής Ένωσης που εφαρμόζουν τα ΔΠΧΠ (Διεθνή Πρότυπα Χρηματοοικονομικής Πληροφόρησης) ανήλθε, στο τέλος του 2006, σε 11,1%.

Σύμφωνα με στοιχεία που ζήτησε και συνέλεξε η Ελληνική Ένωση Τραπεζών από τις τράπεζες-μέλη της, προκύπτει ότι οι τράπεζες είναι πλέον ιδιαίτερα αυστηρές κατά τη χορήγηση καταναλωτικών και στεγαστικών δανείων, κάτι το οποίο αποδεικνύεται από το γεγονός ότι το Δεκέμβριο του 2006 και τον Απρίλιο του 2007, δηλαδή κατά τις εορταστικές περιόδους των Χριστουγέννων και του Πάσχα, απέρριψαν άνω του 40% των αποβληθεισών αιτήσεων με κριτήριο την πιστοληπτική ικανότητα κάθε πελάτη. Εξάλλου, σύμφωνα με στοιχεία της Τράπεζας της Ελλάδος, τον Ιούνιο του 2007, οι εγκρίσεις των πιστωτικών καρτών και των καταναλωτικών δανείων χωρίς εγγύηση ως ποσοστό επί του συνόλου των αιτήσεων ανήλθαν σε 55,9% και 56,3% αντίστοιχα. Δηλαδή, 4,6 στις 10 αιτήσεις χορήγησης πιστωτικής κάρτας και 4,4 στις 10 αιτήσεις χορήγησης καταναλωτικών δανείων χωρίς εγγύηση απορρίπτονταν από τις τράπεζες

με κριτήριο την πιστοληπτική ικανότητα του αιτούντος και εν γένει την πολιτική διαχείρισης του πιστωτικού κινδύνου.

6.4 ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗΣ ΤΩΝ ΕΠΙΤΟΚΙΩΝ

Οι παράγοντες διαμόρφωσης των επιτοκίων είναι είτε εξωγενείς ή ενδογενείς σε σχέση με το τραπεζικό σύστημα και αφορούν ειδικότερα:

- την πιστοληπτική διαβάθμιση (credit rating) της χώρας,
- το ρυθμό του πληθωρισμού,
- το ρυθμιστικό πλαίσιο προς το οποίο οι τράπεζες οφείλουν να συμμορφώνονται,
- τις συνθήκες ανταγωνισμού,
- τις συνθήκες προσφοράς και ζήτησης,
- την πιστοληπτική διαβάθμιση κάθε τράπεζας,
- την επάρκεια εξασφαλίσεων και της έκθεσης της τράπεζας σε υψηλότερο πιστωτικό κίνδυνο, και
- την έκθεση της τράπεζας στο λειτουργικό κίνδυνο ανά προϊόν ή υπηρεσία.

6.5. ΤΡΑΠΕΖΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΚΑΙ ΑΕΠ

Η άμεση και μόνο συμβολή του τραπεζικού συστήματος στο ΑΕΠ της χώρας υπερβαίνει το 4%. Στο ποσοστό αυτό δεν συνυπολογίζονται τα πολλαπλασιαστικά αποτελέσματα που έχει για όλους τους λοιπούς τομείς της οικονομίας η λειτουργία των τραπεζών ως φορέων διαμεσολάβησης μεταξύ των αποταμιευτών και των επενδυτών, ως φορέων παροχής επενδυτικών υπηρεσιών στις κεφαλαιαγορές και ως διαύλου διενέργειας πληρωμών χωρίς τη χρήση μετρητών. Επιπλέον, πρέπει να επισημανθεί ότι κατά τη διάρκεια των τελευταίων ετών, η συμβολή του τραπεζικού τομέα στην αναπτυξιακή δυναμική που επιδεικνύει η ελληνική οικονομία αυξάνεται σταθερά. Αυτό οφείλεται σε τρεις κυρίως λόγους:

- πρώτον, στην επιτυχή προσαρμογή των ελληνικών τραπεζών στο παγκοσμιοποιημένο και εξόχως ανταγωνιστικό χρηματοπιστωτικό περιβάλλον,
- δεύτερον, στο γεγονός ότι διασφαλίζουν για την οικονομία συνθήκες χρηματοπιστωτικής σταθερότητας, και

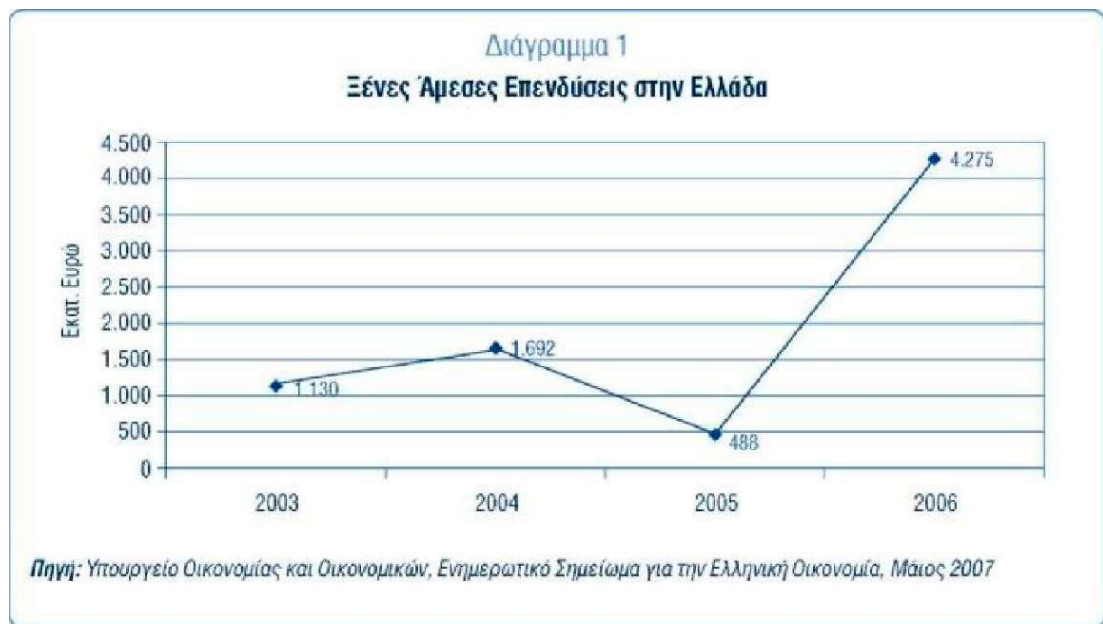
- τρίτον, στην παροχή εκ μέρους τους σύγχρονων υπηρεσιών υψηλής ποιότητας και διαρκώς χαμηλότερου συνολικού κόστους.

Πίνακας 1 \ Ποσοστό συμβολής Ενδιάμεσων Χρηματοπιστωτικών Οργανισμών στο ΑΕΠ (%)*	
2002	4,14
2003	3,60
2004	3,92
2005	3,95
2006	4,22
"Περιλαμβάνονται οι τράπεζες και οι λοιποί χρηματοπιστωτικοί οργανισμοί "	
Πηγή: ΕΣΥΕ, Ακαθάριστη προστιθέμενη αξία κατά κλάδο, 2000-2006	

Η κεφαλαιοποίηση των ελληνικών τραπεζών ανερχόταν, στις 30 Ιουνίου 2008, στα 45 δισ. ευρώ, ποσό που αντιστοιχεί στο 35,2% της συνολικής κεφαλαιοποίησης του Χρηματιστηρίου Αθηνών. Το μετοχολόγιο των εισηγμένων στο Χρηματιστήριο Αθηνών τραπεζών συντίθεται από ιδιώτες, Έλληνες και ξένους θεσμικούς επενδυτές, ασφαλιστικά ταμεία, καθώς και φορείς του ευρύτερου δημόσιου τομέα (σε διαρκώς μειούμενο ποσοστό), χαρακτηρίζεται από έντονη διασπορά, καθώς και από ενισχυμένη καθημερινή διαπραγματευσιμότητα.

Το γεγονός αυτό αποδεικνύει έμπρακτα την εμπιστοσύνη των επενδυτών, κάθε κατηγορίας, στις επιχειρηματικές επιλογές των ελληνικών τραπεζών, στην αποτελεσματικότητά τους, στην εξωστρέφεια την οποία έχουν επιδείξει και συνεχίζουν να επιδεικνύουν με συνέπεια, καθώς και στις προοπτικές περαιτέρω οργανικής ανάπτυξης και κερδοφορίας τους. Η παρατήρηση αυτή βασίζεται σε στοιχεία που καταγράφηκαν σε όλη τη διάρκεια της τελευταίας εξαετίας, ισχύει, όμως, ακόμα και στην τρέχουσα χρηματιστηριακή συγκυρία, η οποία είναι ιδιαίτερα επιβαρυνόμενη λόγω της διεθνούς χρηματοπιστωτικής αναταραχής που εκδηλώθηκε από το καλοκαίρι του 2007 και έχει πλήξει το σύνολο των οργανωμένων αγορών ανά την υφήλιο.

Ταυτόχρονα, η αναδιάρθρωση του ελληνικού τραπεζικού συστήματος εξακολουθεί να συντελείται παράλληλα με την αυξανόμενη διεθνοποίησή του. Μεγάλες ξένες εταιρείες, όπως, π.χ., η Credit Agricole, η Societe Generale, ο γαλλικός όμιλος AXA και η Dubai Financial, έχουν ήδη εισέλθει στον ελληνικό τραπεζικό (και εν γένει χρηματοπιστωτικό) κλάδο με εξαγορές που ξεπερνούν τα 4,5 δισ. ευρώ. Αυτό υποδηλώνει ότι η διεθνής αγορά διαβλέπει ότι η ελληνική οικονομία αποτελεί το εν

δυνάμει χρηματοπιστωτικό κέντρο της ΝΑ Ευρώπης.

- την εξαγορά ποσοστού 70% (2,1 δισ. ευρώ) της Εμπορικής Τράπεζας από την Credit Agricole, η οποία αποτελεί έναν από τους μεγαλύτερους χρηματοπιστωτικούς ομίλους της Ευρώπης και του κόσμου, κα
- την εξαγορά ποσοστού 100% (255 εκατ. ευρώ) της ALPHA Ασφαλιστικής από τον όμιλο AXA, ο οποίος κατέχει ηγετική θέση στον τομέα της κάλυψης χρηματοπιστωτικών κινδύνων, δραστηριοποιείται σε 19 ευρωπαϊκές χώρες και απασχολεί περισσότερους από 90.000 εργαζομένους.

6.6. ΔΙΕΘΝΗΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΤΡΑΠΕΖΩΝ

Οι ελληνικές τράπεζες έχουν εδραιώσει και συνεχίζουν να επεκτείνουν τη διεθνή παρουσία τους, ιδίως σε χώρες της Νοτιοανατολικής Ευρώπης, ενόψει και της

ευρωπαϊκής προοπτικής των περισσότερων από τις χώρες αυτές. Σήμερα, οι ελληνικές τράπεζες δραστηριοποιούνται πλέον σε 15 χώρες μέσω 45 θυγατρικών τραπεζών και υποκαταστημάτων. Η δραστηριότητα αυτή είχε ξεκινήσει λόγω της ανάγκης τραπεζικής στήριξης της αυξημένης ελληνικής επιχειρηματικής δραστηριότητας στην ευρύτερη αυτή γεωγραφική περιοχή. Σταδιακά, όμως, τα περιθώρια διασυνοριακής ανάπτυξης των ελληνικών τραπεζών διευρύνθηκαν αυτοτελώς, ιδίως όσον αφορά την παροχή υπηρεσιών λιανικής τραπεζικής και χρηματοδότησης επιχειρήσεων στην εν λόγω περιοχή αλλά και ευρύτερα.

Ενδεικτικό της επιτυχούς προσπάθειας επέκτασης των ελληνικών τραπεζικών ομίλων στο εξωτερικό αποτελεί το γεγονός ότι η συμβολή των εσόδων από τις δραστηριότητες στη Νοτιο-ανατολική Ευρώπη και την Τουρκία υπήρξε, το πρώτο εννεάμηνο του 2007, ιδιαίτερα σημαντική και διευρυμένη (18%) σε σχέση με το 2006 (12%) και το 2005 (7,5%). Αξίζει δε να σημειωθεί ότι πέραν των λοιπών πλεονεκτημάτων της, η γεωγραφική διάχυση προσφέρει επίσης τη δυνατότητα περαιτέρω διασποράς των αναλαμβανόμενων συνολικών κινδύνων.

Παρουσία ελληνικών τραπεζών στην αλλοδαπή μέσω θυγατρικών και υποκαταστημάτων
Στοιχεία 31.12.2007

Τράπεζα	Χώρα	Επωνυμία
ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ	1. Αίγυπτος	National Bank of Greece SA (Υποκατάστημα)
	2. Αλβανία	National Bank of Greece Sa (θυγατρική)
	3. Βουλγαρία	United Bulgarian Bank AD (θυγατρική)
	4. Η. Βασίλειο	National Bank of Greece SA (Υποκατάστημα)
	5. Κύπρος	National Bank of Greece (Cyprus) LTD (θυγατρική)
	6. Ν. Αφρική	The South African Bank of Athens (θυγατρική)
	7. ΠΓΔΜ	Storanska Banka AD- Skorje (θυγατρική)
	8. Ρουμανία	Banca Romaneasca SA (θυγατρική)
	9. Σερβία	Vojvodjanska Banka Ad Beograd (θυγατρική)
	10. Τουρκία	Finansbank Sa (θυγατρική)
EFG EUROBANK ERGASIAS	1. Βουλγαρία	Bulgarian Post Bank AD (θυγατρική)
	2. Η. Βασίλειο	Eurobank EFG (Υποκατάστημα)
	3. Κύπρος	Eurobank EFG (θυγατρική)
	4. Λουξεμβούργο	EFG Private Bank (Luxembourg) S.A. (θυγατρική)
	5. Ουκρανία	Universal Bank (θυγατρική)
	6. Πολωνία	Polbank EFG (Υποκαταστήματα)
	7. Ρουμανία	BancPost S.A. (θυγατρική)

	8. Σερβία	Eurobank EFG Stedionica A.D. Beograd (θυγατρική)
	9. Τουρκία	Tekfen Bank (θυγατρική)
ALPHA BANK	1. Αλβανία	ALPHA BANK (Υποκαταστήματα)
	2. Βουλγαρία	ALPHA BANK (Υποκαταστήματα)
	3. Η. Βασίλειο	ALPHA BANK London (θυγατρική)
		ALPHA BANK Jersey (θυγατρική της ALPHA BANK London)
	4. Κύπρος	ALPHA BANK CYPRUS LTD (θυγατρική)
	5. Ουκρανία	OJSC Astra Bank (θυγατρική)
	6. ΠΓΔΜ	ALPHA BANK AD SAPJE (θυγατρική)
	7. Ρουμανία	ALPHA BANK Romania (θυγατρική)
8. Σερβία	ALPHA BANK Srbija (θυγατρική)	
ΤΡΑΠΕΖΑ ΠΕΙΡΑΙΩΣ	1. Αίγυπτος	Piraeus Bank Egypt SAE (θυγατρική)
	2. Αλβανία	Tirana Bank I.B.C. (θυγατρική)
	3. Βουλγαρία	Piraeus Bank Bulgaria AD (θυγατρική)
	4. Η. Βασίλειο	Piraeus Bank (Υποκατάστημα)
	5. ΗΠΑ	Marathon National Bank of N.Y. (θυγατρική)
	6. Κύπρος	Τράπεζα ΠΕΙΡΑΙΩΣ Κύπρου LTD (θυγατρική) ¹⁵
	7. Ουκρανία	International Commerce Bank (θυγατρική)
	8. Ρουμανία	Piraeus Bank Romania (θυγατρική)
	9. Σερβία	Piraeus Bank AD Beograd (θυγατρική)

ΕΜΠΟΡΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ	1. Αλβανία	Emporiki Bank (Albania) SA (θυγατρική)
	2. Βουλγαρία	Emporiki Bank (Bulgaria) AD (θυγατρική)
	3. Η. Βασίλειο	Emporiki Bank (Υποκατάστημα)
	4. Κύπρος	Emporiki Bank (Κύπρος) (θυγατρική)
	5. Ρουμανία	Emporiki Bank (Romania) SA (θυγατρική)
ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ	1. Γερμανία	ΑΤΕbank (Υποκατάστημα)
	2. Ρουμανία	ΑΤΕbank Romania (θυγατρική)
Πηγή: Δημοσιευμένα στοιχεία τραπεζών		

Σε επίπεδο επιχειρηματικών εξελίξεων κατά το 2006, τέσσερις μεγάλοι ελληνικοί τραπεζικοί όμιλοι προχώρησαν σε εξαγορά τραπεζών στο εξωτερικό συνολικής επένδυσης 3,07 δισ. Ευρώ

Εξαγορές αλλοδαπών τραπεζών που πραγματοποιήθηκαν από τις ελληνικές τράπεζες το 2006				
	Εξαγόραζαν	Αριθμός Καταστημάτων	Αριθμός Προσωπικού	Επένδυση (δισ. ευρώ)
Βουλγαρία DZI Bank	EFG EUROBANK ERGASIAS	174	1.300	0,16
Ουκρανία Universal Bank	EFG EUROBANK ERGASIAS	32	480	0,05
Ρουμανία MindBank16	ΑΓΡΟΤΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ	12	262	0,05
Σερβία Vojvodjanska AIK Bank17	ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ	175	2.406	0,36
	ΑΓΡΟΤΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ	48	384	0,10
Τουρκία Finansbank Tekfenbank	ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ	328	8.500	2,21
	EFG EUROBANK ERGASIAS	31	557	0,14
ΣΥΝΟΛΟ		800	13.890	3,07
Πηγή: Στοιχεία τραπεζών σε ΕΕΤ)				

Οι ελληνικές τράπεζες κατέχουν ήδη σημαντική θέση στα τραπεζικά συστήματα των χωρών της Νοτιοανατολικής Ευρώπης και της Τουρκίας. Στις χώρες που δραστηριοποιούνται σήμερα οι ελληνικές τράπεζες, μέσω θυγατρικών και υποκαταστημάτων, διαθέτουν ήδη ένα δίκτυο καταστημάτων που προσεγγίζει τις 3.000 μονάδες, με προσωπικό άνω των 42.000 άμεσα απασχολουμένων, συνεχίζοντας:

- να στηρίζουν την εξωστρέφεια και τις διασυννοριακές πρωτοβουλίες των ελληνικών επιχειρήσεων, και
- να παρέχουν υπηρεσίες υψηλής ποιότητας στο Δημόσιο, τους ιδιώτες και τις επιχειρήσεις στις χώρες εγκατάστασης.

6.7. ΕΠΙΠΕΔΟ ΕΠΙΤΟΚΙΩΝ ΚΑΙ ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗΣ ΤΟΥΣ

6.7.1. ΕΠΙΤΟΚΙΑ ΔΑΝΕΙΣΜΟΥ

Η σύγκλιση των ονομαστικών τραπεζικών επιτοκίων δανεισμού ανάμεσα στην Ελλάδα και στα υπόλοιπα κράτη μέλη της ευρωζώνης είναι τα τελευταία χρόνια διαρκής. Αυτό κατέστη εφικτό λόγω ιδίως:

της συνεχούς ενίσχυσης του ανταγωνισμού στο ελληνικό τραπεζικό σύστημα, και της ανάπτυξης από τις τράπεζες πιο αποτελεσματικών μεθόδων υπολογισμού και διαχείρισης του πιστωτικού κινδύνου.

Μεταβολές στα ονομαστικά επιτόκια των Νομισματικών Χρηματοπιστωτικών Ιδρυμάτων (ΝΧΙ) 40

(μονάδες βάσης: μέσοι όροι περιόδου μεταξύ Μαρτίου και Μαΐου 2006 μείον τους μέσους όρους περιόδου μεταξύ

Ιανουαρίου και Μαρτίου 2003)

Στεγαστικά Δάνεια

	Επιτόκιο κυμαινόμενο έως 1 έτος	Επιτόκιο του ενός και έως 5 έτη	άνω Επιτόκιο των 5 και έως 10 έτη	άνω Επιτόκιο των 10 ετών
EU-12	-45	-47	-89	-93
Ελλάδα	-61	-150	-165	-33

Καταναλωτικά Δάνεια

	Υπεραναλήψ εις ¹	Επιτόκιο κυμαινόμενο έως 1 έτος	Επιτόκιο του ενός και έως 5 έτη	άνω Επιτόκιο των 5 ετών
EU-12	-55	24	-100	-52
Ελλάδα	-146	-289	-118	36

1 Από πιστωτικές κάρτες, ανοιχτά δάνεια και τρεχούμενους λογαριασμούς.

Πηγή: European Central Bank, Differences in MFI Interest Rates across Euro Area Countries, September 2006

Ειδικότερα,, όπως προκύπτει από τα στοιχεία που δημοσιεύει η Τράπεζα της Ελλάδος, τα ελληνικά επιτόκια συγκρινόμενα με τους μέσους όρους επιτοκίων στα υπόλοιπα κράτη μέλη της ευρωζώνης, έχουν συγκλίνει σε όλες τις κατηγορίες χορηγήσεων, δηλαδή:

την επιχειρηματική πίστη, η οποία αντιστοιχούσε, το Νοέμβριο του 2007, στο 53,4% των συνολικών πιστώσεων,

τη στεγαστική πίστη, συμπεριλαμβανομένων και των τιτλοποιημένων στεγαστικών δανείων (η οποία, το Νοέμβριο του 2007, αντιστοιχούσε στο 31,5% των συνολικών πιστώσεων), όπου στην Ελλάδα ισχύουν τα χαμηλότερα επιτόκια από όλα τα κράτη μέλη της ευρωζώνης, και

την καταναλωτική πίστη, συμπεριλαμβανομένων και των τιτλοποιημένων καταναλωτικών δανείων (η οποία, το Νοέμβριο του 2007, αντιστοιχούσε στο 15,1% των συνολικών πιστώσεων).

Σε συνολική βάση, προκύπτει ότι η διαφορά ανάμεσα στην Ελλάδα και στα υπόλοιπα κράτη μέλη της ευρωζώνης όσον αφορά τα ονομαστικά τραπεζικά επιτόκια δανεισμού προς νοικοκυριά και επιχειρήσεις, για όλες τις κατηγορίες νέων δανείων, κυμαίνεται από -0,71% έως 1,26%. Οι λόγοι δε στους οποίους οφείλονται οι αποκλίσεις που σημειώνονται σε σχέση με το μέσο όρο της ευρωζώνης αναλύονται κατωτέρω κατά την ανάπτυξη των παραγόντων βάσει των οποίων διαμορφώνονται τα επιτόκια (υπό 2). Σε συνδυασμό, ωστόσο, με τα στοιχεία των Πινάκων 10 και 12, οι οποίοι αναφέρονται στο σύνολο των υπολοίπων των υφιστάμενων δανείων (παλαιών και νέων), παρατηρείται σημαντική αποκλιμάκωση των επιτοκίων καταναλωτικής, στεγαστικής και επιχειρηματικής πίστης τα τελευταία χρόνια, τόσο σε απόλυτο αριθμό όσο και συγκριτικά με τα υπόλοιπα κράτη μέλη της ευρωζώνης.

Δεν πρέπει, επίσης, να παραβλέπεται το γεγονός ότι σε αρκετά κράτη μέλη της ευρωζώνης τα ονομαστικά επιτόκια χορηγήσεων είναι υψηλότερα από ότι στην Ελλάδα.

6.7.2. ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗΣ ΤΩΝ ΕΠΙΤΟΚΙΩΝ

Η απόκλιση που σε ορισμένες κατηγορίες τραπεζικών προϊόντων και υπηρεσιών συνεχίζει - παρότι συρρικνωμένη - να παρατηρείται στην Ελλάδα, σε σύγκριση με τον

αντίστοιχο μέσο όρο στα υπόλοιπα κράτη μέλη της ευρωζώνης, οφείλεται σε διάφορους παράγοντες που συνεπάγονται πρόσθετο κόστος:

ορισμένοι από αυτούς είναι εξωγενείς σε σχέση με το τραπεζικό σύστημα, όπως η χαμηλότερη πιστοληπτική ικανότητα της χώρας μας, ο υψηλότερος πληθωρισμός και το σχετικά αυστηρότερο ρυθμιστικό πλαίσιο λειτουργίας των ελληνικών τραπεζών (βλέπε παρακάτω, υπό α), και ορισμένοι ενδογενείς, όπως οι διαφορετικές συνθήκες ζήτησης και προσφοράς (τόσο στο σύνολο όσο και στις επιμέρους κατηγορίες δανείων), η κατά μέσο όρο σχετικά χαμηλότερη πιστοληπτική ικανότητα των ελληνικών τραπεζών, σε σύγκριση με εκείνες τραπεζών που λειτουργούν σε άλλα κράτη μέλη της ευρωζώνης (λόγω του μικρότερου μεγέθους τους και, για ορισμένες εξ αυτών, λόγω των μη εξυπηρετούμενων δανείων που ανατρέχουν στο παρελθόν), η επάρκεια των εξασφαλίσεων και ο πιστωτικός και λειτουργικός κίνδυνος στον οποίο εκτίθενται οι τράπεζες (βλέπε παρακάτω, υπό β).

Στο σημείο αυτό θα πρέπει, επίσης, να επισημανθεί το υψηλότερο λειτουργικό κόστος που συνεπάγονται για τις ελληνικές τράπεζες οι γεωγραφικές ιδιαιτερότητες της χώρας μας, δεδομένου ότι απαιτείται ένα ευρύ δίκτυο καταστημάτων σε απομακρυσμένες νησιωτικές ή ορεινές περιοχές για να υποστηριχθεί, όπως επιβάλλεται, η ανάπτυξη της τοπικής οικονομίας και κοινωνίας.

Σε κάθε περίπτωση, μεταξύ των κρατών μελών της ευρωζώνης, τα ονομαστικά επιτόκια, τόσο των καταθέσεων όσο και των τραπεζικών δανείων προς ιδιώτες και επιχειρήσεις, εξακολουθούν να διαφέρουν από χώρα σε χώρα. Οι διαφορές αυτές οφείλονται στην επίδραση πολλών παραγόντων, κοινός παρονομαστής των οποίων είναι ότι, ακόμη και μετά τη νομισματική ενοποίηση, πολλές από τις συνθήκες που διαμορφώνουν τους όρους λειτουργίας και το κόστος κεφαλαίων των τραπεζών εξακολουθούν να διαφέρουν αισθητά μεταξύ των κρατών μελών. Από τη λεπτομερή ανάγνωση των ευρημάτων σχετικής έκθεσης της ΕΚΤ συνάγεται επίσης ότι υπάρχει μια σχετική ανομοιογένεια των προσφερόμενων ανά κράτος μέλος τραπεζικών προϊόντων και υπηρεσιών, αλλά και διαφορές στην κατ' είδος ταξινόμηση και στατιστική καταγραφή τους

(Α) ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ ΕΞΩΓΕΝΕΙΣ ΣΕ ΣΧΕΣΗ ΜΕ ΤΟ ΤΡΑΠΕΖΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ:

- Πιστοληπτική διαβάθμιση (credit rating) της χώρας.

Η πιστοληπτική ικανότητα κάθε χώρας αξιολογείται από τους διεθνείς οίκους αξιολόγησης, με βάση τα λεγόμενα «μακροοικονομικά θεμελιώδη». Σε αυτά περιλαμβάνονται, κυρίως, το μέγεθος και οι προοπτικές του δημόσιου χρέους, η κατάσταση του ισοζυγίου πληρωμών, το συγκριτικό κόστος και η σχετική ανταγωνιστικότητα των εγχώριων προϊόντων, καθώς, επίσης, και μια σειρά διαρθρωτικών χαρακτηριστικών της οικονομίας, τα οποία επηρεάζουν την επιχειρηματικότητα (υποδομές, δημόσια διοίκηση) ή το βαθμό ευελιξίας και προσαρμοστικότητας των επιμέρους αγορών της οικονομίας (όπως για παράδειγμα οι συνθήκες αγοράς εργασίας και το ρυθμιστικό πλαίσιο). Καθοριστικό, επίσης, κριτήριο αξιολόγησης είναι οι κατευθύνσεις της μακροοικονομικής πολιτικής που οι αγορές διαβλέπουν ότι η χώρα αυτή θα εφαρμόζει στο ορατό μέλλον. Λόγου χάρη, όσο ταχύτερα εκτιμάται ότι θα μειώνεται το δημόσιο χρέος μιας χώρας, τόσο υψηλότερα βαθμολογείται η πιστοληπτική της ικανότητα και τόσο φθηνότερα μπορούν να δανείζονται από τις αγορές ο δημόσιος και ο ιδιωτικός τομέας (τράπεζες και λοιπές επιχειρήσεις).

Ρυθμός πληθωρισμού. Στις χώρες που έχουν υψηλότερο πληθωρισμό, τα επιτόκια όλων των κατηγοριών τραπεζικού και εξωτραπεζικού δανεισμού είναι και αυτά υψηλότερα, ώστε να αντισταθμίζεται η απώλεια αγοραστικής δύναμης την οποία υφίστανται τα κεφάλαια στο χρονικό διάστημα από τη χορήγηση μέχρι την εξόφληση του δανείου.

Ρυθμιστικό πλαίσιο. Σε κάθε χώρα οι τράπεζες λειτουργούν μέσα σε ένα λεπτομερές ρυθμιστικό πλαίσιο, που έχει διαμορφωθεί και εξελίσσεται με στόχο την ικανοποίηση ποικίλων αιτημάτων πολιτικής (όπως, ενδεικτικά, η διασφάλιση της σταθερότητας του χρηματοπιστωτικού συστήματος, η προστασία των καταναλωτών και η καταπολέμηση του οικονομικού εγκλήματος). Οι ρυθμιστικές υποχρεώσεις προς τις οποίες οι τράπεζες οφείλουν να συμμορφώνονται (π.χ. απαιτήσεις κεφαλαιακής επάρκειας, υποχρεώσεις εσωτερικής διακυβέρνησης, υποχρεώσεις ταυτοποίησης των πελατών, απαιτήσεις ανάπτυξης εξελιγμένων μεθόδων υπολογισμού και διαχείρισης κινδύνων, υποχρεώσεις διαφάνειας, κ.λπ.) συνιστούν αναπόφευκτο συστατικό στοιχείο του κόστους κεφαλαίων, το οποίο τελικά επιβαρύνει την πελατεία (καταθέτες και δανειολήπτες) και τους μετόχους των τραπεζών. Όσο μεγαλύτερες είναι οι

επιβαρύνσεις και οι περιορισμοί που επιβάλλονται στις τράπεζες για την ικανοποίηση αυτών των ρυθμιστικών υποχρεώσεων, τόσο επαχθέστερη είναι και η επίδρασή τους στο κόστος των τραπεζικών κεφαλαίων και στη διαμόρφωση υψηλότερων επιτοκίων.

(B)ΕΝΔΟΓΕΝΕΙΣ ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ ΤΟΥ ΤΡΑΠΕΖΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ:

Συνθήκες ανταγωνισμού και δυνάμεις προσφοράς και ζήτησης.

Στις οικονομίες της αγοράς, η διαμόρφωση των επιτοκίων επηρεάζεται από τις συνθήκες ανταγωνισμού που επικρατούν στον πιστωτικό τομέα και από τις δυνάμεις της προσφοράς και ζήτησης δανειακών κεφαλαίων, τις οποίες τροφοδοτούν πολλοί παράγοντες ταυτοχρόνως, όπως ενδεικτικά, το διαθέσιμο εισόδημα, οι μακροοικονομικές προσδοκίες, η διάρθρωση της πιστωτικής αγοράς και οι διοικητικοί περιορισμοί.

Πιστοληπτική διαβάθμιση κάθε τράπεζας. Αξιολογείται από διεθνείς οίκους αξιολόγησης με συνεκτίμηση διαφόρων κριτηρίων, όπως κυρίως το μέγεθος, η φερεγγυότητα, η διάρθρωση και η ποιότητα του ενεργητικού και του παθητικού, τα οικονομικά αποτελέσματα και οι προοπτικές περαιτέρω ανάπτυξής της.

Επάρκεια εξασφαλίσεων και πιστωτικός κίνδυνος. Η έλλειψη εξασφαλίσεων, καθώς και η έκταση του πιστωτικού κινδύνου αιτιολογεί γιατί τα καταναλωτικά δάνεια έχουν υψηλότερο επιτόκιο από τα στεγαστικά ή τα επιχειρηματικά. Ενώ τα δάνεια των δύο τελευταίων κατηγοριών καλύπτονται, στην πλειονότητά τους, από εμπράγματα ή άλλες εξασφαλίσεις, τα περισσότερα καταναλωτικά δάνεια χορηγούνται χωρίς. Ως εκ τούτου, τα καταναλωτικά δάνεια τιμολογούνται με υψηλότερο επιτόκιο για δύο λόγους: πρώτον, διότι εκθέτουν την τράπεζα σε υψηλότερο πιστωτικό κίνδυνο, δηλαδή σε μεγαλύτερη πιθανότητα επισφάλειας και δεύτερον, διότι, ακριβώς λόγω της έλλειψης εξασφαλίσεων, απαιτούνται από τις εποπτικές αρχές, υψηλότερες προβλέψεις για την περίπτωση μη ομαλής εξυπηρέτησής τους.

Λειτουργικός κίνδυνος ανά προϊόν ή υπηρεσία. Η δομή, τα χαρακτηριστικά και ο τρόπος χρήσης κάθε προϊόντος ή υπηρεσίας, απαιτεί την ύπαρξη ανάλογων με τη φύση του κάθε προϊόντος υποδομών, ο βαθμός ασφάλειας των οποίων ποικίλλει, συναρτάται δε και από τον ανθρώπινο παράγοντα. Ο βαθμός έκθεσης στο συγκεκριμένο κίνδυνο εξηγεί, εκτός των άλλων, τις διαφορές που παρατηρούνται διεθνώς ανάμεσα στα επιτόκια των λοιπών καταναλωτικών δανείων και τα πάντοτε

υψηλότερα αυτών επιτόκια των πιστωτικών καρτών, οι συναλλαγές των οποίων πραγματοποιούνται στο σύνολο τους εκτός τραπεζικού καταστήματος, απαιτούν υψηλότερες επενδύσεις ασφάλειας, ενώ κυρίαρχο χαρακτηριστικό τους είναι η διαρκής ανακύκλωση της πίστωσης που συνεπάγεται υψηλότερο κόστος διαχείρισης.

6.8 Η ΔΟΜΗ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΤΡΑΠΕΖΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ

Στα τέλη του 2008, λειτουργούσαν στην Ελλάδα 66 πιστωτικά ιδρύματα. Από αυτά, 49 είναι εμπορικές τράπεζες (19 με έδρα την Ελλάδα και 30 με έδρα χώρα του εξωτερικού), ένα είναι ειδικό πιστωτικό ίδρυμα (το Ταμείο Παρακαταθηκών και Δανείων) και 16 είναι συνεταιριστικές τράπεζες.

Τα περισσότερα από τα πιστωτικά ιδρύματα που δραστηριοποιούνται στην Ελλάδα αλλά έχουν την έδρα τους στο εξωτερικό είναι ευρωπαϊκά και συνήθως έχουν πολύ περιορισμένο αριθμό καταστημάτων. Ο κύριος τομέας δραστηριοποίησής τους είναι η χρηματοδότηση της ναυτιλίας και η κάλυψη των αναγκών μεγάλων πελατών τους. Το σχετικά μικρό μέγεθος της ελληνικής τραπεζικής αγοράς και η ισχυρή ανταγωνιστική θέση των ελληνικών τραπεζών είναι οι κύριοι λόγοι που απέτρεψαν τις ξένες εμπορικές τράπεζες από τη διεκδίκηση εντονότερης παρουσίας στη λιανική τραπεζική και τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις που, μεταξύ άλλων, θα απαιτούσε σημαντικές επενδύσεις για τη δημιουργία εκτεταμένου δικτύου καταστημάτων. Εξαίρεση αποτελούν οι τρεις κυπριακές τράπεζες που φαίνεται ότι θεωρούν την ελληνική αγορά ως δική τους "ενδοχώρα", καθώς και μια ομάδα διεθνούς εμβέλειας τραπεζών (Credit Agricole, Societe Generale, Citibank και HSBC) που, στο πλαίσιο της προβολής τους ως τράπεζες που δραστηριοποιούνται σε παγκόσμιο επίπεδο, έκριναν σκόπιμο να αποκτήσουν ουσιαστική παρουσία στη χώρα μας είτε μέσω εξαγοράς υφιστάμενης ελληνικής τράπεζας, είτε μέσω οργανικής ανάπτυξης. Ειδική περίπτωση αποτελεί η Millenium Bank που ξεκίνησε ως εγχείρημα δημιουργίας μιας νέας, σύγχρονων αντιλήψεων, τράπεζας με τη συνεργασία Ελλήνων και Πορτογάλων επενδυτών.

Παρατηρώντας τη σημερινή διάρθρωση του ελληνικού τραπεζικού συστήματος και συγκρίνοντάς την με αυτήν 10-12 χρόνια πριν, δηλαδή λίγο πριν την υιοθέτηση του ευρώ και της πραγματοποίησης του πρώτου μεγάλου κύματος συγχωνεύσεων και εξαγορών, παρατηρούμε μια αξιοσημείωτη σταθερότητα ως προς

το ποσοστό συμμετοχής των ξένων πιστωτικών ιδρυμάτων. Σύμφωνα με στοιχεία της Τράπεζας της Ελλάδος, στα τέλη του 1997 η παρουσία των ξένων τραπεζών (θυγατρικές και υποκαταστήματα) στο ελληνικό τραπεζικό σύστημα ανερχόταν βάσει του ενεργητικού στο 17% περίπου. Σήμερα, παρά τις εξαγορές των τελευταίων χρόνων (Εμπορικής, Γενικής) και τη δημιουργία της Marfin Egnatia Bank, το ποσοστό αυτό εκτιμάται λίγο πάνω από το 20%.

Αντίθετα, οι μεγάλες αλλαγές που σημειώθηκαν την τελευταία δεκαετία στο ελληνικό τραπεζικό σύστημα αποτυπώνονται σε δύο καίριας σημασίας χαρακτηριστικά του: α) στην έκλειψη σχεδόν όλων των ειδικών πιστωτικών ιδρυμάτων και β) τη ραγδαία μείωση της επιρροής του ελληνικού Δημοσίου με τη σταδιακή πώληση των μεριδίων που κατείχε σε διάφορες πρώην κρατικές τράπεζες. Είναι ενδεικτικό ότι στα τέλη του 1997 τα μερίδια των κτηματικών και των επενδυτικών τραπεζών στο σύνολο των χορηγήσεων ανερχόταν στο 9% και 3% αντίστοιχα, ενώ βάσει του κριτηρίου της ιδιοκτησίας, τα κρατικού ενδιαφέροντος πιστωτικά ιδρύματα αποσπούσαν σχεδόν τα τρία τέταρτα του συνόλου των χορηγήσεων και των καταθέσεων έναντι 12% στις χορηγήσεις και 16% στις καταθέσεις σήμερα.

Χαρακτηριστικό της ελληνικής τραπεζικής αγοράς είναι και η διαχρονική σταθερότητα κατά την τελευταία δεκαετία του ποσοστού που κατέχουν τα πέντε μεγαλύτερα πιστωτικά ιδρύματα, το οποίο ανέρχεται περίπου στα δύο τρίτα του συνόλου του ενεργητικού. Το ποσοστό αυτό κρίνεται υψηλό αφού στη ζώνη του ευρώ, σύμφωνα με στοιχεία της ΕΚΤ, ο αντίστοιχος (μη σταθμισμένος) μέσος όρος διαμορφώνεται το 2007 στο 54.7%, με τα μεγάλα κράτη-μέλη της ΟΝΕ να εμφανίζουν μικρότερο βαθμό συγκέντρωσης (Γερμανία: 22%, Ιταλία: 33.1%, Γαλλία: 51.8%, Ισπανία: 41%).

6.9. ΧΡΗΜΑΤΙΣΤΗΡΙΑΚΕΣ ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ

Ο ευρύτερος δείκτης Dow Jones EURO STOXX, ο οποίος καταρτίζεται με βάση τις τιμές ενός μεγάλου αριθμού μετοχών που προέρχονται μόνο από χώρες της ζώνης του ευρώ, παρουσίασε συνεχή πτώση σε όλη τη διάρκεια του 2002, η οποία όμως εντάθηκε μετά τον Απρίλιο. Στις 9 Οκτωβρίου 2002, ο δείκτης Dow Jones EURO STOXX έφθασε στο χαμηλότερο επίπεδο από τον Απρίλιο του 1997. Μετά τις 9 Οκτωβρίου και μέχρι τις αρχές Δεκεμβρίου του 2002 η πτωτική πορεία αντιστράφηκε, στη

συνέχεια όμως οι τιμές των μετοχών μειώθηκαν εκ νέου και στις 13 Φεβρουαρίου 2003 έφθασαν σχεδόν στο επίπεδο της 9ης Οκτωβρίου 2002. Ο δείκτης Dow Jones EURO STOXX παρουσίασε μείωση κατά 34,5% στο τέλος Δεκεμβρίου του 2002, σε σύγκριση με το τέλος Δεκεμβρίου του 2001, και υποχώρησε περαιτέρω στις αρχές του 2003 (κατά 7,1% μεταξύ της 30ής Δεκεμβρίου 2002 και της 14ης Φεβρουαρίου 2003). Η διακύμανση των τιμών των μετοχών διατηρήθηκε σε χαμηλά επίπεδα το πρώτο εξάμηνο του 2002, όμως από τον Ιούνιο υπερέβη τη μέση διακύμανση των ετών 2000 και 2001. Η πτώση των τιμών των μετοχών στη ζώνη του ευρώ και η αύξηση της διακύμανσης τους οφείλονται στην αναθεώρηση προς τα κάτω των προσδοκιών σχετικά με το ρυθμό οικονομικής ανάκαμψης στη ζώνη του ευρώ και τα οικονομικά αποτελέσματα των εταιριών, καθώς και στις γεωπολιτικές εντάσεις. Επίσης, συνδέονται με την πτώση των τιμών των μετοχών στις ΗΠΑ, όπου επιπρόσθετα αμφισβητήθηκε η αξιοπιστία της λογιστικής απεικόνισης των αποτελεσμάτων ορισμένων επιχειρήσεων, ενώ υπήρξαν και περιπτώσεις κακοδιοίκησης εταιριών. Οι τιμές των μετοχών του τομέα της τεχνολογίας παρουσίασαν τη μεγαλύτερη μείωση, η οποία έφθασε στο 51,8% μεταξύ τέλους Δεκεμβρίου του 2001 και τέλους Δεκεμβρίου του 2002, αλλά και τη μεγαλύτερη μεταβλητότητα σε όλη τη διάρκεια του 2002 .

6.10 Η ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΕΠΙΠΕΔΟΥ ΤΩΝ ΤΙΜΩΝ ΤΟ 2002 ΕΛΛΑΔΑ (ΠΛΗΘΩΡΙΣΜΟΣ)

Ο μέσος ετήσιος ρυθμός του πληθωρισμού για ολόκληρο το 2002 διαμορφώθηκε τελικά σε 3,6% βάσει του ΔΤΚ, παρουσιάζοντας μικρή άνοδο σε σύγκριση με το 2001 (3,4%). Εξάλλου, με βάση τον Εναρμονισμένο Δείκτη Τιμών Καταναλωτή (ΕνΔΤΚ), ο μέσος ετήσιος ρυθμός του πληθωρισμού στην Ελλάδα διαμορφώθηκε το 2002 στο 3,9% (έναντι 3,7% το 2001). Έτσι η απόκλισή του από το μέσο ετήσιο πληθωρισμό στη ζώνη του ευρώ (ο οποίος ήταν 2,2% το 2002, έναντι 2,5% το 2001) αυξήθηκε σε 1,7 εκατοστιαία μονάδα. Ωστόσο, το Δεκέμβριο του 2002 η απόκλιση του ετήσιου ρυθμού του πληθωρισμού βάσει του ΕνΔΤΚ μειώθηκε σε 1,2 εκατ. μονάδα και τον Ιανουάριο του 2003 σε 1,1 εκατ. μονάδα .

Ο πυρήνας του πληθωρισμού έμεινε ουσιαστικά αμετάβλητος το 2002. Επισημαίνεται όμως ότι η απόκλιση του πυρήνα του πληθωρισμού από το αντίστοιχο

μέγεθος στη ζώνη του ευρώ περιορίστηκε σε 1,4 εκατοστιαία μονάδα το 2002, από 1,8 εκατοστιαία μονάδα το 2001.

Το τελευταίο δίμηνο του 2002 ο ετήσιος ρυθμός του πληθωρισμού (βάσει του ΔΤΚ) επιβραδύνθηκε ελαφρά (σε 3,4% το Δεκέμβριο, από 3,7% τον Οκτώβριο), κυρίως επειδή το διάστημα αυτό ο ετήσιος ρυθμός μεταβολής των τιμών των νωπών οπωροκηπευτικών εξελίχθηκε ευνοϊκά (από +8,1% τον Οκτώβριο σε -9,1% το Δεκέμβριο), με αποτέλεσμα να υπεραντισταθμιστεί η επιτάχυνση του ετήσιου ρυθμού ανόδου των τιμών των καυσίμων (από 4,3% τον Οκτώβριο σε 12,1% το Δεκέμβριο). Ο πυρήνας του πληθωρισμού (βάσει του ΔΤΚ χωρίς καύσιμα και νωπά οπωροκηπευτικά) διατηρήθηκε σταθερός στο 3,5% τους τελευταίους τρεις μήνες του 2002. Μεταξύ των ειδών που περιλαμβάνονται στον "πυρήνα", τον υψηλότερο ετήσιο ρυθμό ανόδου των τιμών εμφάνισαν το Δεκέμβριο του 2002 οι υπηρεσίες (4,3%) και ιδιαίτερα τα ασφάλιστρα (6,8%), τα ξενοδοχεία-καφέ-εστιατόρια (6,4%), οι ιατρικές υπηρεσίες εκτός νοσοκομείων (6,3%), τα ενοίκια (5,4%), οι υπηρεσίες μεταφορών (5,1%) και η νοσοκομειακή περίθαλψη (4,9%). Από τα αγαθά εκτός καυσίμων και νωπών οπωροκηπευτικών, σχετικά υψηλό ετήσιο ρυθμό ανόδου (3,8%) εμφάνισαν το Δεκέμβριο τα επεξεργασμένα είδη διατροφής, στα οποία περιλαμβάνονται και τα μη αλκοολούχα ποτά (ο ρυθμός ήταν ακόμη υψηλότερος το μεγαλύτερο διάστημα του έτους, 4,3% κατά μέσον όρο).

Τέλος, σε επίπεδο χονδρικής πώλησης, ο μέσος ετήσιος ρυθμός ανόδου των τιμών των "εγχώριων βιομηχανικών αγαθών για εσωτερική κατανάλωση και των εισαγόμενων αγαθών (εκτός καυσίμων)" το 2002 ήταν αισθητά χαμηλότερος από ότι το 2001 (1,8% έναντι 2,8% — βλ. Διαγράμματα 13 και 14). Επιπλέον, το Δεκέμβριο του 2002, ο ετήσιος ρυθμός ανόδου του δείκτη αυτού είχε υποχωρήσει στο 1,6%. Κατά κανόνα, η τρέχουσα εξέλιξη των τιμών χονδρικής πώλησης παρέχει χρήσιμες ενδείξεις για τη μελλοντική εξέλιξη των τιμών καταναλωτή

6.11. ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΤΙΚΟΙ ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ ΤΟΥ ΠΛΗΘΩΡΙΣΜΟΥ ΤΟ 2002

Στη μικρή αύξηση του μέσου ετήσιου πληθωρισμού το 2002 συνέβαλαν, μεταξύ άλλων, ορισμένοι έκτακτοι ή εξωγενείς παράγοντες. Συγκεκριμένα, λόγω της ανόδου των τιμών των καυσίμων στην παγκόσμια αγορά στη διάρκεια του 2002, το μέσο ετήσιο επίπεδο των εγχώριων λιανικών τιμών τους εμφάνισε μόνο μικρή μείωση

το 2002 (1,7%, έναντι -4,8% το 2001), ενώ ο ετήσιος ρυθμός μεταβολής διαμορφώθηκε σε 12,1% το Δεκέμβριο του 2002 (έναντι -18,3% το Δεκέμβριο του 2001). Επίσης, επειδή οι τιμές των νωπών οπωροκηπευτικών ήταν, λόγω της κακοκαιρίας, πολύ υψηλές το Δεκέμβριο του 2001 και τον Ιανουάριο του 2002, ο μέσος ετήσιος ρυθμός ανόδου τους έφθασε το 13,8% το 2002 (από 9,2% το 2001). Ακόμη, οι στρογγυλοποιήσεις τιμών ή οι ανατιμήσεις που έγιναν με αφορμή ή πρόσχημα την κυκλοφορία του ευρώ, ιδιαίτερα τους πρώτους μήνες του 2002, εκτιμάται ότι προσέθεσαν περίπου μισή εκατοστιαία μονάδα στον ετήσιο ρυθμό ανόδου του ΔΤΚ.

Αυξητική επίδραση στον πληθωρισμό είχε και η διεύρυνση των περιθωρίων κέρδους σε ορισμένους κλάδους οικονομικής δραστηριότητας που επηρεάζουν ιδιαίτερα τη διαμόρφωση των τιμών καταναλωτή και του ρυθμού ανόδου των τιμών χονδρικής πώλησης για την ίδια (κατά προσέγγιση) κατηγορία αγαθών, η οποία ίσως υποδηλώνει ανεπαρκείς ανταγωνιστικές συνθήκες στον τομέα του λιανικού εμπορίου. Τέλος, οι σχετικά υψηλοί ρυθμοί αύξησης των τιμών των υπηρεσιών που παρέχονται από τον ιδιωτικό τομέα επίσης υποδηλώνουν ανεπαρκείς ανταγωνιστικές συνθήκες λειτουργίας στις αντίστοιχες αγορές και, ενδεχομένως, υπερβάλλουσα ζήτηση.

Η δυσμενής επίδραση των ανωτέρω παραγόντων στην πορεία του πληθωρισμού το 2002 υπεραντιστάθμισε ελαφρά την ευνοϊκή επίδραση που άσκησε αφενός η εξέλιξη των διεθνών τιμών των εισαγόμενων προϊόντων και η ανατίμηση του ευρώ και αφετέρου (σε μικρότερο βαθμό) η μείωση των τιμών των τηλεπικοινωνιακών υπηρεσιών, λόγω της έντασης του ανταγωνισμού στην απελευθερωμένη αγορά.

Με ιδιαίτερη προσοχή πρέπει να εξεταστεί η συμβολή της εξέλιξης του κόστους εργασίας ανά μονάδα προϊόντος στην πορεία του πληθωρισμού. Σύμφωνα με αναθεωρημένες εκτιμήσεις της Τράπεζας της Ελλάδος, ο ρυθμός ανόδου του κόστους εργασίας ανά μονάδα προϊόντος στο σύνολο της οικονομίας ήταν το 2002 ελαφρά χαμηλότερος από ότι το 2001 (2,7% έναντι 2,8%), ενώ στον επιχειρηματικό τομέα επιβραδύνθηκε αισθητά (σε 1,8% το 2002, από 3,2% το 2001).

6.12. ΙΣΟΖΥΓΙΟ ΤΡΕΧΟΥΣΩΝ ΣΥΝΑΛΛΑΓΩΝ

Το έλλειμμα του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών αυξήθηκε το 2002 κατά 951 εκατ. ευρώ και διαμορφώθηκε σε 9.120 εκατ. ευρώ. Η εξέλιξη αυτή αντανακλά κυρίως τον περιορισμό του πλεονάσματος του ισοζυγίου των μεταβιβάσεων και τη διεύρυνση του ελλείμματος του εμπορικού ισοζυγίου. Η τελευταία συνδέεται τόσο με την αύξηση του ελλείμματος του ισοζυγίου των αγαθών εκτός καυσίμων όσο και με την άνοδο των καθαρών εισαγωγών καυσίμων. Μικρή αύξηση παρατηρήθηκε και στο έλλειμμα του ισοζυγίου των εισοδημάτων. Οι εξελίξεις αυτές αντισταθμίστηκαν μόνο εν μέρει από την εμφανιζόμενη σημαντική άνοδο του πλεονάσματος του ισοζυγίου των υπηρεσιών. Συνολικά, η διαμόρφωση του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών το 2002 επηρεάστηκε από την επιβράδυνση της ανόδου της εξωτερικής ζήτησης, καθώς και από την υποχώρηση της ανταγωνιστικότητας, στην οποία οδήγησαν η δυσμενής μεταβολή των σχετικών τιμών και η ανατίμηση του ευρώ έναντι των νομισμάτων τρίτων χωρών. Επιπλέον, οι εισπράξεις από εξαγωγές αγαθών και υπηρεσιών ή από εισοδήματα και μεταβιβάσεις εμφάνισαν μείωση σε όρους ευρώ και σε όσες περιπτώσεις αφορούσαν συναλλαγές που γίνονται σε δολάρια ΗΠΑ ή σε άλλα νομίσματα των οποίων η ισοτιμία υποχώρησε έναντι του ευρώ.

Το εμπορικό έλλειμμα εκτός καυσίμων αυξήθηκε κατά 589 εκατ. ευρώ λόγω της σημαντικής μείωσης των εισπράξεων από εξαγωγές (κατά 584 εκατ. ευρώ ή 5,9%) και παρά τη στασιμότητα των πληρωμών για εισαγωγές. Ταυτόχρονα, οι καθαρές εισαγωγές καυσίμων αυξήθηκαν κατά 508 εκατ. ευρώ. Εάν ληφθεί υπόψη και η μεταβολή των τιμών (με βάση τους αντίστοιχους δείκτες τιμών χονδρικής πώλησης της ΕΣΥΕ - βλ. Πίνακα Χ για τις τιμές των εξαγωγών), υπολογίζεται ότι ο όγκος των εξαγόμενων αγαθών εκτός καυσίμων μειώθηκε κατά 8% περίπου, ενώ ο όγκος των εισαγόμενων αγαθών μειώθηκε λιγότερο από 1%. Η υποχώρηση των ελληνικών εξαγωγών συνδέεται κυρίως με την επιβράδυνση του ρυθμού ανόδου της διεθνούς ζήτησης και με το γεγονός ότι η ανταγωνιστικότητα τιμών των ελληνικών προϊόντων, η οποία είχε εμφανίσει αξιόλογη βελτίωση το 2000 (κατά 3-5%, κυρίως λόγω της υποχώρησης της σταθμισμένης συναλλαγματικής ισοτιμίας της δραχμής) και είχε μείνει σχεδόν σταθερή το 2001, υποχώρησε το 2002 (κατά 2% έως 3,5%, ανάλογα με το δείκτη που χρησιμοποιείται).

Το πλεόνασμα του ισοζυγίου των υπηρεσιών αυξήθηκε το 2002, καθώς η μείωση των καθαρών εισπράξεων από μεταφορικές υπηρεσίες υπεραντισταθμίστηκε από την εμφανιζόμενη σημαντική άνοδο των καθαρών εισπράξεων από ταξιδιωτικές υπηρεσίες, καθώς και από τη μικρή μείωση των καθαρών πληρωμών για λοιπές υπηρεσίες. *Ωστόσο, η άνοδος των καθαρών ταξιδιωτικών εισπράξεων οφείλεται εν μέρει στην αλλαγή της μεθόδου συλλογής των στοιχείων του ταξιδιωτικού ισοζυγίου.*

Υπενθυμίζεται ότι από το Μάιο του 2002 οι ταξιδιωτικές εισπράξεις και πληρωμές υπολογίζονται με βάση δειγματοληπτική έρευνα που διεξάγεται στα σύνορα και όχι με βάση τα στοιχεία που αναγγέλλουν οι τράπεζες. Επιπλέον, με την κατάρτιση του ισοζυγίου του Δεκεμβρίου 2002 αναθεωρήθηκαν τα στοιχεία για τις ταξιδιωτικές υπηρεσίες που αρχικά είχαν ανακοινωθεί για προηγούμενους μήνες του 2002. Συγκεκριμένα, για την περίοδο Ιανουαρίου-Απριλίου 2002 τα στοιχεία αναθεωρήθηκαν συνολικά προς τα κάτω, έτσι ώστε για ολόκληρο το 2002 τα μηνιαία στοιχεία να είναι συγκρίσιμα μεταξύ τους και συνεπή με το εποχικό πρότυπο που προέκυψε από την έρευνα που διεξάγεται στα σύνορα. Για την αναθεώρηση αυτή ελήφθησαν υπόψη η κατά κεφαλήν δαπάνη των ταξιδιωτών και η εποχικότητα των αφίξεων- αναχωρήσεων, όπως εκτιμώνται με βάση την έρευνα αυτή. Επίσης, τα στοιχεία εισπράξεων και πληρωμών επανεκτιμήθηκαν και για την περίοδο Μαΐου-Οκτωβρίου 2002. Ειδικότερα, για την περίοδο αυτή διορθώθηκαν τα ποσά για τις δαπάνες των κατοίκων και των μη κατοίκων, τα οποία, με βάση την έρευνα που διεξάγεται στα σύνορα, είχαν αρχικά καταγραφεί στο μήνα αναφοράς, ενώ με βάση τις ημέρες παραμονής των ταξιδιωτών τελικά προκύπτει ότι αφορούν εν μέρει και τον προηγούμενο μήνα. Παρά τις διορθώσεις και αναθεωρήσεις που έχουν γίνει στα στοιχεία του 2002, τα στοιχεία αυτά δεν είναι συγκρίσιμα με εκείνα του 2001, λόγω της αλλαγής της μεθόδου συλλογής τους.

Επομένως δεν είναι δυνατή η εξαγωγή συμπερασμάτων σχετικά με τη μεταβολή των ταξιδιωτικών εισπράξεων και πληρωμών το 2002 σε σχέση με το 2001. Όπως όμως προκύπτει από άλλες πηγές (στοιχεία αφίξεων και διανυκτερεύσεων στις κυριότερες

τουριστικές περιοχές της χώρας, εκτιμήσεις του ΕΟΤ και των επαγγελματικών φορέων του κλάδου), η τουριστική δραστηριότητα παρουσίασε μικρή μείωση το 2002¹⁰.

6.13. ΙΣΟΖΥΓΙΟ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΣΥΝΑΛΛΑΓΩΝ

Οι χρηματοοικονομικές επενδύσεις, δηλαδή το άθροισμα των άμεσων επενδύσεων, των επενδύσεων χαρτοφυλακίου και των "λοιπών" επενδύσεων, σημείωσαν το 2002 καθαρή εισροή 12.293 εκατ. ευρώ, η οποία προήλθε σχεδόν εξ ολοκλήρου από τις επενδύσεις χαρτοφυλακίου και σε πολύ μικρό ποσοστό από τις λοιπές επενδύσεις και υπερκάλυψε το έλλειμμα του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών. Ειδικότερα, στην κατηγορία των άμεσων επενδύσεων παρατηρήθηκε καθαρή εκροή ύψους 643 εκατ. ευρώ, η οποία αφορούσε κυρίως επενδύσεις στο εξωτερικό από κατοίκους Ελλάδος. Ταυτόχρονα, στην κατηγορία των επενδύσεων χαρτοφυλακίου σημειώθηκε σημαντική καθαρή εισροή ύψους 10.938 εκατ. ευρώ. Η εξέλιξη αυτή συνδέεται με τη σημαντική εισροή κεφαλαίων ξένων επενδυτών, κυρίως για την απόκτηση ομολόγων του Ελληνικού Δημοσίου (11,9 δις ευρώ έναντι 8,0 δις ευρώ περίπου για το 2001) και δευτερευόντως για την αγορά μετοχών. Αξιοσημείωτη ήταν και η εκροή κεφαλαίων από Έλληνες επενδυτές, κυρίως για αγορά ομολόγων του εξωτερικού. Η συνεχιζόμενη στροφή των ξένων και των Ελλήνων επενδυτών στην αγορά ομολόγων είναι αποτέλεσμα της επιφυλακτικότητας με την οποία οι επενδυτές εξακολούθησαν να αντιμετωπίζουν τις τοποθετήσεις σε μετοχές. Τέλος, στην κατηγορία των λοιπών επενδύσεων σημειώθηκε εισροή 1.999 εκατ. ευρώ. Η εξέλιξη αυτή συνδέεται με μεγάλη άνοδο των υποχρεώσεων, η οποία όμως αντισταθμίστηκε σε μεγάλο βαθμό από ανάλογη αύξηση των απαιτήσεων. Συγκεκριμένα, τόσο οι μη κάτοικοι όσο και οι κάτοικοι αύξησαν αισθητά τις τραπεζικές καταθέσεις τους και τις τοποθετήσεις τους σε *geros*, οι πρώτοι στο εξωτερικό και οι δεύτεροι στην Ελλάδα. Επιπλέον, όσον αφορά τις υποχρεώσεις πρέπει να σημειωθεί ότι η αποπληρωμή δανείων από τον τομέα της γενικής κυβέρνησης υπήρξε ιδιαίτερα σημαντική (ανήλθε σε 4.510 εκατ. ευρώ).

10

Ηλία Ιωακείμογλου, Η διεύρυνση του ελλείμματος στο ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών και το κόστος εργασίας, δημοσίευση : Κοινωνία των πολιτών 2004

Στη διάρκεια του έτους τα συναλλαγματικά διαθέσιμα της χώρας αυξήθηκαν κατά 1.983 εκατ. ευρώ σε σχέση με το τέλος του 2001 και διαμορφώθηκαν σε 9,0 δισ. ευρώ στο τέλος του 2002.¹¹

11

Τράπεζα της Ελλάδος, Νομισματική πολιτική 2002, Μάρτιος 2003

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7:

ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΡΑΠΕΖΩΝ ΚΑΙ ΚΡΙΣΗ

7.1 ΜΟΧΛΕΥΣΗ

Η μόχλευση των τραπεζών αποτελεί την πηγή όλων των βασικών προβλημάτων τους, λόγω του γεγονότος ότι μία τράπεζα δεν επενδύει κατά βάση τα δικά της κεφάλαια αλλά κεφάλαια τρίτων - τις υποχρεώσεις της - που βρίσκονται στην κατοχή της υπό μορφή καταθέσεων. Η ιδιομορφία αυτήν έχει δύο βασικές επιπτώσεις :

Πρώτον, το μετοχικό κεφάλαιο ενός τραπεζικού ιδρύματος, το οποίο αποτελεί το «μαξιλάρι» που προστατεύει την επιχείρηση από την πτώχευση σε περίπτωση επέλευσης κάποιας απρόβλεπτης μεταβολής, διατηρείται σε όσο το δυνατόν χαμηλότερα επίπεδα. Το χαμηλό αυτό ύψος του μετοχικού κεφαλαίου έχει ως αποτέλεσμα να επηρεάζονται οι τράπεζες από μικρές μεταβολές. Επομένως, όσο μεγαλύτερη είναι η διακύμανση του περιβάλλοντος μίας τράπεζας τόσο μεγαλύτερο οφείλει να είναι και το ύψος του μετοχικού της κεφαλαίου, οφειλή, η οποία, όμως, δεν ακολουθείται πάντα, καθότι δε συμφέρει τους μετόχους της τράπεζας.

Δεύτερον, η μόχλευση, σε συνδυασμό με τη περιορισμένη ευθύνη των μετόχων, δημιουργεί κίνητρα στους managers, οι οποίοι δρουν ορθολογικά εκ μέρους των μετόχων τους, να επενδύουν σε ριψοκίνδυνα περιουσιακά στοιχεία. Τα κίνητρα αυτά πηγάζουν από το γεγονός ότι τα κέρδη των επενδύσεων αποδίδονται στους μετόχους, ενώ για ζημιές που οδηγούν σε κατάρρευση μίας τράπεζας το τίμημα πληρώνεται από τους δανειστές της τράπεζας.

Επομένως, γίνεται κατανοητό ότι οι τράπεζες εμφανίζουν μεγαλύτερη μόχλευση σε σύγκριση με μη χρηματοοικονομικές επιχειρήσεις ενώ ταυτόχρονα οι καταθέτες, λόγω του μεγάλου αριθμού τους, βρίσκονται σε μειονεκτική θέση για να εκτελέσουν εκείνες τις λειτουργίες εταιρικής διακυβέρνησης που συνήθως πραγματοποιούνται από τους δανειστές μίας μη χρηματοοικονομικής εταιρίας.

7.2. ΡΕΥΣΤΟΤΗΤΑ

Στις περισσότερες οικονομίες, οι τράπεζες μετατρέπουν βραχυπρόθεσμες λήξεις σε μακροπρόθεσμες. Συγκεκριμένα, έχοντας στην κατοχή τους καταθέσεις

μεσοβραχυπρόθεσμου χρονικού ορίζοντα, χορηγούν δάνεια μέσο-μακροπρόθεσμου χρονικού ορίζοντα. Η ανισότητα αυτή στις λήξεις των καταθέσεων και των χορηγήσεων οδηγεί σε μειωμένη ρευστότητα των τραπεζικών ιδρυμάτων. Για την αύξηση αυτής της ρευστότητας, το τραπεζικό σύστημα θα πρέπει να προχωρήσει σε εσπευσμένη είσπραξη δανείων ή σε μη αναχρηματοδότηση δανείων που λήγουν, γεγονός που θα κατέληγε σε βίαιη μείωση της αξίας των δανείων της, δηλαδή των επενδύσεών της.

7.3. Η ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΤΩΝ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΩΝ ΓΙΝΕΤΑΙ ΑΠΟ ΤΙΣ ΤΡΑΠΕΖΕΣ

Τα τραπεζικά συστήματα έχουν πρόσβαση σε πληροφορίες τόσο των δανειστών τους όσο και των πελατών τους και είναι υπεύθυνα για τη διαχείριση αυτών των πληροφοριών. Η ορθή τους διαχείριση μπορεί να είναι καθοριστική για τις χρηματοπιστωτικές αγορές στις οποίες οι δανειστές και οι πελάτες τους συμμετέχουν.

7.4. ΤΟ ΣΥΣΤΗΜΑ TARGET

Υπό την παρούσα μορφή του, το TARGET είναι ένα "σύστημα συστημάτων" αποτελούμενο από τα εθνικά συστήματα διακανονισμού σε συνεχή χρόνο 16 κρατών-μελών της ΕΕ, το μηχανισμό πληρωμών της ΕΚΤ (EPM) και ένα μηχανισμό διασύνδεσης που καθιστά δυνατή την επεξεργασία πληρωμών μεταξύ των συνδεδεμένων συστημάτων.

Το 2005 το TARGET συνέβαλε περαιτέρω στην ολοκλήρωση της ενιαίας αγοράς χρήματος του ευρώ και, καθώς μέσω αυτού γίνεται η διεκπεραίωση των πιστοδοτικών πράξεων του Ευρωσυστήματος, εξακολούθησε να διαδραματίζει σημαντικό ρόλο στην ομαλή εφαρμογή της ενιαίας νομισματικής πολιτικής. Επειδή παρέχει υπηρεσίες διακανονισμού σε συνεχή χρόνο και σε χρήμα κεντρικής τράπεζας, αλλά και επειδή καλύπτει μεγάλο μέρος της αγοράς, το TARGET προσελκύει και ποικίλες άλλες πληρωμές. Το TARGET λειτούργησε απρόσκοπτα και με επιτυχία και το 2005. Ο αριθμός των πληρωμών μεγάλων ποσών σε ευρώ που διακανονίζονται μέσω του συστήματος αυτού συνέχισε να παρουσιάζει ανοδική τάση, γεγονός που εξυπηρετεί το στόχο πολιτικής του Ευρωσυστήματος να προωθεί το διακανονισμό των πληρωμών σε χρήμα κεντρικής τράπεζας ως το ασφαλέστερο μέσο διακανονισμού. Το 2005 το TARGET επεξεργάστηκε το 89% της συνολικής αξίας των πληρωμών μεγάλων ποσών σε ευρώ. Το TARGET μπορεί επίσης να χρησιμοποιείται για όλες τις μεταφορές

πιστώσεων σε ευρώ μεταξύ συνδεδεμένων τραπεζών, χωρίς ανώτατο ή κατώτατο όριο αξίας. Αυτές οι μεταφορές πιστώσεων μπορούν να γίνονται τόσο μεταξύ τραπεζών στο ίδιο κράτος-μέλος της ΕΕ (συναλλαγές εντός των κρατών-μελών) όσο και μεταξύ τραπεζών σε διαφορετικά κράτη-μέλη της ΕΕ (συναλλαγές μεταξύ των κρατών-μελών). Έρευνα που διεξήχθη το 2005 έδειξε ότι στις 31 Δεκεμβρίου 2004 οι συμμετέχοντες στο TARGET ήταν 10.564. Εντολές πληρωμής μπορούν να αποσταλούν μέσω του TARGET σε συνολικά 53.000 ιδρύματα περίπου, ιδίως υποκαταστήματα των συμμετεχόντων, με τη χρήση ενός κωδικού τράπεζας.

7.5. ΣΥΝΑΛΛΑΓΕΣ ΜΕΣΩ ΤΟΥ TARGET

Το 2005 ο μέσος ημερήσιος αριθμός και η αξία των πληρωμών που επεξεργάστηκε το TARGET αυξήθηκε κατά 10%. Το 2005 η συνολική διαθεσιμότητα του TARGET, δηλ. η δυνατότητα των συμμετεχόντων να χρησιμοποιούν το TARGET κατά τις ώρες λειτουργίας του χωρίς ανωμαλίες, έφθασε το 99,83%. Κατά ένα μέσο ποσοστό 95,59% των συναλλαγών μεταξύ των κρατών-μελών, ο χρόνος επεξεργασίας ήταν έως πέντε λεπτά.

Λόγω του κεντρικού ρόλου που διαδραματίζει το σύστημα TARGET στην αγορά και της ευρείας εμβέλειάς του, είναι απαραίτητο για την αξιόπιστη και ομαλή λειτουργία του να διαθέτει την ενδεδειγμένη προστασία από πολλούς και ποικίλους κινδύνους. Ακόμη και υπό ανώμαλες συνθήκες, είναι απολύτως απαραίτητο η διεκπεραίωση των συστηματικών σημαντικών πληρωμών - δηλ. των πληρωμών που μπορούν να δημιουργήσουν συστηματικό κίνδυνο εάν δεν γίνει αμέσως η επεξεργασία τους - να γίνεται χωρίς καθυστέρηση. Το Ευρωσύστημα έχει προβλέψει μέτρα εκτάκτου ανάγκης προκειμένου να εξασφαλίσει την απρόσκοπτη επεξεργασία των πληρωμών αυτών, ακόμη και σε περίπτωση δυσλειτουργίας του TARGET. Το 2005 διεξήχθη νέα σειρά δοκιμών μεταξύ κεντρικών τραπεζών (σε ορισμένες περιπτώσεις με τη συμμετοχή εμπορικών τραπεζών) με τις οποίες επαληθεύθηκε η λειτουργικότητα των μέτρων εκτάκτου ανάγκης του TARGET και επιβεβαιώθηκε ότι το Ευρωσύστημα είναι σε θέση να εγγυηθεί την αδιατάρακτη λειτουργία των συστημάτων πληρωμών και των χρηματοπιστωτικών αγορών σε καταστάσεις κρίσεως.

7.6. ΤΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΑΝΤΑΠΟΚΡΙΤΡΙΩΝ ΚΕΝΤΡΙΚΩΝ ΤΡΑΠΕΖΩΝ

Το Σύστημα ανταποκριτριών κεντρικών τραπεζών παρέμεινε ο κύριος μηχανισμός για τη διασυννοριακή μεταβίβαση ασφαλειών στις πράξεις νομισματικής πολιτικής και παροχής ενδοημερήσιας πίστωσης του Ευρωσυστήματος. Μέσω του ΣΑΚΤ διακινήθηκε το 36,7% του συνόλου των ασφαλειών που παραχωρήθηκαν στο Ευρωσύστημα το 2005. Τα περιουσιακά στοιχεία που διακρατεί ως θεματοφύλακας το ΣΑΚΤ αυξήθηκαν από 298 δις ευρώ στο τέλος του 2004 σε 353 δις ευρώ στο τέλος του 2005.

Το 2005 άρχισαν οι εργασίες για την αναθεώρηση της τεχνικής και λειτουργικής δομής του ΣΑΚΤ εν όψει της επικείμενης εφαρμογής του νέου πλαισίου που διέπει τη σύσταση ασφαλειών του Ευρωσυστήματος, όπως εγκρίθηκε από το Διοικητικό Συμβούλιο τον Ιούλιο του 2005. Το πλαίσιο αυτό προβλέπει ενιαίο κατάλογο αποδεκτών περιουσιακών στοιχείων και καθιστά δυνατή τη χρήση των τραπεζικών δανείων ως ασφαλειών σε οποιαδήποτε χώρα της ζώνης του ευρώ. Επιπλέον, έγιναν τα πρώτα βήματα για την ενσωμάτωση μερικών από τα νέα κράτη-μέλη της ΕΕ στο ΣΑΚΤ εν όψει της μελλοντικής διεύρυνσης της ζώνης του ευρώ.

Καθώς δεν έχει δημιουργηθεί μέχρι στιγμής από την αγορά μια ολοκληρωμένη λύση που να είναι εναλλακτική προς τις υπηρεσίες του ΣΑΚΤ και να καλύπτει τη ζώνη του ευρώ στο σύνολό της, ελλείψει της οποίας σχεδιάστηκε το ΣΑΚΤ ως μεταβατικό σύστημα, η ΕΚΤ άρχισε να αναλύει πιθανούς τρόπους για την ανάπτυξη ενός λειτουργικού πλαισίου διαχείρισης ασφαλειών στο Ευρωσύστημα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 8:

ΜΑΚΡΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΑΝΙΣΟΡΡΟΠΙΕΣ ΚΑΙ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΣΤΗΝ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ.

8.1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η παγκόσμια οικονομική κρίση έφερε σε δύσκολη θέση τους υφιστάμενους μηχανισμούς συντονισμού της οικονομικής πολιτικής στην Ευρωπαϊκή Ένωση και αποκάλυψε διάφορες αδυναμίες. Η λειτουργία της Οικονομικής και Νομισματικής Ένωσης δέχθηκε ιδιαίτερες πιέσεις, λόγω περιπτώσεων μη συμμόρφωσης στο παρελθόν με τους βασικούς κανόνες και αρχές. Οι υφιστάμενες διαδικασίες εποπτείας δεν ήταν αρκετά διεξοδικές.

Η πρόσφατη οικονομική κρίση δεν έχει προηγούμενο στη γενιά μας. Τα σταθερά κέρδη σε οικονομική ανάπτυξη και δημιουργία θέσεων απασχόλησης που σημειώθηκαν κατά την τελευταία δεκαετία εξουδετερώθηκαν και η κρίση ανέδειξε ορισμένες θεμελιώδεις αδυναμίες της οικονομίας μας. Οι δημοσιονομικές και άλλες μακροοικονομικές ανισορροπίες που συσσωρεύτηκαν κατά τα έτη που προηγήθηκαν της κρίσης κατέστησαν ευάλωτη την οικονομία της ΕΕ όταν εκδηλώθηκαν η παγκόσμια οικονομική κρίση και ύφεση. Τα δημόσια οικονομικά μας υπέστησαν σοβαρό πλήγμα, καθώς τα ελλείμματα ανήλθαν κατά μέσο όρο στο 7% του ΑΕΠ και το επίπεδο του χρέους ξεπέρασε το 80% του ΑΕΠ, επίπεδα που υπερβαίνουν σαφώς τις τιμές αναφοράς του 3% και 60% του ΑΕΠ που ορίζονται στη Συνθήκη.

Τα υψηλά επίπεδα δημοσίου χρέους δεν μπορούν να διατηρούνται επ' αόριστον. Η εφαρμογή της στρατηγικής για την Ευρώπη 2020 που συμφωνήθηκε από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο το Μάρτιο πρέπει να βασίζεται σε μια αξιόπιστη στρατηγική εξόδου από την κρίση. Η ΕΕ αντιμετωπίζει μεγάλες προκλήσεις κατά τα επόμενα έτη - την ανάγκη για δημοσιονομική εξυγίανση και συγχρόνως την ανάγκη ενίσχυσης των επιπέδων διατηρήσιμης ανάπτυξης. Το Σύμφωνο Σταθερότητας και Ανάπτυξης προσφέρει το σωστό πλαίσιο για ομαλή έξοδο από την κρίση. Όμως, για τη στήριξη του δυναμικού της οικονομικής ανάπτυξης της ΕΕ και της βιωσιμότητας των κοινωνικών μας μοντέλων, η εξυγίανση των δημόσιων οικονομικών προϋποθέτει ότι

θα καθοριστούν προτεραιότητες και ότι θα γίνουν σκληρές επιλογές: ο συντονισμός σε επίπεδο ΕΕ θα διαδραματίσει καίριο ρόλο στο καθήκον αυτό και θα συμβάλει στην αντιμετώπιση των δευτερογενών αποτελεσμάτων.

Η πρόσφατη οικονομική κρίση και η πίεση που υφίσταται η χρηματοπιστωτική σταθερότητα στην Ευρώπη ανέδειξαν σαφέστερα από ποτέ την αλληλεξάρτηση των οικονομιών της ΕΕ, ιδίως στο εσωτερικό της ευρωζώνης. Υπήρξε υποστήριξη των κρατών μελών από το γεγονός ότι αποτελούσαν μέρος της ΕΕ, με μια ισχυρή εσωτερική αγορά 500 εκατομμυρίων ανθρώπων και ένα κοινό νόμισμα για δεκαέξι κράτη μέλη. Τα υφιστάμενα όργανα και οι μέθοδοι συντονισμού επέτρεψαν στην ΕΕ να συγκεντρώσει τις προσπάθειές της για ανάκαμψη και να ξεπεράσει μια θύελλα που κανένα κράτος μέλος δεν θα μπορούσε να αντιμετωπίσει μόνο του. Ωστόσο, αυτή η πρόσφατη εμπειρία ανέδειξε επίσης χάσματα και αδυναμίες στο σημερινό σύστημα, τονίζοντας την ανάγκη για ισχυρότερο και πιο έγκαιρο συντονισμό της πολιτικής, πρόσθετους μηχανισμούς πρόληψης και διόρθωσης και ένα μηχανισμό επίλυσης κρίσεων για τα κράτη μέλη της ευρωζώνης.

8.2 Η ΠΑΓΚΟΣΜΙΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΡΙΣΗ ΤΟΝΙΣΕ ΚΑΙ ΕΝΙΣΧΥΣΕ ΤΙΣ ΠΡΟΚΛΗΣΕΙΣ ΠΟΥ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΖΕΙ Η ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ.

Το δημόσιο χρέος δεν μειώθηκε αρκετά κατά την προηγούμενη δεκαετία. Δεν υπήρξε αρκετή αποφασιστικότητα για δημοσιονομική εξυγίανση, ιδίως κατά την περίοδο οικονομικής άνθησης. Σε ορισμένα κράτη μέλη, τα έσοδα ενισχύθηκαν προσωρινά από δραστηριότητες πλούσιες σε φόρους, ωθούμενες από μη βιώσιμη ραγδαία ανάπτυξη στην αγορά κατοικίας, τις κατασκευές και τις χρηματοπιστωτικές υπηρεσίες. Δεδομένου ότι αυτές οι μακροχρηματοπιστωτικές ανισορροπίες οδήγησαν σε απότομη πτώση λόγω της κρίσης, τα φορολογικά έσοδα στα αντίστοιχα κράτη μέλη κατέρρευσαν, αποκαλύπτοντας ότι η βασική δημοσιονομική κατάσταση τους ήταν πολύ πιο αδύνατη από την προβλεπόμενη. Οι κρατικοί προϋπολογισμοί στην Ευρωπαϊκή Ένωση μετακινήθηκαν από θέσεις κοντά στην ισορροπία (- 0,8% του ΑΕΠ στην ΕΕ και -0,6% στην ευρωζώνη) το 2007 σε αναμενόμενο έλλειμμα που πλησιάζει το 7% του ΑΕΠ το 2010. Το δημόσιο χρέος συνεχίζει να αυξάνεται. Σύμφωνα με τις πιο πρόσφατες προβλέψεις των υπηρεσιών της Επιτροπής, το δημόσιο χρέος θα φθάσει σε 84% του ΑΕΠ το 2011 (88% στην ευρωζώνη), εκμηδενίζοντας τα αποτελέσματα

είκοσι ετών εξυγίανσης. Σημαντικές υπό αίρεση υποχρεώσεις που συνδέονται με διασώσεις χρηματοπιστωτικών φορέων, που αντιπροσωπεύουν άλλες 25 εκατοστιαίες μονάδες του ΑΕΠ στην ΕΕ, αποτελούν πρόσθετη πηγή ανησυχίας, επιπλέον των μακροχρόνια υφιστάμενων φορολογικών προκλήσεων λόγω της δημογραφικής γήρανσης .

Υπήρξαν και άλλες μακροοικονομικές και χρηματοπιστωτικές ανισορροπίες που επιδείνωσαν ειδικότερα την ευπάθεια της οικονομίας της ευρωζώνης. Οι επίμονες αποκλίσεις ανταγωνιστικότητας και οι μακροοικονομικές ανισορροπίες στο εσωτερικό της ευρωζώνης αποτελούν κίνδυνο για τη λειτουργία της Οικονομικής και Νομισματικής Ένωσης. Κατά τα έτη που προηγήθηκαν της κρίσης, το χαμηλό κόστος της χρηματοδότησης ενίσχυσαν την κακή τοποθέτηση πόρων σε χρήσεις συχνά χαμηλής παραγωγικότητας, τροφοδοτώντας μη διατηρήσιμα επίπεδα κατανάλωσης, φούσκες στον στεγαστικό τομέα και τη συσσώρευση του εξωτερικού και εσωτερικού χρέους σε ορισμένα κράτη μέλη.

Το κενό ανταγωνιστικότητας έφθασε σε πρωτοφανές υψηλό επίπεδο αμέσως πριν από την κρίση. Από ισοσκελισμένη θέση το 1999, τα πλεονάσματα του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών στην ευρωζώνη συσσωρεύονταν σταθερά για να φθάσουν σε 7,7% του ΑΕΠ το 2007, ενώ τα συνολικά ελλείμματα αυξήθηκαν από 3,5% του ΑΕΠ το 1999 σε 9,7% το 2007. Η οικονομική και χρηματοπιστωτική κρίση ενεργοποίησε μια μερική επανεξισορρόπηση των ισοζυγίων τρεχουσών συναλλαγών. Αυτή όμως η επανεξισορρόπηση είναι μόνο εν μέρει διαρθρωτική. Απαιτείται σημαντικός επαναπροσανατολισμός της πολιτικής για να επιτευχθεί η απαραίτητη προσαρμογή από την άποψη των δαπανών και των αμοιβών, η διαρθρωτική μεταρρύθμιση και η ανακατανομή της απασχόλησης και του κεφαλαίου.

Η εξαιρετική κατάσταση στην Ελλάδα, όπου υπήρχε συνδυασμός χαλαρής δημοσιονομικής πολιτικής, ανεπαρκούς αντίδρασης στις εντεινόμενες ανισορροπίες, διαρθρωτικών αδυναμιών και υποβολής εσφαλμένων στατιστικών στοιχείων οδήγησε σε μια πρωτοφανή κρίση κρατικού χρέους. Αποκαλύφθηκε αιφνιδίως ότι η υφιστάμενη κατάσταση των δημόσιων οικονομικών οφειλόταν εν μέρει στην υποβολή εσφαλμένων στοιχείων στο παρελθόν, αλλά στην πραγματικότητα ήταν κυρίως αποτέλεσμα της ακατάλληλης δημοσιονομικής πολιτικής. Αν και η κατάσταση αυτή εν

μέρει κατέστη δυνατή λόγω των ανεπαρκειών του υπάρχοντος πλαισίου οικονομικής εποπτείας, τονίζει σαφώς τη ζωτική σημασία της διασφάλισης αποτελεσματικής συμμόρφωσης με τους κανόνες. Αντιμετωπίζοντας μια πρωτοφανή κρίση δημόσιου χρέους, για την οποία η ευρωζώνη δεν διέθετε κανένα μέσο διόρθωσης, τα κράτη μέλη συμφώνησαν για μια δέσμη μέτρων για τη διαφύλαξη της χρηματοπιστωτικής σταθερότητας στην Ευρώπη.

8.3 Η ΜΕΤΑΦΟΡΑ ΤΗΣ ΚΡΙΣΗΣ ΣΤΗΝ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ.

Ήδη από την αρχή της χρηματοοικονομικής κρίσης, άρχισαν να εκφράζονται ανησυχίες για την πιθανή μεταφορά της στην πραγματική οικονομία. Αυτό δεν αποφεύχθηκε. Ιδιαίτερα στο τέταρτο τρίμηνο του 2008, μετά την κατάρρευση της Lehman Brothers, κατέρρευσε σχεδόν αμέσως το διεθνές εμπόριο και η παραγωγή των χωρών διεθνώς. Επηρεάστηκαν όλες οι χώρες, ανεξάρτητα από την οικονομική πολιτική που στο παρελθόν είχαν ακολουθήσει, διότι όλες οι οικονομίες είναι διεθνοποιημένες. Διαψεύσθηκε έτσι και η θεωρία της αποσύνδεσης ή «decoupling» για τις αναδυόμενες οικονομίες. Έτσι, το 2009 η παγκόσμια οικονομία βρέθηκε αντιμέτωπη με τη χειρότερη ύφεση της μεταπολεμικής περιόδου, με το ρυθμό οικονομικής ανάπτυξης να γίνεται αρνητικός, - 1,9%, για πρώτη φορά μετά το πρώτο μισό της δεκαετίας του 1930 και τη Μεγάλη Ύφεση.

Η μεταφορά της κρίσης στην πραγματική οικονομία έγινε μέσω της απομόχλευσης του χρηματοπιστωτικού συστήματος. Τα προβλήματα φερεγγυότητας από τις κεφαλαιακές απώλειες οδήγησαν τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα σε προσπάθεια τόνωσης της κεφαλαιακής τους βάσης ή/και μείωσης του μεγέθους του ενεργητικού τους. Όμως, σε αυτές τις περιπτώσεις η μείωση του ενεργητικού είναι πολλαπλάσια της αρχικής κεφαλαιακής απώλειας. Τράπεζες που στο παρελθόν δάνειζαν 50 φορές τα ίδια κεφάλαιά τους αναγκάστηκαν να περιορίσουν το δανεισμό προς τις επιχειρήσεις και τα νοικοκυριά κατά 50 φορές για να καλύψουν το χάσμα στα κεφάλαιά τους. Έτσι, θέσπισαν αυστηρότερα πιστωτικά κριτήρια και περιόρισαν τις πιστώσεις. Η μείωση στις πιστώσεις οδηγεί στη συνέχεια τις επιχειρήσεις και τα νοικοκυριά σε συρρίκνωση των δραστηριοτήτων τους, γεγονός που σημαίνει μείωση του προσωπικού, αύξηση της ανεργίας, λιγότερη παραγωγή, λιγότερο εισόδημα και επιμήκυνση της ύφεσης. Η πολλαπλασιαστική αυτή αρνητική επίδραση από το χάσμα

κεφαλαίων στο νέο δανεισμό καθώς και στην ανανέωση των παλαιών δανείων μεταφέρει την κρίση στην πραγματική οικονομία. Ταυτόχρονα, η ύφεση μειώνει τη δυνατότητα επιχειρήσεων και νοικοκυριών να εξυπηρετούν τα δάνειά τους, δημιουργώντας έτσι έναν φαύλο κύκλο.

Στο τέλος του 2008 η αμερικανική αυτοκινητοβιομηχανία ουσιαστικά είχε χρεοκοπήσει λόγω της έλλειψης πιστώσεων, της απότομης πτώσης της κατανάλωσης και λανθασμένων επιχειρηματικών επιλογών. Η κυβέρνηση έσπευσε να οργανώσει σχέδιο διάσωσης με χρήματα από το TARP, ύψους \$23,4 δισ. για να σώσει τις τρεις μεγαλύτερες αμερικανικές αυτοκινητοβιομηχανίες, GM, Ford και Chrysler. Όμως, η GM και η Chrysler τελικά δεν θα αποφύγουν την χρεοκοπία το 2009 και την εθνικοποίηση. Οι πιστώσεις στο εξαγωγικό εμπόριο υπήρξαν τα πρώτα θύματα διότι εκεί ο κίνδυνος αντισυμβαλλομένου είναι ο μεγαλύτερος. Ο φόβος των πτωχεύσεων των αντισυμβαλλόμενων χρηματοοικονομικών ιδρυμάτων στέρεψε πρώτα τη ρευστότητα και στη συνέχεια τις πιστώσεις στο εξαγωγικό εμπόριο. Η έλλειψη πιστώσεων συνέβαλε μαζί με την πτώση της καταναλωτικής και επιχειρηματικής εμπιστοσύνης στην κατάρρευση του παγκόσμιου εμπορίου. Το παγκόσμιο εμπόριο έχει σημειώσει σημαντική πτώση σε τρεις περιπτώσεις μετά το Β' Παγκόσμιο Πόλεμο: κατά την διάρκεια της πετρελαϊκής κρίσης το 1974-75, το 1982-83 και κατά το 2001-02 με το σπάσιμο της φούσκας των τεχνολογικών μετοχών και τις επιθέσεις της 11ης Σεπτεμβρίου. Η επιβράδυνση, όμως, που ξεκίνησε στα μέσα του 2007 μαζί με την χρηματοοικονομική κρίση, εξελίχθηκε από το τελευταίο τρίμηνο του 2008 σε κατάρρευση. Οι αρνητικοί ρυθμοί ανάπτυξης του εμπορίου συνεχίστηκαν και όλο το 2009. Η κατάρρευση του διεθνούς εμπορίου είναι χαρακτηριστικό σημάδι της ύφεσης και σημαντικός παράγων εμβάθυνσής της. Η πτώση αυτή ήταν συγχρονισμένη, αφορούσε όλες τις οικονομίες και όλες τις κατηγορίες εμπορευμάτων.

8.4 ΔΗΜΟΣΙΟΝΟΜΙΚΟ ΧΡΕΟΣ ΚΑΙ Η ΑΝΗΣΥΧΙΑ ΤΩΝ ΑΓΟΡΩΝ

Οι άμεσες αρνητικές συνέπειες της διεθνούς οικονομικής κρίσης αποτελούν παρελθόν. Η κρίση, όμως, όπως και όλες οι προηγούμενες, άφησε πίσω της βάρη για μια πιο μακροχρόνια στασιμότητα στη Δύση. Το κύριο βάρος είναι το υψηλό δημόσιο χρέος. Η μεταβολή στο χρέος είναι μεγάλη σε διεθνές επίπεδο διότι η χρηματοοικονομική κρίση προξένησε την παρέμβαση των αρχών με πακέτα διάσωσης,

μείωσε τα φορολογικά έσοδα αλλά και ανάγκασε τις κυβερνήσεις σε επεκτατική δημοσιονομική πολιτική.

Στην Ευρωζώνη, η αύξηση του χρέους ως ποσοστού του ΑΕΠ δεν είναι συγκριτικά τόσο δραματική. Ούτε και το τελικό αποτέλεσμα, δηλαδή το χρέος του 2011, είναι δραματικό σε σχέση με τον υπόλοιπο αναπτυγμένο κόσμο, τις Η.Π.Α. το Ηνωμένο Βασίλειο ή την Ιαπωνία. Μάλιστα η Ευρωζώνη είναι μια νομισματική περιοχή με πλεόνασμα ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών. Γεννιέται ευλόγως τότε το ερώτημα γιατί στη διάρκεια του 2010 παρατηρήθηκε μια τόσο μεγάλη ένταση στην Ευρωζώνη. Η απάντηση είναι ότι η ένταση δεν αφορούσε το σύνολο της Ευρωζώνης, αλλά επιμέρους χώρες. Οι αμφιβολίες των αγορών επικεντρώθηκαν στην εσωτερική λειτουργία της. Η προηγούμενη χρηματοοικονομική κρίση ευαισθητοποίησε τις αγορές σε οτιδήποτε αρνητικό. Έτσι, ενώ έως την έλευση της κρίσης οι αγορές δεν διαφοροποιούσαν σημαντικά τις χώρες της Ευρωζώνης μεταξύ τους, τώρα τις διαφοροποιούν αναφορικά με τον πιστωτικό κίνδυνο της καθεμίας.

Ο κίνδυνος χώρας, που αντικατοπτρίζεται στα περιθώρια επιτοκίων δανεισμού έκαστης ευρωπαϊκής χώρας σε σχέση με τα αντίστοιχα γερμανικά ή και στα επιτόκια ασφάλισης των δανειστών της χώρας (τα Credit Default Swap rates) είναι τώρα πλέον συνάρτηση του δημόσιου και ιδιωτικού χρέους της κάθε χώρας, αλλά και άλλων παραγόντων όπως οι πολιτικές εξελίξεις, η σταθερότητα του τραπεζικού συστήματος, κλπ. Η διαφοροποίηση ανάμεσα στα επιτόκια δανεισμού των χωρών της Ευρωζώνης θέτει σε κίνδυνο τη σταθερότητα αλλά και την ύπαρξη της Ευρωζώνης, όπως τουλάχιστον την ξέρουμε σήμερα. Πηγάζει από τη βαθύτερη αμφιβολία των αγορών για την επάρκεια των υπαρχόντων δημοσιονομικών κανόνων που συγκροτούν τη λειτουργία της Ευρωζώνης και είναι ένα θέμα που αναλύεται στο επόμενο εδάφιο του άρθρου.

Η Ελλάδα ξεχωρίζει από τις υπόλοιπες χώρες. Από τα μέσα Οκτωβρίου 2009, κάθε μέρα χωρίς εξαίρεση θεωρείται ως η πλέον επικίνδυνη χώρα. Αντίθετα, η Γερμανία είναι σταθερά η λιγότερο επικίνδυνη. Έως και τον Απρίλιο του 2013, η εικόνα των υπόλοιπων χωρών δεν επιδεινώνεται σημαντικά, παρά για λίγο στις αρχές Φεβρουαρίου, όταν μεταφέρθηκαν στο προσκήνιο ανησυχίες σχετικά με τη βιωσιμότητα του δημόσιου χρέους σε πολλές χώρες. Η μεγάλη επιδείνωση ξεκινάει

από τα τέλη Απριλίου, όταν αποτελεί πλέον κοινή πεποίθηση ότι η Ελλάδα βαίνει προς χρεοκοπία και ότι ένα τέτοιο ενδεχόμενο θα προκαλούσε αναταράξεις και σε πολλές άλλες χώρες της Ευρωζώνης, πιθανόν μέσω της έκθεσης των τραπεζών τους σε ελληνικά κρατικά ομόλογα.

8.5 ΟΙ ΑΝΙΣΟΡΡΟΠΙΕΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ ΚΑΙ ΤΟ ΤΕΛΟΣ ΤΗΣ ΕΠΟΧΗΣ ΤΗΣ ΣΥΓΚΛΙΣΗΣ

Η στασιμότητα / ύφεση στην Ευρώπη το 2008 δεν επηρέασε αμέσως την Ελλάδα. Το 2008 η Ευρωζώνη είχε ανάπτυξη 0,4%, ενώ η Ελλάδα εξακολουθούσε να παρουσιάζει έναν σχετικά ικανοποιητικό ρυθμό 1,3%. Η Ελλάδα έχει μια αρκετά κλειστή οικονομία και δεν είχε τραπεζικά προβλήματα, όπως οι υπόλοιπες οικονομίες της Δυτικής Ευρώπης. Έτσι δεν επηρεάστηκε αμέσως. Από τις αρχές του 2008, όμως, ήταν εμφανές ότι αν η διεθνής οικονομία χειροτέρευε, τότε και η Ελλάδα θα έμπαινε σε στενωπό διαρκείας.

Δυστυχώς, η ύφεση στην Ευρώπη και τον κόσμο συνέχισε να βαθαίνει. Οι ελληνικές εξαγωγές επηρεάστηκαν στο τελευταίο τρίμηνο του 2008 μαζί με τις εξαγωγές όλων των υπολοίπων χωρών. Έτσι το 2009 βρήκε την Ευρωζώνη να συρρικνώνεται κατά -4,1% και την Ελλάδα κατά -2,3%. Η μικρότερη πτώση του 2009 στην Ελλάδα από την Ευρωζώνη δείχνει ότι και το 2009 η σύγκλιση του ελληνικού βιοτικού επιπέδου προς τον ευρωπαϊκό μέσο όρο συνεχίστηκε για 14η χρονιά. Από το 2013, όμως, ξεκινάει μια νέα εποχή απόκλισης στο βιοτικό επίπεδο, αφού η ευρωπαϊκή οικονομία σταθεροποιήθηκε και ανέκαμψε, ενώ η ελληνική επιδεινώθηκε και το μέλλον της παραμένει αβέβαιο.

Η κρίση ανέδειξε τις προϋπάρχουσες μεγάλες μακροοικονομικές ανισορροπίες και διαρθρωτικές αδυναμίες της ελληνικής οικονομίας: το έλλειμμα ανταγωνιστικότητας και την οργανωτική ανεπάρκεια του κράτους. Οι δύο αυτές ανισορροπίες γίνονται εμφανείς στα μεγάλα "δίδυμα" ελλείμματα, το έλλειμμα ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών και το δημοσιονομικό έλλειμμα. Γίνονται εμφανείς και στα υψηλά "δίδυμα" χρέη (το δημόσιο και το εξωτερικό), που αποτελούν τη διαχρονική συσσώρευση των αντίστοιχων ετήσιων ελλειμμάτων.

Το έλλειμμα ανταγωνιστικότητας είναι το βαθύτερο πρόβλημα. Οι δείκτες της Παγκόσμιας Τράπεζας για την ευκολία του επιχειρείν δείχνουν συνεχή επιδείνωση τα τελευταία χρόνια ενώ η σταθμισμένη συναλλαγματική ισοτιμία της χώρας διαρκώς

ανατιμάται. Το έλλειμμα ανταγωνιστικότητας αντικατοπτρίζεται τόσο στο τεράστιο έλλειμμα τρεχουσών συναλλαγών όσο και στον υψηλότερο ελληνικό πληθωρισμό σε σχέση με άλλες χώρες της Ευρωζώνης. Αγοράζουμε πολύ περισσότερα αγαθά και υπηρεσίες από ότι πουλάμε στους ξένους. Η ελληνική οικονομία δεν έχει τη δυνατότητα να παράγει ανταγωνιστικά αγαθά και υπηρεσίες. Ως αποτέλεσμα, το εξωτερικό χρέος της χώρας είχε αυξηθεί από 94% του ΑΕΠ στο τέλος του 2003 στο 184% στο τρίτο τρίμηνο του 2013.

Το δημοσιονομικό πρόβλημα είναι ακόμα πιο εμφανές. Στο χρονικό διάστημα από την είσοδο της στη ζώνη του ευρώ έως το 2008, και παρά την ισχυρή ανάπτυξη και το ευνοϊκό μακροοικονομικό περιβάλλον, η Ελλάδα δεν κατάφερε ποτέ να περιορίσει το δημοσιονομικό της έλλειμμα κάτω από το όριο του 3% του ΑΕΠ. Μάλιστα, για την παράβαση του Συμφώνου Σταθερότητας και Ανάπτυξης, μπήκε σε καθεστώς δημοσιονομικής επιτήρησης το 2004, βγήκε για πολύ λίγο το 2007 και ξαναμπήκε τον Απρίλιο του 2009.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 9:

ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΤΡΑΠΕΖΩΝ ΑΠΟ ΟΙΚΟΥΣ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ

9.1. ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΙ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ ΠΙΣΤΟΛΗΠΤΙΚΗΣ ΙΚΑΝΟΤΗΤΑΣ

Οι Οργανισμοί Αξιολόγησης Πιστοληπτικής Ικανότητας (ΟΑΠΓ), είναι οργανισμοί οι οποίοι έχουν εγγραφεί στην Κοινότητα, δυνάμει του Ευρωπαϊκού Κανονισμού (ΕΚ) με αριθμό 1060/2009 , όπως τροποποιήθηκε από τον Κανονισμό (ΕΚ) με αριθμό 513/2011 ('Ευρωπαϊκός Κανονισμός'), οι οποίοι εκδίδουν αξιολογήσεις πιστοληπτικής ικανότητας οι οποίες κοινοποιούνται δημοσίως ή διανέμονται με την καταβολή συνδρομής.

9.2. ΥΠΟΒΑΘΜΙΣΗ ΤΕΣΣΑΡΩΝ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΤΡΑΠΕΖΩΝ ΑΠΟ ΝΟΜΥΡΑ

Ο οίκος NOMURA υποβάθμισε τη σύσταση για τη μετοχή της Alpha Bank σε neutral από buy, για τη Eurobank σε reduce από neutral και για την Εθνική Τράπεζα σε reduce από neutral.

Επίσης, μείωσε την τιμή - στόχο για τη μετοχή της Τράπεζας Πειραιώς σε 0,10 ευρώ από 0,70 ευρώ, για τη μετοχή της Eurobank σε 0,20 ευρώ από 1,6 ευρώ, για την Εθνική Τράπεζα σε 0,70 ευρώ από 3,7 ευρώ και για την Alpha Bank σε 0,60 ευρώ από 2,3 ευρώ.

Στην ανακοίνωσή της η Nomura επικαλείται τις ανησυχίες για το χρέος της χώρας και τις υψηλότερες ζημιές από επισφαλή δάνεια.

9.3. FITCH: ΑΝΑΒΑΘΜΙΣΗ ΤΕΣΣΑΡΩΝ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΤΡΑΠΕΖΩΝ

Σε αναβάθμιση της πιστοληπτικής ικανότητας των τεσσάρων μεγάλων ελληνικών τραπεζών -της Εθνικής Τράπεζας, της Τράπεζας Πειραιώς, της Alpha Bank και της Eurobank- προχώρησε ο οίκος αξιολόγησης Fitch, επικαλούμενος την ανακεφαλαιοποίησή τους και το πιο σταθερό μακροοικονομικό περιβάλλον στην Ελλάδα.

Η νέα αξιολόγηση «ακολουθεί την ανακεφαλαιοποίηση των τραπεζών και ένα πιο σταθερό μακροοικονομικό περιβάλλον στην Ελλάδα, το οποίο αντανακλάται στην αναβάθμιση της πιστοληπτικής ικανότητας της χώρας σε "B-" από "CCC" με σταθερές

προοπτικές. Το outlook των μακροπρόθεσμων IDRs είναι σταθερό, αντανακλώντας τη στενή συσχέτισή του με αυτό του κράτους» επισημαίνει η Fitch.

Ειδικότερα, ο οίκος αξιολόγησης αναβαθμίζει την αξιολόγηση μακροπρόθεσμης πιστοληπτικής ικανότητας της Εθνικής Τράπεζας, της Τράπεζας Πειραιώς, της Alpha Bank και της Eurobank σε «B-» από «CCC» προηγουμένως, τα βραχυπρόθεσμα IDRs σε «B» από «C» και τις αξιολογήσεις στήριξης (Support Rating Floors) σε «No Floor» από «CCC».

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Το ελληνικό τραπεζικό περιβάλλον, από τη δεκαετία του 1990 έως και σήμερα έχει δεχθεί σημαντικές εξελίξεις λόγω της τεχνολογικής προόδου που υπήρξε τα τελευταία χρόνια. Η εξέλιξη της τεχνολογίας βοήθησε σε ικανοποιητικό και υψηλό βαθμό στη γρήγορη και εύκολη εξυπηρέτηση των πελατών ως προς τις συναλλαγές τους, εφόσον πλέον όλα είναι καταγεγραμμένα στους ηλεκτρονικούς υπολογιστές. Τα ATM, e-banking κ.α είναι ορισμένα από τους κύριους παράγοντες οι οποίοι συνέβαλλαν στην εξέλιξη και στην διευκόλυνση της εξυπηρέτησης των συναλλασσόμενων στη χώρα μας και αυτό διότι εξ αποστάσεως αρκετοί πολίτες από επιχειρηματίες μέχρι και απλοί συναλλασσόμενοι, έχουν την ευκαιρία να πραγματοποιούν συναλλαγές μεταξύ τους. Οι παραπάνω παράγοντες βέβαια οδήγησαν στον ανταγωνισμό μεταξύ των τραπεζών το οποίο όμως αποτέλεσε σημαντικό όφελος ως προς τους συναλλασσόμενους διότι με αυτόν τον τρόπο ώθησαν τα ελληνικά πιστωτικά ιδρύματα στην αναζήτηση νέων εργασιών και των εκσυγχρονισμό αυτών που ήδη προς0-έφεραν.

BIBΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

ΞΕΝΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

BIBΛΙΑ

- Alderman Liz, Kitsantonis, Niki, (2012) , Greece Reaches Agreement With International Lenders., New York Times.
- BANK FOR INTERNATIONAL SETTLEMENTS,(2012), BIS Annual Report 2011/2012,
- Black Rock Solutions (2012) Diagnostic Assessment of Greek Banks, December
- Blanchard O.J, (2005), European unemployment: The evolution of facts and ideas, MIT Department of Economics Working Paper 05-24
- CARBO VALVERDE SANTIAGO, KANE EDWARD J., RODRIGUEZ- FERNANDEZ, FRANCISCO, (2012) , Regulatory Arbitrage in Cross-Border Banking Mergers within the EU, Credit & Banking (Wiley Blackwell), Vol. 44 Issue 8, p1609-1629, 22p, 14 Charts, Journal of Money December
- Davies, H. and Green D. (2010). «Banking on the Future: The Fall and Rise of Central Banking», Princeton University Press.
- Dedu, Vasile; Ni^escu, Dan Costin, (2012) , Basel III - Between Global Thinking and Local Acting., Vol. 19 Issue 6, p5-12. 8p. Economist, 10/6/2012, Less cash, more impact., Vol. 405 Issue 8805, p83 84, 2p, 1 Color Photograph, 1 Graph. Theoretical & Applied Economics
- Economist, 10/6/2012, Less cash, more impact., Vol. 405 Issue 8805, p83-84, 2p, 1 Color Photograph, 1 Graph.
- Ennis, Huberto M.; Price, David A., (2011), Basel III and the Continuing Evolution of Bank Capital Regulation. , Vol. 11 Issue 6, p1-5. 5p. 1 Chart.,
- International Monetary Fund (2013) , First and Second Reviews Under the Extended Arrangement Under the Extended Fund Facility, Request for Waiver of Applicability, Modification of Performance Criteria, and Rephrasing of Access—Staff Report; Staff Supplement; Press Release on the Executive

Board Discussion; and Statement by the Executive Director for Greece., IMF,
, January 18 Greece

- IMF,(2009),World economic outlook, From recession to recovery: How soon and how strong?
- Iqbal, Badar Alam (2012), G-20 Summit and Debt Crisis of Europe. , Vol. 7 Issue 1, p43-53. 11p., IBA Business Review , Jan-Jun
- Zombanaki, E.A. (2011) , Assessing the Sustainability of a Current Account Deficit: the Contribution of the IMF - ECB - EC Memorandum to the Greek Case., Vol. 4 Issue 3, p439-447. 9p. May International Review of Automatic Control.
- Kaminsky, G.L. (2003), Varieties of Currency crisis, NBER working paper, No. 10193
- King, Peter; Tarbert, Heath., May2011, Basel III: An Overview., Vol. 30 Issue 5, p1- 18. 18p., Banking & Financial Services Policy Report.
- Lyngen, Narissa, (2012), Basel III: Dynamics of State Implementation., Vol. 53 Issue 2, p519 535, 17p, Harvard International Law Journal.
- Jaffee D., Levonian, M., The Structure of Banking Systems In Developed and Transition Economies, European Financial Management, 7, (2), pp.161-181, 2002
- Mishkin, F. S., (1992), Anatomy of a financial crisis», Journal of evolutionary Economics, Vol. 2, pp. 115-130.
- Mishkin, S.F., (1996). Understanding Financial Crises: A Developing Country Perspective, National Bureau of Economic Research, Working Paper 5600.
- Myers, S.C., and Majluf, N.S., (1984). Corporate Financing and Investment Decisions When Firms Have Information that Investors Do Not Have, Journal of Financial Economics, Vol. 13, pp. 187-221.
- Reenwald, B., Stein J., (1988). The task force report: The reasoning behind the recommendations, Journal of Economic Perspectives , Vol. 2, pp. 3-23.

- Stiglitz, J.E., and Weiss, A. (1983). Incentive Effects of Terminations: «Applications to Credit and Labour markets, American Economic Review, Vol. 73, pp. 912-927.
- Vassiliadis, Spyros; Baboukardos, Diogenis; Kotsovolos, Panagiotis, (2012) , Is Basel III a Panacea? Lessons from the Greek Sovereign Fiscal Crisis., Vol. 7 Issue 1, p73- 80. 8p. 8 Charts, 2 Graphs.,.
- Winston Chang, (2011), Financial crisis of 2007-2010, State University of New York at Buffalo Department of economics
- Wihlbog C, Willet T, Zhang N, (2010) The Euro crisis: it isn't just fiscal and it doesn't just involve Greece,
- White, L. (1999). The theory of monetary institutions. Hoboken, NJ: Wiley-Blackwell.

ΑΡΘΟΓΡΑΦΙΑ

- Bordo, M., The Bretton Woods International Monetary System: A Historical Overview. , 1993.
- Dammasch, S., The System of Bretton Woods A lesson from history. .
- Dellas, H., Tavlas, D., The Revived Bretton Woods System, Liquidity Creation, and Asset Price Bubbles.
- Foukal, R., The European Central Bank — History, Structure, and the Decision Making Process, available at
- Meltzer, A., U.S. Policy in the Bretton Woods Era. Federal Reserve Bank of St Louis available at

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Αντζουλάτος Α. (2011), «Η διεθνής κρίση, η κρίση στην ευρωζώνη και το ελληνικό χρηματοπιστωτικό σύστημα» Ένωση Ελληνικών Τραπεζών ,Ιούνιος 2011
- Γκόγκας, Π., (2010), «Η δομή του ελληνικού δημόσιου χρέους», Εφημερίδα
- Γκόρτσος, Χ., (2000), «Τραπεζικό περιβάλλον: Τραπεζικό δίκαιο», Πάτρα, Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο.

- Ζωγραφάκης, Σ., Σπαθής, Π., (2011). «Οικονομική κρίση και ελληνική οικονομία: το τέλος των αποκλίσεων και επιπτώσεις, στο: Τράπεζα της Ελλάδας, «Η ελληνική αγορά εργασίας: χαρακτηριστικά, εξελίξεις και προκλήσεις», Ομιλίες Ημερίδας 22 Μαρτίου 2010.
- Ένωση Ελληνικών Τραπεζών (2010), Το Ελληνικό Τραπεζικό Σύστημα το 2009, Ιούνιος ΕΕΤ. [.hba.gr](http://hba.gr)
- Ένωση Ελληνικών Τραπεζών (2010), Το ελληνικό τραπεζικό σύστημα 2009, [.hba.gr](http://hba.gr)
- Ένωση Ελληνικών Τραπεζών, (2011), «Το ελληνικό τραπεζικό σύστημα το 2010», τεύχος Ιουνίου, Αθήνα. [.hba.gr](http://hba.gr)
- Ένωση Ελληνικών Τραπεζών (2013), Το ελληνικό τραπεζικό σύστημα 2011-2012, 2013 [.hba.gr](http://hba.gr)
- Καραβίας Φ.,Μονοκρούσος Π.,Μαλλιαρόπουλος Δ.,Αναστασάτος Τ.,(2012) : «Ελληνικό Τραπεζικό Σύστημα, μέτρα ενίσχυσης της ρευστότητας και χρηματοδότηση της πραγματικής οικονομίας», Οικονομία και Αγορές 7, Καραμούζης, Ν., (2009), «Τα αίτια της Διεθνούς Χρηματοπιστωτικής Κρίσης και ο ρόλος του Ελληνικού Τραπεζικού Συστήματος, στο Eurobank EFG Economic Research, «Η κρίση του 2007-2009: τα αίτια, η αντιμετώπιση και οι προοπτικές», Vol. 4, No. 8, pp. 10-18.
- Καλφάογλου Φ.,(2012), «Το πλαίσιο της κεφαλαιακής επάρκειας», Τράπεζα της Ελλάδος, Οικονομικό Δελτίο, Τεύχος 36
- Μιχαλόπουλος, Γ., (2011). «Χρηματοδότηση των ελληνικών τραπεζών στη διάρκεια της κρίσης», Alpha Bank.
- Τεύχος 1,EUROBANK RESEARCH.
- Μιχαλόπουλος Γ. (2011) «Η διεθνής κρίση, η κρίση στην ευρωζώνη και το ελληνικό χρηματοπιστωτικό σύστημα» Ένωση Ελληνικών Τραπεζών ,Ιούνιος 2011

- Οικονομικό Δελτίο Alphabank, (2009), «Τα αίτια της χρηματοοικονομικής κρίσεως και η προοπτική εξόδου της παγκόσμιας οικονομίας από την ύφεση», τεύχος 108
- Όμιλος Alpha Bank. Εποπτικές Δημοσιοποιήσεις έτους 2010
- Προβόπουλος Γ., (2009), «Οι δύο παγκόσμιες κρίσεις (του 1929 και η σημερινή) και η ελληνική οικονομία: μερικές κρίσιμες, και χρήσιμες συγκρίσεις «
- Προβόπουλος, Γ., (2009), «Οι δυο παγκόσμιες κρίσεις και η ελληνική οικονομία, παρουσίαση στην Ημερίδα του Ιδρύματος της Βουλής των Ελλήνων για τον Κοινοβουλευτισμό και τη δημοκρατία», 12/11/2009.
- Ρουμπινή Μ. (2010), «Η οικονομία της κρίσης», εκδόσεις Πατάκη, Αθήνα, σελ: 100
- Σπύρου Σ. (2003), «Αγορές Χρήματος και Κεφαλαίου», εκδόσεις Ευγ. Μπένου, σελ: 80
- Τράπεζα της Ελλάδας (2010) Ενδιάμεση Έκθεση της Ελληνικής Οικονομίας.
- Τράπεζα της Ελλάδας, 7/2010, Έκθεση για τη Χρηματοπιστωτική Σταθερότητα. Τράπεζα της Ελλάδας, Οικονομικό Δελτίο 36.
- Τράπεζα της Ελλάδας (2012), Στατιστικό Δελτίο Οικονομικής Συγκυρίας - Bulletin of Conjunctural Indicators, Τεύχος 147 Νοέμβριος-Δεκέμβριος 2012 - Issue 147, November-December 2012.
- Χαρδούβελλης Γ., Κολλίντζας Τ., Ψαλιδόπουλος Μ., Καραμούζης, (2009), «Η κρίση του 2007-2009: τα αίτια, η αντιμετώπιση και οι προοπτικές», Eurobank research, Τόμος IV, τεύχος
- Χαρδούβελλης Γ., Καραμούζης Ν.,(2011), «Από τη Διεθνή Κρίση στη Κρίση της Ευρωζώνης και της Ελλάδας: Τι μας επιφυλάσσει το μέλλον;», σελ.503-511, Εκδόσεις Λιβάνη, Αθήνα
- Αλεξάκης Π. Πετράκης Π., (2000), Εμπορικές και αναπτυξιακές τράπεζες, Αθήνα
- Calomiris, Charles W., (2011), «Αίτια της κρίσης στην αγορά ενυπόθηκων στεγαστικών δανείων υψηλού κινδύνου», Άρθρο Α.1, Από τη διεθνή κρίση

στην κρίση της Ευρωζώνης και της Ελλάδας: Τι μας επιφυλάσσει το μέλλον; Επιμέλεια Νικόλαος Β. Καραμούζης και Γκίκας Α. Χαρδούβελης, Εκδόσεις Λιβάνη, Αθήνα.

- Γκόρτσος, Χ., (2000), "Τραπεζικό περιβάλλον: Τραπεζικό δίκαιο", Πάτρα, Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο
- Καραμούζης, Ν., (2009), «Τα αίτια της Διεθνούς Χρηματοπιστωτικής Κρίσης και ο ρόλος του Ελληνικού Τραπεζικού Συστήματος», Eurobank EFG Economic Research: Η κρίση του 2007-2009: τα αίτια, η αντιμετώπιση και οι προοπτικές, Vol. 4, No. 8,
- Νούλας, Γ.Α. (2000). Χρήμα και Τράπεζες, Θεσσαλονίκη, Εκδόσεις Πανεπιστημίου Μακεδονίας.
- Παπούλιας, Δ. (2002). Στρατηγική διοίκηση επιχειρήσεων και αλλαγών. Καστανιώτης.
- Τερζίδης, Κ. και Τζωρτζάκης, Κ. *Διοίκηση ανθρώπινων πόρων*. Rosili

ΆΛΛΕΣ ΠΗΓΕΣ ΔΙΑΔΥΚΤΙΟΥ

- Μελάς, Κ. Η ιστορία του ελληνικού τραπεζικού συστήματος. www.kostasmelas.gr
- Διατραπεζικά Συστήματα ΑΕ, Το σύστημα πληρωμών [://www.dias.com.gr/default.aspx?pid=24&mid=25](http://www.dias.com.gr/default.aspx?pid=24&mid=25)
- Συστήματα Πληρωμών και Διακανονισμού, [://www.bankofgreece.gr/Pages/el/PaymentsSystems/default.aspx](http://www.bankofgreece.gr/Pages/el/PaymentsSystems/default.aspx) Γραφείο Συμψηφισμού Αθηνών,
- [://www.bankofgreece.gr/Pages/el/PaymentsSystems/clearingoffice.aspx](http://www.bankofgreece.gr/Pages/el/PaymentsSystems/clearingoffice.aspx) Η Τράπεζα της Ελλάδος, [://www.bankofgreece.gr/Pages/el/Bank/default.aspx](http://www.bankofgreece.gr/Pages/el/Bank/default.aspx) Από την ιστοσελίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης: [.europa.eu](http://europa.eu)
- Ελληνική ένωση τραπεζών, (2011), Το ελληνικό τραπεζικό σύστημα το 2010, Διαθέσιμο στο: [.gr/main/Ereunes-meletes/EllinikoTrapezikoSistima2011 .pdf](http://www.bankofgreece.gr/main/Ereunes-meletes/EllinikoTrapezikoSistima2011.pdf)

- Γιώργος Μιχαλόπουλος, Χρηματοδότηση των ελληνικών τραπεζών στη διάρκεια της κρίσης, Διαθέσιμο στο:
- [62.1.43.74/5Ekdosis/.../12-c%20Michalopoulos%20229-246.pdf](#)

